

NIEUWSBRIEF • RECHTSPRAAK EUROPA

AFLEVERING 6 - 2023

dinsdag 6 juni 2023

Inhoud

In deze nieuwsbrief vindt u de volgende onderwerpen:

(Door op het onderwerp te klikken komt u direct bij de uitspraken op het betreffende rechtsgebied.)

Inhoud	1
Leeswijzer	3
Deel I – Rechtspraak	4
Aanbesteding en overheidsopdrachten	4
Arbeid, sociale zekerheid en vrij verkeer werknemers	5
Asiel, migratie en Unieburgerschap	8
Beginnelen EU recht	15
Belastingen	16
Belastingen, accijns	16
Belastingen, btw	16
Belastingen, douane en tariefindeling	23
Belastingen, vennootschapsbelasting	24
Brexit	24
Broeikasgasemissierechten	24
Civiel	25
Consumenten	25
COVID-19	28
Detentie, politiebehandeling en politieonderzoek	29
Diensten, elektronische communicatiediensten	30
Digitale markt en social media	31
Energiemarkt	31
Erfrecht en erfbelasting	31
Europese subsidies	32
Familieleven en familierecht	32
Financiële markt en diensten, EMU, Bankenunie	34

Maandelijks overzicht van de rechtspraak van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) en het Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJEU).

De Nieuwsbrief Rechtspraak Europa is een samenvoeging van de Nieuwsbrief Rechtspraak Europa (Marc de Werd/Hof Amsterdam) en de GCE-nieuwsbrief (Joanne Bik/LBVr).

Kernredactie: Joanne Bik, Doeke Kingma, Mariëlle Leenaers. Vaste medewerkers: Roel Andrea, Jos Beckers, Anouk Biersteker, Anne-Marie ten Bosch, Cleo Dermout, Stefan Flipse, Stella van Gennip, Nicolien Keereweer, Nadine Laatsch, Suus Pesch, Charlotte Roseboom, Chris Sillen, Nynke Veenstra en Bonita van Vliet.

Rechtspraak Europa komt tot stand door een samenwerkingsverband tussen het Gerechtshof Amsterdam en het Landelijk Bureau Vakinhoud rechtspraak (LBVr), en wordt gepubliceerd op de website van de rechtspraak en op MKO (alleen intern). Het archief is te raadplegen op rechtspraak.nl.

Rechtspraak Europa rechtstreeks ontvangen? Stuur een mail naar RechtspraakEuropa@rechtspraak.nl om te worden toegevoegd aan de verzendlijst.

GBVB – Gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid	37
Gezondheid, geneesmiddelen en etikettering	37
Godsdienstvrijheid	38
Grondrechten (Handvest) en EVRM, algemeen	39
Huiselijk geweld	40
IE - Intellectuele eigendom	41
Institutioneel	45
IPR	45
Levenslang	47
Landbouw en visserij	47
LHBT-rechten	48
Luchtvaart	49
Manipulatiesoftware auto's	51
Mededinging	51
Milieu, natuur, duurzame energie	53
Ne bis in idem	57
Onderwijs	58
Overlevering en uitlevering	58
Prejudiciële procedure HvJ	59
Privacy en persoonsgegevens	59
Procesrecht en recht op eerlijk proces – strafrecht	67
Productveiligheid	71
Rechtsstaat en rechterlijke macht	72
Staatssteun	75
Strafrecht	77
Vennootschapsrecht	79
Verkiezingen en kiesrecht	79
Vervoer en reizen	79
Deel II – Algemeen	86
Algemeen	86
Cursus en opleiding	86
Nieuwsbrieven	88
NL zaken bij het HvJEU	89
NL prejudiciële verwijzingen	90
NL zaken bij het EHRM	91
Verzoeken Protocol no. 16 EVRM	92

Leeswijzer

De redactie heeft ervoor gekozen om de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) en van het Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJEU) en het Gerecht per rubriek gezamenlijk aan te bieden. De toenemende vervlechting van het EU recht en het EVRM sinds het Verdrag van Lissabon (2009) is met name zichtbaar op het terrein van de grondrechtenbescherming. Deze ontwikkeling naar een Europees ius commune maakt dat beide kenbronnen in een juridische casus gelijktijdig relevant kunnen zijn. De redactie wil aldus recht doen aan die Europese realiteit.

- Om sneller te scrollen: klik op tweede icoon van boven “bladwijzers”, de index blijft dan in de linkerkolom staan.
- De nieuwsbrief is ingedeeld in alfabetisch gerangschikte onderwerpen.
- Prejudiciële verwijzingen bevatten een link naar de verwijzingsuitspraak op de website van het ECER. Voor de samenvattingen wordt gebruik gemaakt van de samenvattingen van ECER. Als de verwijzing nog niet beschikbaar is verwijst de link, voorzien van een * naar de algemene pagina van ECER.

Volledigheid en selectiecriteria

- Voor wat betreft de Europese uitspraken streeft de redactie ernaar een volledig overzicht te geven van de voor Nederland relevante uitspraken.
- Alle prejudiciële verwijzingen uit alle lidstaten worden opgenomen in de nieuwsbrief.
- De Nederlandse uitspraken die in de nieuwsbrief staan, worden opgenomen omdat er een blog over is of omdat iemand de redactie heeft gewezen op een bepaalde uitspraak. Het overzicht van de Nederlandse jurisprudentie is dus niet volledig. Signalering van een relevante Nederlandse uitspraak wordt zeer op prijs gesteld.
- De redactie houdt ontwikkelingen bij via Twitter, Legal Intelligence etc. Uiteraard is dit overzicht niet volledig. Datzelfde geldt voor opleidingen, literatuur en noten bij arresten. Ook hiervoor geldt dat signalering door lezers op prijs wordt gesteld.

Deel I – Rechtspraak

Aanbesteding en overheidsopdrachten

HvJ – ARREST – 11 mei 2023 – zaak C-101/22 P – Commissie/Sopra Steria Benelux en Unisys Belgium – ECLI:EU:C:2023:396 – geen conclusie – arrest

Overheidsopdrachten voor diensten - Aanbestedingsprocedure - Verordening (EU, Euratom) 2018/1046 - Reglement voor de procesvoering van het Hof – Afgewezen inschrijver die de Europese Commissie aanwijzingen heeft verstrekt over abnormaal lage karakter van de gekozen offerte – Omvang motiveringsplicht

De Europese Commissie verzoekt met de hoger voorziening om vernietiging van het arrest van het Gerecht van de Europese Unie van 1 december 2021, Sopra Steria Benelux en Unisys Belgium/Commissie in zaak T-546/20, houdende nietigverklaring van haar besluit van 2 juli 2020 in het kader van aanbestedingsprocedure met het oog op de specificatie, de ontwikkeling, het onderhoud en de derdelijnsondersteuning van de IT-platforms van het directoraat-generaal Belastingen en Douane-unie van de Commissie, en tot gunning van de opdracht voor dit perceel aan het andere consortium dat hierop had ingeschreven.

Hof: De hogere voorziening wordt afgewezen.

HvJ – CONCLUSIE A-G CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA – 11 mei 2023 – zaak C-66/22 – Infraestruturas de Portugal en Futrifer Indústrias Ferroviárias – Portugal – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2023:398 – conclusie

Overheidsopdrachten - Facultatieve uitsluitingsgrond – Richtlijn 2014/24/EU - Richtlijn 2014/25/EU

Het Hof wordt gevraagd uitleg te geven aan artikel 57, lid 4, onder d), van richtlijn 2014/24/EU, volgens hetwelk aanbestedende diensten een ondernemer van deelname aan een aanbestedingsprocedure kunnen uitsluiten wanneer die met andere ondernemers overeenkomsten heeft gesloten om de mededinging te vervalsen.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 57, lid 4, onder d), van richtlijn 2014/24/EU moet aldus worden uitgelegd dat:

- de facultatieve uitsluitingsgrond waarin die bepaling voorziet moet worden beoordeeld door de aanbestedende dienst zonder dat deze daarbij gebonden is door besluiten van andere autoriteiten, tenzij aan een ondernemer bij onherroepelijk vonnis het verbod is opgelegd om gedurende de duur van de uitsluiting deel te nemen aan aanbestedingsprocedures in de lidstaten waar het vonnis van kracht is;
- de aanbestedende dienst rechtstreeks of door verwijzing moet motiveren waarom hij aanvaardt dat een inschrijver aan wie eerder een sanctie is opgelegd omdat hij zich schuldig heeft gemaakt aan gedragingen die de mededinging beperken, deelneemt aan de aanbestedingsprocedure;
- het zich niet verzet tegen een nationale regeling die de aanbestedende dienst toestaat een inschrijving af te wijzen op grond van ernstige aanwijzingen voor handelingen, afspraken, gedragingen of informatie die, in de specifieke aanbestedingsprocedure waarin die gedragingen worden vastgesteld, de mededinging kunnen vervalsen.

Subsidiair geef ik het Hof in overweging om de tweede en de vierde prejudiciële vraag te beantwoorden als volgt:

– Wanneer een mededingingsautoriteit een bijkomende sanctie heeft opgelegd waarbij het een ondernemer wordt verboden om gedurende een bepaalde periode deel te nemen aan procedures voor het plaatsen van overheidsopdrachten, behoudt de aanbestedende dienst het recht om hem niet van de aanbestedingsprocedure uit te sluiten indien zich de omstandigheden van artikel 57, lid 6, van richtlijn 2014/24 voordoen.

– De ondernemer heeft het recht om overeenkomstig artikel 57, lid 6, van richtlijn 2014/24 het bewijs te leveren dat hij voldoende maatregelen heeft genomen om zijn betrouwbaarheid aan te tonen, en de aanbestedende dienst (of de daartoe krachtens het nationale recht bevoegde autoriteit) moet dat bewijs beoordelen, ook wanneer een mededingingsautoriteit de ondernemer een bijkomende sanctie heeft opgelegd volgens welke het hem verboden is om deel te nemen aan aanbestedingsprocedures.

HvJ – CONCLUSIE A-G RANTOS – 11 mei 2023 – zaak C-266/22 – CRRC Qingdao Sifang e.a. – Roemenië – ECLI:EU:C:2023:399 – conclusie

Aanbestedingsprocedure voor elektrische treinstellen – Uitsluiting - Rechtszekerheid - Wetswijziging - Richtlijn 2014/24/EU

Het geding heeft betrekking op het besluit om de inschrijving van het consortium in het kader van een aanbestedingsprocedure voor de aankoop van 20 nieuwe interregionale elektrische treinstellen en voor het onderhoud en de reparatie van deze treinstellen uit te sluiten op grond dat deze vennootschap in China is gevestigd.

De vraag is o.a. of de beginselen van rechtszekerheid en bescherming van het gewettigd vertrouwen in de weg staan aan een nationale regeling waarbij artikel 25 van richtlijn 2014/24/EU in nationaal recht is omgezet, en waarin is bepaald dat ondernemers op wie die Unierechtelijke bepaling niet van toepassing is, uitsluitend aan aanbestedingsprocedures kunnen blijven deelnemen indien zij vóór de datum van inwerkingtreding van die wetswijziging inschrijvingen hebben ingediend?

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 2, lid 1, punt 10, artikel 18, lid 1, artikel 25 en artikel 49 van richtlijn 2014/24/EU moeten aldus worden uitgelegd dat ondernemers uit derde landen die geen partij zijn bij de in artikel 25 van deze richtlijn bedoelde overeenkomsten, niet de rechten genieten waarin die richtlijn voorziet en zich dus niet met succes kunnen beroepen op schending van de Unierechtelijke beginselen van gelijkheid, non-discriminatie, rechtszekerheid en bescherming van het gewettigd vertrouwen.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Bulgarije – 8 maart 2023 (ECER 9.5.23) - C-175/23 - Obshtina Svishtov

Europese structuurfondsen – Begrip onregelmatigheid - Correcties – Concrete schade - Verordening (EU) 1303/2013

Samenvatting onder: Europese subsidies

Arbeid, sociale zekerheid en vrij verkeer werknemers

HvJ – ARREST – 4 mei 2023 – gevoegde zaken C-529/21 t/m C-536/21 en C-732/21 t/m C-736/21 – Glavna direksia „Pozharna bezopasnost i zashtita na naselenieto“ – Bulgarije – ECLI:EU:C:2023:374 – geen conclusie – arrest

Arbeidstijd - Nachtarbeid – Brandweerlieden - Geen gelijkwaardige arbeidsvoorwaarden voor nachtarbeiders publiek versus privaat – Is het onderscheid gebaseerd op een

objectief en redelijk criterium? - Richtlijn 2003/88/EG - Richtlijn 89/391/EEG - Artikel 20 Handvest EU

De zaak is ingediend door vijftien ambtenaren van de brandweer over de berekening en de vergoeding van de uren nachtarbeid die deze ambtenaren hebben verricht. Eén van de vragen gaat over verschil in behandeling tussen werknemers in de private en de publieke sector.

Hof: Artikel 1, lid 3, van richtlijn 2003/88/EG moet aldus worden uitgelegd dat richtlijn 2003/88 van toepassing is op werknemers in de publieke sector – zoals brandweerlieden – die als nachtarbeiders worden beschouwd, voor zover deze werknemers hun activiteiten onder normale omstandigheden verrichten.

Artikel 12 van richtlijn 2003/88, gelezen in het licht van artikel 20 Handvest EU moet aldus worden uitgelegd dat het zich er niet tegen verzet dat de normale duur van de nachtarbeid, die in de wettelijke regeling van een lidstaat is vastgesteld op zeven uur voor werknemers in de particuliere sector, niet geldt voor werknemers in de publieke sector, zoals brandweerlieden, indien dat verschil in behandeling – voor zover de betrokken categorieën werknemers zich in een vergelijkbare situatie bevinden – is gebaseerd op een objectief en redelijk criterium, dat wil zeggen wanneer het verband houdt met een door deze wettelijke regeling nagestreefd wettelijk toelaatbaar doel, en dit verschil in verhouding staat tot dat doel.

 EU-Hof: lidstaat kan onder voorwaarden in een nationale regeling onderscheid maken tussen de publieke en particuliere sector aangaande de normale duur van nachtarbeid (ECER)

HvJ – CONCLUSIE A-G PIKAMÄE – 4 mei 2023 – zaak C-206/22 – Sparkasse Südpfalz – Duitsland – ECLI:EU:C:2023:384 – [conclusie](#)

COVID 19 – Vakantiedagen die samenvallen met verplichte thuisquarantaine - Opnemen verlof - Richtlijn 2003/88/EG

Verzoeker had ontspanningsverlof gekregen voor de periode van 3 tot en met 11 december 2020. Echter, vanwege contact met iemand met Corona is verzoeker in thuisquarantaine geplaatst in dezelfde periode. Verzoeker heeft verzocht om het aantal dagen ontspanningsverlof die overeenkwamen met het tijdvak van de verplichte quarantaine over te dragen. Verweerster heeft dat verzoek afgewezen.

De vraag is of werknemers die gedurende vakantie die door de werkgever reeds was verleend, op bevel van de overheid in quarantaine worden geplaatst, recht hebben op de latere toekenning van de vakantiedagen voor het betreffende tijdvak.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 7 van richtlijn 2003/88/EG verzetten zich niet tegen een nationale regeling of praktijk op grond waarvan een aan een werknemer toegekende jaarlijkse vakantie met behoud van loon die samenvalt met een periode van quarantaine die door de overheid is opgelegd omdat die werknemer contact heeft gehad met een persoon die besmet is met een virus, niet kan worden uitgesteld tot een andere dan de aanvankelijk vastgestelde periode.

HvJ – CONCLUSIE A-G CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA – 25 mei 2023 – zaak C-667/21 – Krankenversicherung Nordrhein – Duitsland – ECLI:EU:C:2023:433 – [conclusie](#)

AVG - Medische gegevens - Arbeidsongeschiktheid werknemer - Verordening (EU) 2016/679

Samenvatting onder: Privacy en persoonsgegevens

HvJ – CONCLUSIE A-G PITRUZZELLA – 25 mei 2023 – gevoegde zaken C-583/21 t/m C-586/21 – NC, JD, TA en FZ – Spanje – ECLI:EU:C:2023:435 – [conclusie](#)

Ontslag – Arbeidsovereenkomst – Overgang van onderneming - Notariaat - Richtlijn 2001/23/EG.

De zaak betreft een ontslag van een werknemer die een nieuwe arbeidsovereenkomst was aangegaan met een notarisbureau, nadat het dienstverband eerder was geëindigd omdat er een nieuwe notaris het bureau heeft overgenomen. Tijdens de proeftijd van het nieuwe dienstverband heeft verzoeker zijn werkgever verzocht de instructies in het kader van de beheersing van de COVID-19-pandemie uit te voeren. Daarna is het dienstverband opgezegd.

Kan de overname door een notaris van het bureau van zijn voorganger met het oog op het behoud van de rechten van de werknemers worden aangemerkt als een overgang van een onderneming?

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 1, lid 1, onder a), van richtlijn 2001/23/EG is van toepassing op de situatie waarin een notaris – die zowel openbaar ambtenaar is als particulier werkgever van het personeel dat bij hem in dienst is en wiens werkgeverschap wordt geregeld door het algemene arbeidsrecht en de betreffende sectorale collectieve arbeidsovereenkomst – het ambt en het protocol overneemt van de vorige notaris, de werkzaamheden op dezelfde werkplek met dezelfde materiële voorzieningen voortzet en het personeel van die vorige notaris overneemt.

Het is aan de nationale rechter om vooraf op basis van de door het Hof geformuleerde beginselen vast te stellen dat de werkzaamheden van een notaris in Spanje kunnen worden aangemerkt als die van een onderneming die een economische activiteit uitoefent en, voorts, in het licht van alle feitelijke omstandigheden, dat in het hoofdgeding is voldaan aan de vereisten om te kunnen spreken van een overgang van een economische eenheid die haar identiteit behoudt in de zin van richtlijn 2001/23.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Hongarije – 14 maart 2023 (ECER 2.5.2023) – [C-164/23 – VOLÁNBUSZ](#)

Busvervoer – Registratie arbeidstijd werknemers – Reistijd – Overtreding administratieplicht werkgever - Verordening (EG) nr. 561/2006

Verweerder heeft vastgesteld dat verzoekster de reistijd met eigen voertuig naar externe stelpplaatsen van bussen voor 67 werknemers niet als arbeidstijd heeft geregistreerd, zodat zij daarvoor ook geen loon ontvangen. Daarmee is de bepaling van het arbeidswetboek betreffende de administratieplicht van de werkgever geschonden, en heeft zij verzoekster een waarschuwing gegeven. Verzoekster heeft beroep ingesteld strekkende tot nietigverklaring van het besluit van verweerder.

De vraag is o.a. of het begrip „exploitatievestiging van de werkgever waaraan de bestuurder normalerwijze verbonden is” in artikel 9, lid 3, van verordening nr. 561/2006 zo kan worden uitgelegd dat het gaat om de plaats waaraan de bestuurder verbonden is – dat wil zeggen een installatie of een parkeerplaats van een onderneming voor personenvervoer over de weg, of een andere geografische locatie die gedefinieerd is als het beginpunt van een traject – van waaruit de bestuurder in het kader van de normale verrichting van zijn werkzaamheden en niet op bijzondere instructies van zijn werkgever, regelmatig zijn dienst opneemt en waarnaar hij aan het einde daarvan terugkeert.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – België – 13 maart 2023 (ECER 10.5.23) – [C-195/23 - Partena](#)

EU ambtenaar - Aansluiting meerdere sociale zekerheidsstelsels - Artikel 4, lid 3, VWEU

De Belgische rechter twijfelt of een EU-ambtenaar die ook werkt als onderwijzer onderworpen mag worden aan twee socialezekerheidsstelsels.

REGELGEVING

Richtlijn (EU) 2023/970 van het Europees Parlement en de Raad van 10 mei 2023 ter versterking van de toepassing van het beginsel van gelijke beloning van mannen en vrouwen voor gelijke of gelijkwaardige arbeid door middel van beloningstransparantie en handhavingsmechanismen, PB L 132 van 17.5.2023 - (ECER)

EHRM factsheets en case-law guide

- [Trade union rights](#)
- [Work-related rights](#)
- [Legal professional privilege](#)
- [Slavery, servitude and forced labour](#)
- [Surveillance at workplace](#)
- [Guide on Article 4 ECHR on prohibition of slavery and forced labour](#)

WIKI

- [Wiki Coördinatieverordeningen 1408 71 en 883 2004 en de bijbehorende toepassingsverordeningen](#)

Asiel, migratie en Unieburgerschap

EHRM – ARREST – 4 mei 2023 - A.C. en M.C. t. Frankrijk – persbericht – arrest - 4289/21 - ECLI:CE:ECHR:2023:0504JUD000428921

Negen dagen durende vreemdelingendetentie van baby en zijn moeder - Onmenselijke behandeling en recht op vrijheid - Artikel 3 EVRM - Schending

Klagers zijn een vrouw en haar kind met de Guineese nationaliteit. Zij verbleven negen dagen in vreemdelingendetentie in Frankrijk in afwachting van uitzetting naar Spanje op grond van de Dublinverordening.

EHRM: Het kind was slechts zeven maanden oud tijdens de detentie. In de opvangvoorziening werden aankondigingen via luidsprekers uitgezonden, wat ernstige geluidsoverlast veroorzaakte. Vanuit het woongedeelte bestemd voor gezinnen was alles te zien wat in het gedeelte voor overige gedetineerden gebeurde. Die opvangomstandigheden veroorzaken bij een jong kind stress en angst, maar hebben op zichzelf nog niet geleid tot schending van artikel 3 EVRM. De buitensporige duur - negen dagen - heeft er echter toe bijgedragen dat in de onderhavige zaak wel sprake is van schending van artikel 3 EVRM. Het gedrag van de moeder, namelijk haar weigering om aan boord te gaan van de uitzettingsvlucht, is niet doorslaggevend voor de vraag of er sprake is van schending van artikel 3 EVRM met betrekking tot het kind. Gelet op de onafscheidelijkheid tussen een moeder en haar zeven maanden oude baby geldt in dit geval de schending ook voor de moeder.

De autoriteiten hebben onvoldoende oog gehad voor de vraag of de verlenging van de vreemdelingendetentie het laatste redmiddel was waarvoor geen andere, minder beperkende maatregel mogelijk was. Dit gebrek aan effectieve toetsing van de voorwaarden voor de rechtmatigheid van de vreemdelingendetentie van het kind, zowel volgens het nationale recht als volgens het EVRM, is met name toe te schrijven aan de nationale rechters. Het kind heeft wat de verlenging van de vreemdelingendetentie betreft daarom geen baat gehad bij een rechterlijke

toetsing. Schending van artikel 5, eerste lid en vierde lid, EVRM ten aanzien van de verlenging van de vreemdelingendetentie van het kind.

EHRM – ARREST – 9 mei 2023 – Ghadamlian t. Zwitserland – [persbericht](#) – [arrest](#) – [21768/19](#) - [ECLI:CE:ECHR:2023:0509JUD002176819](#)

Weigering een verblijfsvergunning te verlenen voor gepensioneerden - Artikel 8 EVRM - Schending

Klager verbleef sinds 2002 onwettig in Zwitserland. In 2018 weigerde de nationale rechter hem een verblijfsvergunning voor gepensioneerden te verlenen.

Het Hof is van oordeel dat de overwegingen waarop de nationale autoriteiten zich beroepen ter ondersteuning van hun besluit niet als voldoende kunnen worden beschouwd. Daarbij houdt het Hof rekening met de tijd die klager al in Zwitserland heeft gewoond, de familie- en emotionele banden die hij tijdens zijn verblijf heeft opgebouwd en zijn gevorderde leeftijd. Bovendien moet de onzekere aard van zijn resterende banden met Iran in aanmerking worden genomen en het feit dat klager al sinds 2005 geen strafbare feiten meer heeft gepleegd. Het beroep van klager is naar het oordeel van het Hof verworpen zonder een grondige beoordeling van de criteria van artikel 8 van het EVRM en zonder afweging van alle relevante aspecten. De nationale autoriteiten hebben door klager een verblijfsvergunning voor gepensioneerden te weigeren een te groot gewicht toegekend aan het algemeen belang. Er is aldus sprake van een schending.

EHRM – ARREST – 30 mei 2023 - [Azzaqui t. Nederland](#) – [persbericht](#) – [arrest](#) - [8757/20](#) - [ECLI:CE:ECHR:2023:0530JUD000875720](#)

Intrekken verblijfsvergunning en inreisverbod - Tbs maatregel - Onjuiste belangenafweging – Artikel 8 EVRM - Schending

De zaak gaat over een Marokkaanse man die op grond van een verblijfsvergunning rechtmatig in Nederland verbleef. In verband met de veroordeling wegens een strafbaar feit is aan hem een tbs-maatregel opgelegd en is hij gedurende 20 jaren behandeld. In 2016 is de maatregel - wegens goed gedrag – voorwaardelijk beëindigd en is hij begeleid gaan wonen. Hij kreeg een terugval in die zin dat hij weer middelen is gaan gebruiken. Volgens zijn begeleiders was deze terugval het gevolg van het voornemen om zijn verblijfsvergunning in te trekken. De rechtbank oordeelde dat de man terug moest naar de tbs-kliniek. In 2018 is zijn verblijfsvergunning ingetrokken en heeft hij een inreisverbod opgelegd gekregen voor de duur van 10 jaar.

Klager klaagt over schending van het recht op privéleven (artikel 8 EVRM). Het EHRM oordeelt dat het niet kan treden in de belangenafweging maar dat in dit geval uit de beslissing is af te leiden dat niet alle belangen zijn meegewogen, zodat om die reden wordt geoordeeld dat de belangen niet goed zijn gewogen. Het EHRM merkt onder andere als belangen aan:

- Dat klager al heel lang in Nederland woonde en hier zijn leven had ingericht. Dat hij die tijd voornamelijk heeft doorgebracht in de gevangenisstraf of een kliniek doet daaraan niets af;
- dat klager weliswaar is veroordeeld voor een heel ernstig strafbaar feit, maar dat dit deels niet aan hem kan worden verweten gelet op zijn geestelijke stoornis;
- de ontwikkeling die klager heeft doorgemaakt gedurende zijn behandelingen en dat hij al lang heeft toegewerkt naar re-integratie in de (Nederlandse) samenleving.

Daarnaast blijkt uit de beslissing ook niet of is onderzocht dat hij in Marokko een goede behandeling kon krijgen of terugkeer naar Marokko, gelet op zijn mentale gesteldheid, wel mogelijk was.

🔗 Uitspraken EHRM en Afdeling intrekken verblijfsvergunning en tbs-maatregel ([Intro](#)) – *alleen intern toegankelijk*

EHRM – GECOMMUNICEERDE ZAAK – Gebrehiwet, Gebremedhin e.a. t. Nederland – subject matter of the case

Gezinshereniging – Minderjarige broers ten tijde van de aanvraag - Artikel 8 EVRM

Klagers zijn broers en komen uit Eritrea. De eerste broer is in 2015 als alleenstaande minderjarige Nederland binnengekomen en heeft een verblijfsvergunning gekregen op asielgronden. Binnen drie maanden heeft hij een verzoek tot gezinshereniging ingediend voor zijn twee broers die op dat moment in Ethiopië verbleven. Alle drie waren toen nog minderjarig. In 2020 is het verzoek afgewezen omdat het economisch belang van Nederland zwaarder woog dan het belang van klagers om hun gezinsleven in Nederland uit te oefenen. Daarbij is meegenomen het feit dat ten tijde van de beslissing beide broers meerderjarig waren. De beslissing tot afwijzing is in hoger beroep bekrachtigd. Klagers stellen onder meer dat onvoldoende gewicht is toegekend aan (i) het feit dat alle aanvragers minderjarig waren toen zij om gezinshereniging vroegen; ii) de tijd die de Nederlandse autoriteiten nodig hadden om tot een besluit te komen; (iii) het feit dat ze wees zijn, en (iv) het feit dat ze hun gezinsleven niet kunnen uitoefenen in Eritrea omdat ze alle drie het land illegaal hebben verlaten en niet kunnen terugkeren; ze zouden gedwongen worden om zich bij het leger aan te sluiten, wat zou resulteren in een schending van artikel 3 EVRM.

HvJ – ARREST – 25 mei 2023 – zaak C-364/22 – Bundesrepublik Deutschland – Duitsland – ECLI:EU:C:2023:429 – geen conclusie – arrest

Internationale bescherming – Ontvankelijkheid – Begrip “volgend verzoek”

Richtlijn 2013/32/EU. Verzoekers hebben de Libanese nationaliteit. Verzoeker heeft in 2000 in Duitsland een asielverzoek ingediend. Dat verzoek is afgewezen. In 2010 heeft verzoeker opnieuw, en dit keer met verzoeksters ad 2 en ad 3 in Duitsland asielverzoeken ingediend. De bevoegde autoriteit heeft de verzoeken om erkenning als vluchteling afgewezen. In 2021 zijn verzoekers samen met een in 2011 geboren zoon van verzoekers ad 1 en 2 opnieuw Duitsland binnen gekomen en hebben zij asielverzoeken ingediend. De bevoegde autoriteit heeft de asielverzoeken als niet-ontvankelijk afgewezen. Verweerster is van mening dat de asielverzoeken van verzoekers in 2021 moeten worden beschouwd als volgende verzoeken.

De vraag is o.a. of artikel 33, lid 2, onder d), van richtlijn 2013/32/EU in de weg staat aan een nationale regeling op grond waarvan een volgend verzoek om internationale bescherming als niet-ontvankelijk wordt afgewezen, ongeacht of de betrokken asielzoeker naar zijn land van herkomst is teruggekeerd nadat het verzoek is afgewezen en voordat een volgend verzoek om internationale bescherming is ingediend. Maakt het voor de beantwoording van de eerste vraag een verschil of de betrokken asielzoeker naar zijn land van herkomst is verwijderd dan wel vrijwillig is teruggekeerd?

Hof: Artikel 33, lid 2, onder d), van richtlijn 2013/32/EU moet aldus worden uitgelegd dat het er niet aan in de weg staat dat een volgend verzoek om internationale bescherming niet-ontvankelijk wordt verklaard, ongeacht, ten eerste, of de verzoeker naar zijn land van herkomst is teruggekeerd nadat zijn verzoek om internationale bescherming is afgewezen en voordat hij dat volgende verzoek om internationale bescherming heeft ingediend, en ten tweede, of die terugkeer vrijwillig dan wel gedwongen was.

Artikel 33, lid 2, onder d), van richtlijn 2013/32 moet aldus worden uitgelegd dat het er zich niet tegen verzet dat een lidstaat een volgend verzoek om internationale bescherming niet-ontvankelijk verklaart wanneer de beslissing over het eerdere verzoek geen beslissing over de verlening van de subsidiairebeschermingsstatus bevatte, maar is genomen na een onderzoek of

er sprake is van gronden voor een verwijderingsverbod en dit onderzoek inhoudelijk vergelijkbaar is met het onderzoek dat wordt verricht met het oog op de verlening van die status.

- EU-Hof oordeelt over de kwalificatie van een nieuw asielverzoek als een 'volgend asielverzoek' in de zin van de EU-Procedurerichtlijn (ECER)
- Oordeel HvJ EU over kwalificatie nieuw asielverzoek als volgend asielverzoek in de zin van EU-Procedurerichtlijn (NJB)

HvJ – CONCLUSIE A-G RICHARD DE LA TOUR – 17 mei 2023 – zaak C-402/22 – Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid – Nederland – Raad van State – ECLI:EU:C:2023:420 – [conclusie](#)

Vluchtelingen – Bijzonder ernstig misdrijf - Richtlijn 2011/95/EU - Artikel 33 Verdrag van Geneve

Het verzoek om internationale bescherming van M.A. is afgewezen. Artikel 14, lid 4, onder b), van richtlijn 2011/95 bepaalt dat de lidstaten de aan een vluchteling verleende status kunnen intrekken wanneer hij een gevaar vormt voor de samenleving van de lidstaat waar hij zich bevindt, omdat hij onherroepelijk veroordeeld is voor een bijzonder ernstig misdrijf.

Krachtens artikel 14, lid 5, van die richtlijn mogen de lidstaten onder die omstandigheden ook besluiten geen status te verlenen aan een vluchteling wanneer nog geen besluit in die zin is genomen.

De verwijzende rechter verzoekt het Hof om meer duidelijkheid te geven over de criteria die gelden voor de definitie van het begrip „bijzonder ernstig misdrijf” in de zin van artikel 14, lid 4, onder b), van richtlijn 2011/95.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 14, lid 4, onder b), van richtlijn 2011/95/EU moet aldus worden uitgelegd dat:

- een ‚bijzonder ernstig misdrijf’ in de zin van die bepaling duidt op een strafbaar feit dat buitengewoon ernstig van aard is;
- een lidstaat zich pas kan beroepen op de in artikel 14, lid 4, onder b), of lid 5, van richtlijn 2011/95 genoemde grond voor intrekking of weigering van de vluchtelingenstatus na, voor elk afzonderlijk geval, de hem ter kennis gekomen specifieke feiten te hebben onderzocht om uit te maken of er ernstige redenen zijn om aan te nemen dat de daden van de betrokkene onder deze grond voor intrekking of weigering vallen, waarbij een volledig onderzoek naar alle omstandigheden van het specifieke geval dient te worden uitgevoerd om te beoordelen in welke mate het misdrijf waarvoor deze persoon definitief is veroordeeld, buitengewoon ernstig is;
- om vast te stellen of er sprake is van een ‚bijzonder ernstig misdrijf’ in de zin van artikel 14, lid 4, onder b), van richtlijn 2011/95, de betrokken lidstaat zijn onderzoek met name moet baseren op de volgende criteria: de aard van het gepleegde feit, de schade die is veroorzaakt, de vorm van de procedure die is toegepast ter vervolging en berechting van de betrokkene, de aard en de duur van de opgelegde straf, waarbij deze straf moet worden vergeleken met de wettelijke maximumstraf die op het betrokken strafbare feit is gesteld en waarbij moet worden nagegaan hoe de zwaarte van die straf zich verhoudt tot de andere in de betrokken lidstaat geldende straffen, het rekening houdt met de vraag of de meeste rechterlijke instanties het gepleegde feit ook aanmerken als een buitengewoon ernstig misdrijf, het doorslaggevende belang van verzwarende, of juist verzachtende, omstandigheden, alsmede de aard van het juridische belang dat is geschonden;
- het zich niet verzet tegen een nationale regeling die een ondergrens voor de duur van de opgelegde straf vaststelt, waarboven een strafbaar feit kan worden aangemerkt als een ‚bijzonder ernstig misdrijf’ in de zin van artikel 14, lid 4, onder b), van richtlijn 2011/95, mits, ten eerste, de inaanmerkingneming van die ondergrens gepaard gaat met een beoordeling van alle omstandigheden van het individuele geval en, ten tweede, die regeling niet toestaat dat meerdere straffen die zijn opgelegd voor meerdere strafbare feiten, die afzonderlijk geen van alle kunnen worden aangemerkt als buitengewoon ernstig in de zin van die bepaling, bij elkaar worden opgeteld om te bepalen of die ondergrens is overschreden.

HvJ – CONCLUSIE A-G EMILIOU – 4 mei 2023 – zaak C-294/22 – OFPRA – Frankrijk – ECLI:EU:C:2023:388 – [conclusie](#)

Palestijnse vluchteling - UNRWA – Onvoldoende toegang tot medische zorg - Richtlijn 2011/95/EU

Verzoeker is een in Libanon geboren staatloze van Palestijnse afkomst die bescherming geniet van de UNRWA. Hij heeft Libanon verlaten vanwege zijn kritieke gezondheidstoestand en vraagt asiel aan in Frankrijk. Hij betoogt dat de hem geboden bescherming of bijstand van de UNRWA is „opgehouden”, aangezien hij in Libanon niet de medische zorg en behandeling kan krijgen die hij nodig heeft om te overleven. Het Hof dient te bepalen of, en zo ja, in welke omstandigheden, de bescherming of bijstand van de UNRWA aan een staatloze van Palestijnse afkomst kan worden geacht te zijn „opgehouden” in de zin van die bepaling, en of die persoon op grond van dit feit recht heeft op de voorzieningen voor vluchtelingen uit hoofde van die richtlijn, in een situatie waarin hij de medische zorg die hij nodig heeft niet kan krijgen in het interventiegebied van de UNRWA.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 12, lid 1, onder a), van richtlijn 2011/95/EU moet aldus worden uitgelegd dat de veiligheid van een persoon die bescherming of bijstand van de UNRWA heeft genoten, ernstig in gevaar kan zijn en dat deze persoon zich in een situatie kan bevinden waarin het voor deze organisatie onmogelijk is om hem levensomstandigheden te bieden die stroken met de opdracht waarmee zij is belast, wanneer hij aan een medische aandoening lijdt en hij geen toegang kan krijgen tot de vereiste medische behandeling of zorg in het interventiegebied van de UNRWA.

Artikel 12, lid 1, onder a), van richtlijn 2011/95 moet aldus worden uitgelegd dat in een dergelijke situatie moet worden aangetoond dat de betrokkene een ernstig risico loopt om ernstige schade te lijden en dat het voor de UNRWA onmogelijk zal zijn om te waarborgen dat wordt voorzien in de basisbehoeften van de betrokkene op het gebied van medische of gezondheidszorg indien deze persoon in het interventiegebied van deze organisatie blijft. Aan beide vereisten is voldaan wanneer is vastgesteld dat, indien hij in dat gebied blijft, i) hij het risico loopt om in de zeer nabije toekomst te sterven, of ii) er gegronde redenen zijn om aan te nemen dat hij, ook al loopt hij dat risico niet, wordt blootgesteld aan een reëel risico van een ernstige, snelle en onomkeerbare achteruitgang van zijn gezondheidstoestand wegens het gebrek aan toegang tot passende medische behandeling of zorg, met intense pijn of een significante daling van zijn levensverwachting als gevolg.

HvJ – CONCLUSIE A-G COLLINS – 4 mei 2023 – zaak C-560/20 – Oostenrijk – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2023:375 – [conclusie](#)

Gezinshereniging – Alleenstaande minderjarige die als vluchteling is erkend – Meerderjarigheid - Richtlijn 2003/86/EG - Artikel 8 EVRM - Artikel 20 VWEU – Artikelen 7 en 24 Handvest EU

Deze drie procedures betreffen respectievelijk de ouders en de meerderjarige zus van een in Oostenrijk erkende vluchteling R.I. die als alleenstaande minderjarige naar Oostenrijk gekomen is waar hij als vluchteling is erkend. Alle betrokkenen zijn Syrische staatsburgers. De verzoeken zijn afgewezen omdat R.I. intussen meerderjarig was geworden. De vraag is o.a. of de ouders en de gehandicapte meerderjarige zus van een alleenstaande minderjarige vluchteling in aanmerking komen voor gezinshereniging. De verwijzende rechter wil weten welke datum bepalend is voor de beoordeling of de vluchteling de status van minderjarige heeft. Ook wordt gevraagd of volgens het Unierecht een verblijfstitel moet worden verleend aan de gehandicapte meerderjarige zus van een alleenstaande minderjarige vluchteling wanneer een weigering hiervan tot gevolg zou hebben dat de ouders hun recht op gezinshereniging niet kunnen uitoefenen.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 4, lid 2, onder b), artikel 10, lid 3, onder a), artikel 13, lid 2, en artikel 17 van richtlijn 2003/86/EG, alsook artikel 7 en artikel 24, leden 2 en 3, Handvest EU moeten aldus worden uitgelegd dat de meerderjarige gehandicapte broer of zus van een alleenstaande minderjarige vluchteling die wegens zijn of haar gezondheidstoestand volledig afhankelijk is van de ouders, krachtens het Unierecht recht heeft op gezinshereniging met de ouders en minderjarige broer of zus, mits de betrokken lidstaat gebruik heeft gemaakt van de in artikel 4, lid 2, onder b), van richtlijn 2003/86 geboden keuzemogelijkheid.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 28 oktober 2022 (ECER 31.5.23) - [C-123/23](#) en [C-202/23](#) - Khan Yunis e.a.

Internationale bescherming – Begrip “volgend verzoek” in andere lidstaat - Wederzijds erkenning - Richtlijn 2013/32/EU

Verzoekers (vrouw en haar kinderen) zijn staatloze Palestijnen uit de Gazastrook. Verzoekster verklaart in 2018 met haar kinderen de Gazastrook te hebben verlaten en via onder meer Spanje en België naar Duitsland te zijn gereisd omdat zij en haar kinderen in de Gazastrook werden vervolgd door Hamas. Verzoekers hebben asiel gevraagd in Duitsland.

De verwijzende rechter wil o.a. weten of richtlijn 2013/32/EU zich verzet tegen een regeling van een lidstaat op grond waarvan een in die lidstaat ingediend verzoek om internationale bescherming niet-ontvankelijk moet worden verklaard, indien een eerder in een andere lidstaat ingediend verzoek om internationale bescherming door die andere lidstaat definitief ongegrond is verklaard.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Oostenrijk - 28 maart 2023 (ECER 17.5.23) - [C-217/23](#) - [Laghman](#)

Internationale bescherming – Bloedwraak – Behoren tot sociale groep – Eigen identiteit - Richtlijn 2011/95/EU

De betrokkene, is een Afghaanse onderdaan die in Oostenrijk internationale bescherming heeft aangevraagd. De betrokkene rechtvaardigde deze aanvraag met het argument dat hij in Afghanistan werd vervolgd op een wijze die relevant is voor het asielrecht, omdat hij door de neven van zijn vader werd bedreigd met bloedwraak.

De vraag is o.a. of artikel 10, lid 1, onder d), van richtlijn 2011/95/EU, aldus moet worden uitgelegd dat een groep in het betrokken land slechts een eigen identiteit heeft indien zij in haar directe omgeving als afwijkend wordt beschouwd, of moet het bestaan van een „eigen identiteit” onafhankelijk en los van de vraag of de groep in haar directe omgeving als afwijkend wordt beschouwd, worden onderzocht?

Indien volgens het antwoord op de eerste vraag het bestaan van een „eigen identiteit” onafhankelijk moet worden onderzocht: Volgens welke criteria moet het bestaan van een „eigen identiteit” in de zin van artikel 10, lid 1, onder d), van richtlijn 2011/95/EU worden onderzocht?

NOOT – bij conclusie A-G HvJ, 20 april 2023, [C-621/21 W.S.](#)

AG de la Tour's Opinion in C-621/21: A Welcome Clarification on, or an Introduction of Unnecessary Obstacles to, Entitlement to International Protection for Women at Risk of Gender-based Violence? ([EU law analysis](#))

OVERIG

- EU Migration update 2023/1 ([Commissie Meijers](#))
- EUAA report on Arab tribes and customary justice in Iraq ([EUAA](#))
- Het afhankelijk verblijfsrecht van huwelijksmigranten in internationaal-vergelijkend perspectief ([verblijfsblog](#))
- Trading Rights for Responsibility ([Verfassungsblog](#))
- On 24 April 2023 a revised compromise text of the Asylum Procedures Regulation (APR) was published. The Draft Regulation forms part of the EU's ongoing attempt to overhaul its asylum system, whose purported goal is to strengthen its external borders by increasing responsibility of first-entry states. Central to this has been the attempted mainstreaming of so-called border procedures: asylum processing that occurs in border places such as islands, airports, transit zones, or land border areas while the third-country national is denied entry into the territory.

EHRM factsheets en case-law guides

- [Accompanied migrant minors in detention](#)
- [Unaccompanied migrant minors in detention](#)
- [Migrants in detention](#)
- [Dublin" cases](#)
- [Collective expulsions of aliens](#)
- [Guide on the case-law of the ECHR on Immigration](#)
- [Guide on Article 3 of Protocol No. 4 ECHR - prohibition of expulsion of nationals](#)
- [Guide on Article 4 of Protocol No. 4 to ECHR - prohibition of collective expulsions of aliens](#)
- [Guide to Article 1 of Protocol No. 7 ECHR - procedural safeguards relating to expulsion of aliens](#)

Beginnelsen EU recht

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Frankrijk – 15 maart 2023 (ECER 10.5.2023) – [C-174/23](#) – [Twenty First Capital](#)

Beloning beheerders alternatieve beleggingsinstellingen – Verplichtingen richtlijn - Richtlijn 2011/61/EU

Samenvatting onder: [Financiële markt](#)

PREJUDICIËLE VERWIJZING – België – 16 februari 2023 (ECER 30.5.23) – [C-230/23](#) - [Reprobel](#)

'Infosoc-richtlijn' – Reproductierecht - Nationale wetgeving in strijd met een richtlijn Rechtstreekse werking – Staatsentiteit

Samenvatting onder: [IE](#)

NOOT – HvJ 2 maart 2023, [Gevoegde zaken C-73/22 P en C-77/22 P](#)

- Advocate General's Opinion in Grupa Azoty again lays bare a serious gap in EU judicial protection, yet does nothing to plug the hole (EU law analysis)

Pikamäe AG considers that the Applicants do not have standing to challenge the Guidelines at EU level. I challenge that position, in the light of the right to judicial review before the European Courts and of the Courts' case law on the matter. I conclude that the Opinion mistakenly identifies national judicial review of entirely speculative national measures as a guarantee to access to justice, and that in doing so it compounds the challenging limitation of access to the courts in a wider context (including the environmental context), too.

Belastingen

HvJ – CONCLUSIE A-G KOKOTT – 4 mei 2023 – zaken C-451/21 P en C-454/21 P – Luxemburg / Commissie en Engie Global LNG Holding e.a. / Commissie – **Grote Kamer** – ECLI:EU:C:2023:383 – [persbericht](#) – [conclusie](#)

Staatsteun – Tax ruling - Verordening (EU) 2015/1589 - Artikelen 107 en 108 VWEU

Samenvatting onder: [Staatsteun](#)

EHRM factsheet

 Taxation

Belastingen, accijns

HvJ – ARREST – 17 mei 2023 – zaak C-105/22 – Dyrektor Izby Administracji Skarbowej w Warszawie – Polen – ECLI:EU:C:2023:414 – geen conclusie – [arrest](#)

Accijns – Verzoek teruggave vanwege uitvoer personenauto – Evenredigheid - Beginsel eenmalige heffing accijns - Artikel 56 VWEU – Artikel 110 VWEU

Hoger beroep in een zaak over een verzoek tot teruggaaf van accijns wegens de uitvoer van een personenauto. Bij besluit is geweigerd om aan de partij de accijns terug te betalen omdat niet is voldaan aan de voorwaarde dat het voertuig in kwestie niet eerder op het nationale grondgebied mag zijn geregistreerd overeenkomstig de bepalingen inzake het wegverkeer.

Vraag is of artikel 56 VWEU, het beginsel dat de accijns slechts in een enkele fase wordt geheven als belasting op het werkelijke verbruik, en het evenredigheidsbeginsel zich verzetten tegen de toepassing van een nationale bepaling, voor zover deze bepaling in de weg staat aan de teruggaaf van naar evenredigheid berekende accijns aan een belastingplichtige wegens de uitvoer van een geregistreerde personenauto, in verhouding tot de duur van het gebruik van deze auto op het nationale grondgebied.

Hof: Het primaire Unierecht – met name artikel 110, eerste alinea, VWEU, het beginsel van de eenmalige heffing van accijns en het evenredigheidsbeginsel – moet aldus worden uitgelegd dat het zich niet verzet tegen een nationale regeling die bij de uitvoer van een personenauto die in de betrokken lidstaat is geregistreerd, niet voorziet in teruggaaf van de in deze lidstaat voor dit voertuig betaalde accijns ten belope van een bedrag dat evenredig is aan de duur van de periode waarin dat voertuig is gebruikt op het grondgebied van die lidstaat.

Polen hoeft bij uitvoer geregistreerde auto geen accijns terug te geven. ([VN-Vandaag-2023/1083](#))

Belastingen, btw

HvJ – ARREST – 4 mei 2023 – zaak C-97/21 – MV - 98 – Bulgarije – ECLI:EU:C:2023:371 – geen conclusie – [arrest](#)

Overtreding btw-regelgeving - Cumulatie bestuursrechtelijke dwangmaatregel en vermogenssanctie – Ne bis in idem - Richtlijn 2006/112/EG - Artikel 50 Handvest EU

Na overtreding van de btw-regelgeving is een vermogenssanctie opgelegd, terwijl de wet voorziet in de oplegging van een bestuurlijke dwangmaatregel. Later is ook nog een bestuurlijke dwangmaatregel opgelegd.

Staan artikel 273 van richtlijn 2006/112/EG en artikel 50 EU Handvest in de weg aan een nationale regeling, volgens welke in geval van een overtreding bestaande in het niet registreren van de verkoop van goederen en het niet vastleggen van die verkoop in verkoopbewijzen, een bestuurlijke procedure tot oplegging van een bestuurlijke dwangmaatregel aan een persoon kan worden gecumuleerd met een bestuurlijke procedure tot oplegging van een vermogenssanctie aan diezelfde persoon?

Hof: Artikel 273 van richtlijn 2006/112/EG en artikel 50 Handvest EU verzetten zich tegen een nationale regeling op grond waarvan aan een belastingplichtige voor een en dezelfde overtreding van een belastingverplichting en na afloop van afzonderlijke en zelfstandige procedures maatregelen als een vermogenssanctie en de verzegeling van een bedrijfsruimte kunnen worden opgelegd, tegen welke maatregelen beroep openstaat bij verschillende rechterlijke instanties, voor zover deze regeling niet zorgt voor een coördinatie van de procedures waardoor de extra last van de cumulatie van die maatregelen tot het strikt noodzakelijke kan worden beperkt en die regeling niet kan waarborgen dat de zwaarte van alle opgelegde sancties overeenstemt met de ernst van de overtreding in kwestie.

HvJ – ARREST – 4 mei 2023 – zaak C-516/21 – Finanzamt X – Duitsland – ECLI:EU:C:2023:372 – conclusie – arrest

Verhuur van blijvende geïnstalleerde werktuigen en machines - Verpachting gebouw - Richtlijn 2006/112/EG - Uitvoeringsverordening (EU) nr. 282/2011

De vraag is of de verplichting om belasting te betalen op de verhuur van blijvend geïnstalleerde werktuigen en machines als bedoeld in de richtlijn betrekking heeft op enkel de afzonderlijke verhuur van dergelijke werktuigen en machines of ook op de verhuur van dergelijke werktuigen en machines, die op grond van een verpachting van een gebouw tussen dezelfde partijen (en als bijkomende prestatie) van belasting is vrijgesteld.

Hof: Artikel 135, lid 2, eerste alinea, onder c), van richtlijn 2006/112/EG geldt niet voor de verhuur van blijvend geïnstalleerde werktuigen en machines wanneer deze verhuur een bijkomende prestatie vormt bij de hoofdprestatie van verpachting van een gebouw die wordt verricht in het kader van een tussen dezelfde partijen gesloten pachtovereenkomst en vrijgesteld is krachtens artikel 135, lid 1, onder l), van die richtlijn, en deze prestaties één enkele economische prestatie vormen.

 Ook BTW-vrijstelling voor machines en werktuigen bij verhuur kalkoenopfokstal (VN-Vandaag-2023/960)

HvJ – ARREST – 4 mei 2023 – zaak C-127/22 – Balgarska telekomunikatsionna kompania – Bulgarije – ECLI:EU:C:2023:381 – geen conclusie – arrest

Btw - Afdanken van goederen – Begrip afval - Richtlijn 2006/112/EG

Het Bulgaarse bedrijf BTK EAD verstrekt telecommunicatiediensten. Het bedrijf heeft herzieningen van de aftrek toegepast en heeft investeringsgoederen afgedankt of buiten gebruik gesteld.

De verwijzende rechter vraagt zich met betrekking tot artikel 185 van de richtlijn af of de aftrek moet worden herzien wanneer goederen worden afgedankt, ook al worden zij later als afval verkocht. Met betrekking tot de betekenis van het begrip 'afval' rijst de vraag of artikel 80, lid 2, van de Bulgaarse wet op de btw, een maatregel in de zin van artikel 189, onder c) van de richtlijn vormt.

Hof: Artikel 185, lid 1, van richtlijn 2006/112/EG moet aldus worden uitgelegd dat de afdanking van een goed dat volgens de belastingplichtige niet langer kon worden gebruikt in het kader van

zijn gebruikelijke economische activiteiten en dat vervolgens als afval is verkocht, waarbij btw in rekening is gebracht, niet gelijkstaat met een „wijziging” in de elementen die voor het bepalen van het bedrag van de aftrek in aanmerking zijn genomen” in de zin van deze bepaling.

Artikel 185 van richtlijn 2006/112 moet aldus worden uitgelegd dat de afdanking van een goed dat volgens de belastingplichtige niet langer kon worden gebruikt in het kader van zijn gebruikelijke economische activiteiten en dat vervolgens vrijwillig is vernietigd, gelijkstaat met een „wijziging” in de elementen die voor het bepalen van het bedrag van de aftrek in aanmerking zijn genomen” in de zin van lid 1 van dat artikel. Een dergelijke situatie vormt evenwel een „vernietiging” in de zin van artikel 185, lid 2, eerste alinea, van die richtlijn, ongeacht het vrijwillige karakter ervan, zodat deze wijziging geen verplichting tot herziening met zich meebrengt, voor zover die vernietiging naar behoren is bewezen of aangetoond en dat goed objectief gezien ieder nut voor de economische activiteiten van de belastingplichtige heeft verloren. De naar behoren bewezen verwijdering van een goed moet worden gelijkgesteld met de vernietiging ervan, voor zover zij concreet leidt tot de onomkeerbare verdwijning van dat goed.

Artikel 185 van richtlijn 2006/112 moet aldus worden uitgelegd dat het zich verzet tegen bepalingen van nationaal recht die voorzien in herziening van de bij de verwerving van een goed in aftrek gebrachte voorbelasting, wanneer dat goed is afgedankt omdat de belastingplichtige van mening was dat het niet langer kon worden gebruikt in het kader van zijn gebruikelijke economische activiteiten, en dat goed vervolgens ofwel het voorwerp was van een aan de btw onderworpen verkoop, ofwel is vernietigd of verwijderd op een wijze die concreet leidt tot de onomkeerbare verdwijning ervan, voor zover die vernietiging naar behoren is bewezen of aangetoond en dat goed objectief gezien ieder nut voor de economische activiteiten van de belastingplichtige heeft verloren.

HvJ – ARREST – 11 mei 2023 – zaak C-620/21 – MOMTRADE RUSE – Bulgarije – ECLI:EU:C:2023:395 – conclusie – arrest

Belastingvrijstelling – Terbeschikkingstelling personeel in andere lidstaat voor verzorging van ouderen - Erkenning als instelling van sociale aard door betrokken lidstaat - Richtlijn 2006/112/EG

Momtrade is een Bulgaarse vennootschap die in Bulgarije is geregistreerd als aanbieder van sociale diensten in de vorm van de terbeschikkingstelling van persoonlijke begeleiders, maatschappelijk werkers en personen die huishoudelijke hulp aan ouderen verlenen.

Momtrade heeft diensten verleend aan verschillende natuurlijke personen in Duitsland of Oostenrijk via een in Duitsland respectievelijk Oostenrijk geregistreerd bemiddelingsbedrijf.

De Duitse belastingautoriteiten hebben een uitwisseling van inlichtingen gestart. Daarop werd vastgesteld dat de plaats van deze diensten in Bulgarije ligt. Bijgevolg moeten de diensten niet in Duitsland, maar in Bulgarije worden belast.

De belastingvrijstelling heeft betrekking op diensten die worden verricht „door een organisatie die door de betrokken lidstaat als instelling van sociale aard wordt erkend”. De cruciale vraag is welke deze „betrokken lidstaat” is. Is het de lidstaat op het grondgebied waarvan de begunstigde diensten worden verricht (land van bestemming) omdat de sociale stelsels daarvan gewoonlijk voor de dienst betalen? Of is het de lidstaat die eigenlijk recht zou hebben op de belastinginkomsten als de dienst niet was vrijgesteld?

Hof: Artikel 132, lid 1, onder g), van richtlijn 2006/112/EG moet aldus worden uitgelegd dat ten eerste, sociale diensten die worden verstrekt aan natuurlijke personen die wonen in een andere lidstaat dan die waar de dienstverrichter de zetel van zijn bedrijfsuitoefening heeft gevestigd, op grond van die bepaling kunnen worden vrijgesteld, en ten tweede, het in dit verband irrelevant is of deze dienstverrichter gebruik heeft gemaakt van een in die andere lidstaat gevestigde vennootschap om in contact te treden met zijn klanten.

Artikel 132, lid 1, onder g), van richtlijn 2006/112, moet aldus worden uitgelegd dat wanneer een vennootschap sociale diensten verstrekt aan natuurlijke personen die wonen in een andere lidstaat dan die waar deze vennootschap de zetel van haar bedrijfsuitoefening heeft gevestigd, de aard van die diensten en de kenmerken van die vennootschap, om te bepalen of deze diensten vallen onder het begrip „diensten [...] welke nauw samenhangen met maatschappelijk werk en met de sociale zekerheid [en die worden verricht door een organisatie] die door de betrokken lidstaat als [instelling] van sociale aard [is] erkend” in de zin van deze bepaling, moeten worden onderzocht overeenkomstig het recht tot omzetting van de richtlijn 2006/112, zoals gewijzigd, van de lidstaat waar de vennootschap de zetel van haar bedrijfsuitoefening heeft gevestigd.

Artikel 132, lid 1, onder g), van richtlijn 2006/112, zoals gewijzigd bij richtlijn 2008/8, moet aldus worden uitgelegd dat het feit dat een vennootschap die sociale diensten verricht, bij een overheidsorgaan van de lidstaat van heffing is geregistreerd als verrichter van sociale diensten overeenkomstig de wetgeving van die lidstaat, slechts volstaat om aan te nemen dat deze vennootschap valt onder het begrip „[organisatie] die door de betrokken lidstaat als [instelling] van sociale aard [is] erkend” in de zin van die bepaling, wanneer voor die inschrijving vereist is dat de bevoegde nationale instanties vooraf de sociale aard van die vennootschap in de zin van die bepaling verifieert.

 BTW-vrijstelling voor sociale diensten Bulgaarse vennootschap in Duitsland.
(VN-Vandaag-2023/1023)

HvJ – ARREST – 17 mei 2023 – zaak C-365/22 – Belgische Staat – België – ECLI:EU:C:2023:415 – geen conclusie – arrest

Btw – Verkoop total loss gereden auto's - Begrip 'gebruikte goederen' – Auto-onderdelen - Richtlijn 2006/112/EG

Verzoeker verkoopt tweedehandse auto's. Hij koopt met name afgedankte, total loss gereden voertuigen van verzekeringsmaatschappijen en verkoopt deze als wrakken of „voor onderdelen” door aan derden. In 2015 is bij een controle geconstateerd dat de regels voor belastingaftrek en van de winstmargeregeling worden overtreden. De aanslagambtenaar heeft de facturen met de vermelding „auto's die zijn verkocht voor onderdelen” of facturen die betrekking hadden op autowrakken uitgesloten van de winstmargeregeling.

De vraag is of afgedankte auto's die door een onderneming voor verkoop van gebruikte voertuigen en voertuigwrakken zijn verworven, en die bestemd zijn om te worden verkocht „voor onderdelen” zonder dat de onderdelen ervan zijn gedemonteerd, „gebruikte goederen” zijn in de zin van artikel 311, lid 1, punt 1, van richtlijn 2006/112/EG.

Hof: Artikel 311, lid 1, punt 1, van richtlijn 2006/112/EG moet aldus worden uitgelegd dat definitief afgedankte auto's die door een onderneming zijn verworven bij personen als bedoeld in artikel 314 van die richtlijn en die bestemd zijn om te worden verkocht „voor onderdelen” zonder dat de onderdelen ervan zijn gedemonteerd, gebruikte goederen zijn in de zin van artikel 311, lid 1, punt 1, van genoemde richtlijn wanneer, ten eerste, zij nog onderdelen bevatten die de functionaliteiten hebben behouden die ze hadden toen ze nieuw waren en die in de staat waarin ze verkeren of na herstelling opnieuw kunnen worden gebruikt, en, ten tweede, vaststaat dat deze voertuigen door dit hergebruik van onderdelen in hun economische cyclus zijn gebleven.

 Autowrakken die 'voor onderdelen' worden verkocht zijn gebruikte goederen.
(VN-Vandaag-2023/1085)

HvJ – ARREST – 17 mei 2023 – zaak C-418/22 – Cezam – België – ECLI:EU:C:2023:418 – geen conclusie – arrest

Btw – Fiscale geldboete – Niet-betalen btw – Verzuimen aangifte - Richtlijn 2006/112/EG

Verzoekster vordert met name een herberekening van de proportionele fiscale geldboeten die de Belgische belastingadministratie haar heeft opgelegd wegens het niet indienen van periodieke btw-aangiften.

De vragen gaan over de verenigbaarheid van nationaalrechtelijke bepalingen betreffende de fiscale geldboeten die moeten worden betaald wegens niet-betaling van de btw, met bepalingen van richtlijn 2006/112/EG en met het neutraliteits- en het evenredigheidsbeginsel.

Hof: Artikel 273 van richtlijn 2006/112/EG, alsmede de beginselen van evenredigheid en fiscale neutraliteit verzetten zich niet tegen een nationale regeling volgens welke niet-nakoming van de verplichting om de belasting over de toegevoegde waarde (btw) aan te geven en aan de schatkist af te dragen, wordt bestraft met een forfaitaire geldboete ten belope van 20 % van het btw-bedrag dat verschuldigd zou zijn geweest vóór verrekening van de aftrekbare btw, onder voorbehoud van de door de verwijzende rechter te verrichten verificaties met betrekking tot de evenredigheid van de in het hoofdgeding opgelegde geldboete.

 Bij opleggen forfaitaire boete hoeft België geen rekening te houden met recht op BTW-aftrek. (VN-Vandaag-2023/1084)

HvJ – ARREST – 25 mei 2023 – zaak C-114/22 – Dyrektor Izby Administracji Skarbowej w Warszawie – Polen – ECLI:EU:C:2023:430 – geen conclusie – arrest

Recht op aftrek voorbelasting – Fictief beschouwde belastbare economische handeling - Richtlijn 2006/112/EG

Richtlijn 2006/112/EG. M. heeft een factuur opgesteld voor een aan btw onderworpen overdracht van merken aan W., die door W. bij de belastingdienst is aangegeven en door hem is betaald.

De belastingdienst heeft het recht op aftrek van de btw die W. met betrekking tot deze factuur had genoten, in twijfel getrokken aangezien er op grond van artikel 58, lid 2, van het burgerlijk wetboek sprake zou zijn van nietigheid van de betrokken merkenoverdracht wegens strijdigheid met hetgeen in het maatschappelijk verkeer betaamt in de zin van die bepaling. In hoger beroep is dat besluit nietig verklaard omdat de belastingdienst niet had aangetoond dat er sprake was van een fictieve transactie. De belastingdienst heeft hoger beroep ingesteld bij de verwijzende rechter.

Hof: Artikel 167, artikel 168, onder a), artikel 178, onder a), en artikel 273 van richtlijn 2006/112/EG gelezen in het licht van het beginsel van fiscale neutraliteit en het evenredigheidsbeginsel, staan in de weg aan een nationale wettelijke regeling op grond waarvan de belastingplichtige het recht op aftrek van voorbelasting wordt ontzegd louter omdat er sprake is van een als fictief beschouwde belastbare economische handeling die overeenkomstig het nationale burgerlijk recht nietig is, zonder dat hoeft te worden aangetoond dat de aspecten aanwezig zijn op grond waarvan deze handeling vanuit het oogpunt van het Unierecht als een fictieve handeling kan worden aangemerkt of, wanneer deze handeling daadwerkelijk is verricht, hoeft te worden aangetoond dat dit recht op aftrek in geval van fraude of misbruik is ingeroepen.

HvJ – CONCLUSIE A-G SZPUNAR – 25 mei 2023 – zaak C-249/22 – GIS – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2023:438 – conclusie

Btw – Programmavergoeding publieke omroep - Tegenprestatie? - Richtlijn 2006/112/EG - Zesde richtlijn (77/388/EEG)

Verzoekster vordert terugbetaling van de omzetbelasting die zij van 2013 tot 2018 heeft betaald over de programmavergoeding die zij naar nationaal recht doorlopend moest betalen voor het ontvangen van radio- of televisie-uitzendingen door de Oostenrijkse omroeporganisatie (ORF). De vraag is o.a. of een vergoeding zoals de Oostenrijkse ORF-programmavergoeding, die de

publieke omroep zelf vaststelt om zijn werking te financieren, moet worden beschouwd als een tegenprestatie in de zin van artikel 2 juncto artikel 378, punt 1, van de btw-richtlijn.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 2, lid 1, onder c), van richtlijn 2006/112/EG, gelezen in samenhang met artikel 378, lid 1, daarvan alsook met artikel 151, lid 1, van de Akte betreffende de toetredingsvoorwaarden voor het Koninkrijk Noorwegen, de Republiek Oostenrijk, de Republiek Finland en het Koninkrijk Zweden en de aanpassing van de Verdragen waarop de Europese Unie is gegrond van 26 juli 1994 en punt 2, onder h), van deel IX van bijlage XV daarbij, moet aldus worden uitgelegd dat deze bepalingen er niet aan in de weg staan dat de Republiek Oostenrijk naast de programmavergoeding van de federale wet betreffende de Oostenrijkse radio-en-televisieomroep een extra heffing int ter compensatie van het verlies aan btw-inkomsten dat voortvloeit uit het recht van de openbare radio-en-televisieorganisatie om de belasting af te trekken die wordt betaald over de goederen en diensten die deze organisatie verwerft ten behoeve van haar met de opbrengst van die programmavergoeding gefinancierde activiteiten.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Polen - 18 januari 2023 (ECER 19.5.23) - C-182/23 – Makowit

Overdracht door middel van onteigening - Levering in het kader van beroepsactiviteit - Btw-plichtige

J.S. exploiteert een landbouwbedrijf met zijn echtgenote. Vanwege de aanleg van een weg is een aantal percelen onteigend. Verweerder heeft daarvoor een vergoeding gekregen. De rechter in eerste aanleg heeft bepaald dat aan verweerder uit hoofde van de ontvangen vergoeding niet de hoedanigheid van btw-plichtige kon worden toegekend. De belastingdienst, is hiertegen in cassatieberoep gegaan. De verwijzende rechter vraagt zich af of de richtlijn 2006/112 eraan in de weg staat dat een landbouwer die volgens de algemene regels btw-plichtig is en die de eigendom van een perceel grond overdraagt aan de schatkist in het kader van een onteigening tegen betaling van een vergoeding wordt aangemerkt als belastingplichtige die btw over deze levering verschuldigd is.

PREJUDICIËLE VERWIJZING - Polen – 24 februari 2023 (ECER 30.5.23) – C-241/23 - Dyrektor Izby Administracji Skarbowej w Warszawie

Inbrengovereenkomsten - Nominale waarde/uitgiftewaarde van aandelen - Richtlijn 2006/112/EG

Volgens verzoekster voldeden de tussen W. en B. en verzoekster gesloten overeenkomsten aan de wettelijke definitie van goederen en vormde de levering ervan door voornoemde entiteiten een levering van goederen onder bezwarende titel in de zin van de btw-wet. De door W. en B. ontvangen betaling bestond in door P. uitgegeven aandelen. De vergoedingen die W. en B. hebben ontvangen in ruil voor de prestatie in de vorm van een inbreng in natura aan P. heeft een geconcretiseerde waarde die kan worden uitgedrukt in monetaire eenheden. Volgens de instantie is de door W. en B. in ruil voor de inbreng in natura ontvangen tegenprestatie gelijk aan de (bruto) nominale waarde van de aandelen. Volgens verzoekster moet daarom de maatstaf van heffing van de inbreng in natura worden bepaald op basis van de uitgiftewaarde van de aandelen, verminderd met de waarde van de inbreng in geld in P.

De verwijzende rechter vraagt zich af of de waarde van deze aandelen en tegelijkertijd de maatstaf van heffing moeten worden bepaald op basis van de nominale waarde van de aandelen of de uitgiftewaarde van de aandelen indien de partijen bij de overeenkomst de tegenprestatie op deze wijze hebben vastgesteld.

PREJUDICIËLE VERWIJZING - Duitsland – 22 november 2022 (ECER 15.5.23) - C-207/23 - Finanzamt X

Biogas – Verstrekking om niet - Richtlijn 2006/112/EG

Verzoekster exploiteert een biogasinstallatie voor de winning van biogas uit biomassa. Het geproduceerde biogas werd gebruikt voor de decentrale opwekking van elektriciteit en warmte in een aangesloten blokverwarmingscentrale, waarbij dat gas werd toegevoerd aan een verbrandingsmotor die een generator aandreef. De daarbij opgewekte warmte werd deels gebruikt voor het productieproces en deels via overeenkomsten „om niet” afgestaan aan ondernemer A voor het drogen van hout in containers en aan B die daarmee haar aspergevelden verwarmde. Verzoekster heeft voor de levering van elektriciteit van de elektriciteitsleverancier een bonusbedrag ontvangen (zogenoemde warmtekrachtkoppelingsbonus).

Verzoekster heeft aan de warmteafnemers geen vergoeding in rekening had gebracht, zodat de belastingautoriteiten zijn uitgegaan van een afname van warmte door A en B om niet.

De Duitse rechter vraagt zich af of de kosteloze levering van warmte aan een andere belastingplichtige het aan zijn bedrijf onttrekken van een goed om niet is in de zin van artikel 16 van de btw-richtlijn.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Kroatië – 9 maart 2023 (ECER 3.5.2023) – [C-171/23](#) – [UP CAFFE](#)

Belastingaanslag – Btw – Fraude – Oprichting nieuwe vennootschap - Richtlijn 2006/112/EG

Verzoekster heeft bij de verwijzende rechter beroep ingesteld tegen een besluit van het ministerie van Financiën (verweerder) van 24 augustus 2020. Bij dat besluit is het bezwaar van verzoekster tegen de belastingaanslag waarin is vastgesteld dat van 1 januari 2018 tot en met 31 juli 2018 voor haar te weinig btw was berekend, afgewezen.

De vraag is of het Unierecht de nationale autoriteiten en rechterlijke instanties verplicht om de belasting over de toegevoegde waarde vast te stellen (en niet om het verzoek om teruggaaf te weigeren) wanneer uit objectieve gegevens van de zaak blijkt dat btw-fraude is gepleegd door de oprichting van een nieuwe vennootschap, dat wil zeggen door het onderbreken van de continuïteit van de belastbare activiteit van de vorige vennootschap, wanneer de belastingplichtige wist of had moeten weten dat hij aan een dergelijke handeling deelnam en het nationale recht op het tijdstip waarop het belastbare feit plaatsvond niet in een dergelijke vaststelling voorzag.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 26 januari 2023 (ECER 9.5.23) - [C-184/23](#) - [Finanzamt T II](#)

Btw-groepen - Belastbaarheid van intragroepshandelingen - Zesde richtlijn (77/388/EEG)

Verzoekster is enerzijds een belastingplichtige voor het verlenen van medische zorg aan patiënten, en anderzijds geen belastingplichtige voor de opleiding van studenten. Verzoekster is tevens een overkoepelend orgaan van U-GmbH die schoonmaakwerkzaamheden verricht. Deze werkzaamheden vonden plaats in zowel de faculteitsruimten die voor de verzorging van patiënten zijn bedoeld, als in ruimten die worden gebruikt voor de opleiding van studenten. Verweerder (de belastingdienst) ging ervan uit dat verzoeksters bedrijven één onderneming vormden.

Het eerste verzoek om een prejudiciële beslissing (C-269/20) strekte ertoe te verduidelijken of de nationale regeling van de fiscale eenheid in overeenstemming was met het Unierecht en of er sprake was van belastingheffing over onttrekkingen. De verwijzende rechter gaat ervan uit dat de nationale regeling van de fiscale eenheid in overeenstemming is met het Unierecht en dat er in casu geen sprake is van belastingheffing over onttrekkingen. De verwijzende rechter stelt de nieuwe vragen om te verduidelijken of handelingen binnen een btw-groep onder de omzetbelasting vallen en dus belastbaar zijn.

Volgens de verwijzende rechter bestaan er twijfels of het samenvoegen van meerdere personen tot één belastingplichtige in de zin van artikel 4, lid 4, tweede alinea, van richtlijn 77/388, ertoe leidt dat diensten die tussen deze personen onder bezwarende titel worden verricht, niet binnen de werkingssfeer van de belasting over de toegevoegde waarde in de zin van artikel 2, punt 1, van die richtlijn vallen.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Roemenië – 15 november 2022 (ECER) – C-179/23 - Credidam

Btw - Organisaties voor collectief beheer van auteursrechten - Richtlijn 2006/112/EG

De vraag is o.a. of de rechtsbetrekking tussen de houders van auteursrechten en organisaties voor collectief beheer moet worden aangemerkt als het verrichten van een dienst in de zin van de btw-richtlijn.

Belastingen, douane en tariefindeling

HvJ – ARREST – 25 mei 2023 – zaak C-368/22 – Danish Fluid System Technologies – Denemarken – ECLI:EU:C:2023:427 – geen conclusie – arrest

Tariefindeling van fittings voor buisleidingen - Verordening (EEG) nr. 2658/87 - Verordening (EU) nr. 861/2010

De vraag is o.a. of vijf „hulpstukken (fittings) voor buisleidingen” moeten worden ingedeeld bij onderverdeling 7307 22 10 90 tegen een douanetarief van 0 % of bij onderverdeling 7307 29 10 90 tegen een tarief van 3,7 %.

Hof: Onderverdeling 7307 22 10 van de gecombineerde nomenclatuur, die is opgenomen in bijlage I bij verordening (EEG) nr. 2658/87 moet aldus worden uitgelegd dat hulpstukken (fittings) voor buisleidingen van roestvrij staal, andere dan gegoten, met een uitwendige schroefdraad, die geen korte buisstukken met een inwendige schroefdraad vormen en waarmee twee buizen kunnen worden gekoppeld door deze in een dergelijk hulpstuk te schroeven of deze eenvoudigweg in dat hulpstuk te duwen, niet als „moffen” in de zin van deze onderverdeling kunnen worden aangemerkt.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Roemenië - 1 maart 2023 (ECER 19.5.23) - C-168/23 - Prysmian Cabluri și Sisteme

Tariefindeling - Verordening (EU) nr. 952/2013 - Verordening (EEG) nr. 2658/87

Prysmian Group is producent van kabels. De vraag is o.a. of de GN als bedoeld in bijlage I bij verordening (EEG) nr. 2658/87 aldus dient te worden uitgelegd dat het product bestaande in een kern van de optische vezel en een kernbekleding die bedekt is met een eerste binnenschil van zacht acrylaat en een tweede buitenschil van gekleurd hard acrylaat kan worden ingedeeld onder post 8544 70 00 van die nomenclatuur.

OVERIG

Europese Commissie doet voorstellen voor een hervormde douane-unie (ECER)

Belastingen, vennootschapsbelasting

HvJ – ARREST – 11 mei 2023 – gevoegde zaken C-407/22 en C-408/22 – Manitou BF en Bricolage Investissement France – Frankrijk – ECLI:EU:C:2023:392 – geen conclusie – arrest

Wettelijke fiscale-integratieregeling – Fiscale eenheid – Dividenden – Moedervervennootschap - Artikel 49 VWEU

De vraag is o.a. of artikel 49 VWEU zich verzet tegen een wettelijke fiscale-integratieregeling van een lidstaat op grond waarvan een moedervervennootschap in een groep neutralisatie geniet van het heropgenomen aandeel voor kosten en lasten in verband met de door haar van ingezeten vennootschappen in de fiscale eenheid ontvangen dividenden.

Hof: Artikel 49 VWEU verzet zich tegen een wettelijke fiscale-integratieregeling van een lidstaat op grond waarvan

– een ingezeten moedervervennootschap die heeft gekozen voor fiscale integratie met ingezeten vennootschappen, neutralisatie kan genieten van de heropname van een aandeel voor kosten en lasten dat forfaitair is vastgesteld op 5 % van het nettobedrag van de dividenduitkeringen die zij heeft ontvangen van haar in andere lidstaten gevestigde dochtervennootschappen die, zouden zij ingezetenen zijn geweest, objectief in aanmerking waren gekomen om daarvoor te kiezen,

– terwijl een dergelijke neutralisatie wordt geweigerd aan een ingezeten moedervervennootschap die, ondanks het bestaan van kapitaalbanden met andere ingezeten vennootschappen die dat wel mogelijk maken, niet voor een dergelijke fiscale integratie heeft gekozen.

 Franse regeling voor aftrek dividendkosten in strijd met EU-recht. (VN-Vandaag-2023/1024)

Brexit

OVERIG

Europese Commissie keurt een ontwerp MoU met het Verenigd Koninkrijk over financiële diensten goed (ECER)

Wiki

 Wiki Brexit

Broeikasgasemissierechten

REGELGEVING

Richtlijn (EU) 2023/959 van het Europees Parlement en de Raad van 10 mei 2023 tot wijziging van Richtlijn 2003/87/EG tot vaststelling van een systeem voor de handel in broeikasgasemissierechten binnen de Unie en Besluit (EU) 2015/1814 betreffende de instelling en de werking van een marktstabiliteitsreserve voor de EU-regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten, PB L 130 van 16.5.2023

Civiel

HvJ – ARREST – 4 mei 2023 – zaak C-78/22 – ALD Automotive – Tsjechië – ECLI:EU:C:2023:379 – geen conclusie – arrest

Bestrijding van betalingsachterstand bij handelstransacties - Faillissement – Vordering – Terugkerende of voortdurende prestatie - Handelstransactie - Richtlijn 2011/7/EU

Verzoekster heeft een schuldvordering ten aanzien van niet-betaalde facturen ingediend na het faillissement van schuldenares.

Vraag is onder andere aan welke criteria moet worden voldaan om aanspraak te kunnen maken op ten minste het vaste bedrag van 40 EUR als bedoeld in artikel 6, lid 1, van richtlijn 2011/7/EU in het geval van overeenkomsten inzake een terugkerende of voortdurende prestatie, en of de nationale rechter dit bedrag mag verlagen.

Hof: Artikel 6, lid 1, van richtlijn 2011/7/EU moet aldus worden uitgelegd dat wanneer een en dezelfde overeenkomst voorziet in periodieke betalingen die elk binnen een bepaalde termijn moeten worden verricht, het in dat artikel 6, lid 1, bedoelde vaste minimumbedrag van 40 EUR, als schadeloosstelling voor de invorderingskosten van de schuldeiser, voor elke betalingsachterstand verschuldigd is.

Artikel 6, lid 1, van richtlijn 2011/7, gelezen in samenhang met artikel 6, lid 3, en artikel 7, lid 1, tweede alinea, onder c), van deze richtlijn, moet aldus worden uitgelegd dat het zich ertegen verzet dat een nationale rechter op basis van de algemene beginselen van nationaal privaatrecht het in de eerste van deze bepalingen bedoelde vaste bedrag weigert of verlaagt, ook wanneer de betalingsachterstand die zich voordoet in het kader van een en dezelfde overeenkomst met name betrekking heeft op geringe bedragen of zelfs bedragen die lager zijn dan dat vaste bedrag.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Italië – 6 maart 2023 (ECER 2.5.2023) – C-157/23 – Ford Italia

Productaansprakelijkheid – Aansprakelijkheid leverancier naast producent - Niet werkende airbag - Richtlijn 85/374/EEG

Verweerder vordert van twee vennootschappen (de verkoper en de fabrikant van zijn auto Ford Mondeo Ghia) dat zij worden veroordeeld tot vergoeding van de schade die hij heeft geleden bij een auto-ongeluk waarbij de airbag van de auto niet heeft gewerkt.

Is een uitlegging volgens welke de aansprakelijkheid van de producent wordt uitgebreid tot de leverancier, zelfs indien de leverancier zijn naam, merk of ander onderscheidingsteken feitelijk niet op het goed heeft aangebracht, louter op grond dat de leverancier een naam, merk of ander onderscheidingsteken heeft die of dat geheel of gedeeltelijk overeenstemt met de naam, het merk of een onderscheidingsteken van de producent, verenigbaar met artikel 3, lid 1 van richtlijn 85/374/EEG, en zo niet, waarom?

Consumenten

HvJ – ARREST – 4 mei 2023 – zaak C-200/21 – BRD Groupe Societ  Generale en Next Capital Solutions – Roemenië – ECLI:EU:C:2023:380 – geen conclusie – arrest

Oneerlijk beding - Termijn voor verzet tegen gedwongen tenuitvoerlegging - Richtlijn 93/13/EEG

Verzet richtlijn 93/13 zich tegen een bepaling van nationaal recht waarbij een termijn van 15 dagen wordt bepaald waarbinnen een debiteur in verzet tegen een gedwongen tenuitvoerlegging

kan aanvoeren dat een beding in de executoriale titel oneerlijk is, terwijl een beroep tot vaststelling van het bestaan van oneerlijke bedingen in de executoriale titel niet aan enige termijn is onderworpen daarbij om opschorting van de gedwongen tenuitvoerlegging van de titel kan worden verzocht maar die opschorting slechts mogelijk is door het stellen van een garantie voor een hoog bedrag. Volgens het hof is de nationale rechter verplicht ambtshalve te onderzoeken of een beding oneerlijk is en dient hij zo nodig nationale bepalingen die zich tegen een dergelijk onderzoek verzetten buiten toepassing te laten.

Hof: Richtlijn 93/13/EEG verzet zich tegen een bepaling van nationaal recht op grond waarvan de executierechter bij wie buiten de in die bepaling gestelde termijn van 15 dagen verzet is aangetekend tegen de gedwongen tenuitvoerlegging van een tussen een consument en een verkoper gesloten overeenkomst die een executoriale titel vormt, niet ambtshalve of op verzoek van de consument het oneerlijke karakter van de bedingen van die overeenkomst kan beoordelen, terwijl die consument daarnaast over een beroep ten gronde beschikt waarmee hij de rechter bij wie dat beroep aanhangig is, overeenkomstig een andere bepaling van dat nationale recht, kan verzoeken een dergelijke toetsing te verrichten en de opschorting van de gedwongen tenuitvoerlegging in afwachting van de uitspraak op dat beroep te gelasten, aangezien die opschorting slechts mogelijk is door het stellen van een garantie waarvan het bedrag de consument ervan kan weerhouden een dergelijk beroep in te stellen en te handhaven, hetgeen de verwijzende rechter dient na te gaan. Wanneer de nationale wettelijke regeling niet in overeenstemming met de vereisten van deze richtlijn kan worden uitgelegd en toegepast, is de nationale rechter bij wie verzet is aangetekend tegen de gedwongen tenuitvoerlegging van een dergelijke overeenkomst verplicht om ambtshalve te onderzoeken of de bedingen ervan oneerlijk zijn, waarbij hij zo nodig alle nationale bepalingen die zich tegen een dergelijk onderzoek verzetten buiten toepassing moet laten.

HvJ – ARREST – 17 mei 2023 – zaak C-97/22 – DC – Duitsland – ECLI:EU:C:2023:413 – persbericht – geen conclusie – arrest

Bouwovereenkomst – Herroeping – Niet verstrekken van informatie over het herroepingsrecht - Schadeloosstelling handelaar – Ongerechtvaardigde verrijking consument - Richtlijn 2011/83/EU

HJ heeft een mondelinge overeenkomst met een onderneming gesloten voor de renovatie van de elektrische installatie van zijn huis, zonder dat deze onderneming hem in kennis had gesteld van zijn herroepingsrecht. Na uitvoering van de overeenkomst heeft HJ een factuur ontvangen, maar deze niet betaald. De betrokken onderneming heeft al haar rechten die ontstaan zijn uit genoemde overeenkomst overgedragen aan DC. DC heeft bij de verwijzende rechter een vordering ingesteld tot betaling voor de verrichte dienst. De verwijzende rechter erkent dat een consument volgens de ter omzetting van de richtlijn vastgestelde bepalingen van het (Duitse) burgerlijk wetboek geen kosten draagt met betrekking tot de vóór het verstrijken van de herroepingstermijn verrichte dienst als de betrokken handelaar de consument niet op de hoogte heeft gebracht van zijn herroepingsrecht. Hij vraagt zich echter af of artikel 14, lid 5, van die richtlijn elk recht van die handelaar op een „schadeloosstelling of vergoeding” uitsluit, ook wanneer die consument zijn herroepingsrecht pas heeft uitgeoefend nadat een buiten verkoopruimten gesloten overeenkomst reeds was uitgevoerd en hij aldus een meerwaarde heeft verkregen, hetgeen indruist tegen het beginsel van het verbod van ongerechtvaardigde verrijking, dat door het Hof is erkend als algemeen beginsel van Unierecht.

Hof: Artikel 14, lid 4, onder a), i), en lid 5, van richtlijn 2011/83/EU moet aldus worden uitgelegd dat het een consument vrijstelt van elke verplichting tot betaling van de prestaties die zijn verricht ter uitvoering van een buiten verkoopruimten gesloten overeenkomst wanneer de betrokken handelaar hem niet de in dit artikel 14, lid 4, onder a), i), bedoelde informatie heeft verstrekt en deze consument zijn herroepingsrecht heeft uitgeoefend nadat die overeenkomst reeds was uitgevoerd.

 Services performed, no right to payment - CJEU in DC (C-97/22) ([consumer law blog](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Spanje – 10 maart 2023 (ECER 3.5.2023) – [C-173/23](#) – [Eventmedia Soluciones](#)

Oneerlijke consumentenbedingen – Overdragen vordering - Schadevergoeding voor vertraagde bagage – Ambtshalve toetsing door rechter - Richtlijn 93/13/EEG

Verzoekster heeft op grond van het verdrag van Montreal ten behoeve van een passagier een vordering ingesteld tegen luchtvaartmaatschappij Air Europa waarbij zij heeft verzocht om vergoeding van schade als gevolg van vertraagde bagage aflevering.

Moet de nationale rechter die kennisneemt van een schadevordering wegens vertraging in het vervoer van bagage overeenkomstig artikel 19 van het Verdrag van Montreal, op grond van artikel 6, lid 1, en artikel 7, lid 1, van richtlijn 93/13/EEG, ambtshalve toetsen of een beding in de vervoerovereenkomst op grond waarvan de passagier zijn rechten niet kan overdragen oneerlijk is, wanneer de vordering wordt ingesteld door de cessionaris, die – anders dan de cedent – niet de hoedanigheid van consument en gebruiker heeft?

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Roemenië – 3 december 2021 (ECER 23.5.23) - [C-178/23](#) [ERB New Europe Funding II](#)

Oneerlijk beding – Eenzijdig wijzigen rentevoet - Nederlands incassobureau - Richtlijn 93/13

Een Roemeense consument heeft tegen een in Nederland gevestigd incassobureau, ERB, een civiele vordering ingesteld strekkende tot vaststelling van het oneerlijke karakter van de bedingen in een kredietovereenkomst die betrekking hadden op de provisies in verband daarmee en op de mogelijkheid voor de bank die het krediet had verstrekt, om eenzijdig de rentevoet te wijzigen. De vordering van de consument is toegewezen, er is bepaald dat de betwiste bedingen in de overeenkomst oneerlijk waren en ERB is veroordeeld tot terugbetaling aan de consument van de op basis van die bedingen betaalde bedragen. Hiertegen heeft ERB hoger beroep ingesteld.

De verwijzende rechter vraagt zich o.a. af of richtlijn 93/13/EEG betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten aldus moet worden uitgelegd dat zij er niet aan in de weg staat dat nationale rechters de mogelijkheid hebben om het vermoedelijk oneerlijke karakter te onderzoeken van contractuele bedingen in addenda bij kredietovereenkomsten die tussen verkopers en consumenten zijn gesloten.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – 2 maart 2021 (ECER 23.5.23) – [C-176/23](#) - [Raiffeisen Bank](#)

Oneerlijk beding – Kredietovereenkomst in vreemde valuta – Variabele rentevoet - Richtlijn 93/13

Partijen hebben een kredietovereenkomst met variabele rentevoet gesloten waarbij verweerster aan verzoeker een bedrag van 15 300 Zwitserse frank heeft geleend. De vraag is o.a. of richtlijn 93/13/EEG er niet aan in de weg staat dat nationale rechters de mogelijkheid hebben om het vermoedelijk oneerlijke karakter te onderzoeken van contractuele bedingen in addenda bij kredietovereenkomsten die tussen verkopers en consumenten zijn gesloten.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Polen – 27 februari 2023 (ECER 10.5.23) - [C-183/23](#) - [Credit Agricole Bank Polska](#)

Consumentenrecht - Verordening (EU) nr. 1215/2012

Samenvatting onder: [IPR](#)

NOOT - bij HvJ 16 maart 2023, [C-565/21 CaixaBank](#)

The (un)fairness of fees - the CJEU in C-565/21 CaixaBank S.A. ([Consumer law blog](#))

OVERIG

- Enforcement of consumer law in digital age: the EnfTech Project ([consumer law blog](#))
- Privacyhandhaving via het consumentenrecht: the future is now? ([privacyweb](#))

COVID-19

HvJ – CONCLUSIE A-G EMILIOU – 4 mei 2023 – zaak C-683/21 – Nacionalinis visuomenės sveikatos centras – Litouwen – **Grote Kamer** – ECLI:EU:C:2023:376 – [conclusie](#)

AVG – Gezamenlijke verwerkingsverantwoordelijken – COVID-19 - Ontwikkeling applicatie - Verordening (EU) 2016/679

Samenvatting onder: [Privacy en persoonsgegevens](#)

HvJ – CONCLUSIE A-G PIKAMÄE – 4 mei 2023 – zaak C-206/22 – Sparkasse Südpfalz – Duitsland – ECLI:EU:C:2023:384 – [conclusie](#)

COVID 19 – Vakantiedagen die samenvallen met verplichte thuisquarantaine - Opnemen verlof - Richtlijn 2003/88/EG

Samenvatting onder: [Arbeid en sociale zekerheid](#)

GERECHT EU – ARREST – 10 mei 2023 – gevoegde zaken T-34/21 en T-87/21 – Ryanair / Commission en Condor Flugdienst / Commission – ECLI:EU:T:2023:248 – [persbericht](#) – [arrest](#)

Staatssteun aan Lufthansa - COVID-19

Samenvatting onder: [Staatssteun](#)

GERECHT EU – ARREST – 10 mei 2023 – zaak T-238/21 – Ryanair / Commission – ECLI:EU:T:2023:247 – [arrest](#)

Staatssteun aan SAS - COVID-19

Samenvatting onder: [Staatssteun](#)

GERECHT EU – ARREST – 10 mei 2023 – zaak T-102/21 – Bastion Holding e.a. / Commissie – ECLI:EU:T:2023:243 – [arrest](#)

GERECHT EU – ARREST – 10 mei 2023 – zaak T-289/21 – Bastion Holding e.a. / Commissie – ECLI:EU:T:2023:244 – [arrest](#)

GERECHT EU – ARREST – 10 mei 2023 – zaak T-513/21 – Bastion Holding e.a. / Commissie – ECLI:EU:T:2023:245 – [arrest](#)

Staatssteun – Nederlandse subsidieregeling aan MKB - Covid-19

Samenvatting onder: [Staatssteun](#)

GERECHT EU – ARREST – 24 mei 2023 – zaak T-268/21 – Ryanair / Commission – ECLI:EU:T:2023:279 – [persbericht](#) – [arrest](#)

Staatssteun – COVID-19 – Goedkeuring steun aan luchtvaartmaatschappij - Motivering

Samenvatting onder: [Staatssteun](#)

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Hongarije – 8 februari 2023 (ECER 16.5.23) – [C-169/23](#) – [Máski](#)

AVG - Vaccinatiebewijs – COVID-19

Samenvatting onder: [Privacy en persoonsgegevens](#)

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 13 maart 2023 (ECER 4.5.2023) – [C-170/23](#) – [trendtours Touristik](#)

Pakketreis – Beëindigingsvergoeding – Aanbetaling – Onvermijdbare en buitengewone omstandigheden – COVID-19 - Richtlijn (EU) 2015/2302

Samenvatting onder: [Vervoer en reizen](#)

WIKI

[Coronavirus – Europees recht](#)

EHRM - factsheet

[COVID-19 health crisis](#)

Detentie, politiebehandeling en politieonderzoek

EHRM – ARREST – 2 mei 2023 – S.P. e.a. t. Rusland – [persbericht](#) – [arrest](#) – [36463/11](#) e.a. - ECLI:CE:ECHR:2023:0502JUD003646311

Onmenselijke behandeling in detentie door informele gedragscode – Artikel 3 EVRM

Klagers zijn 11 mannen met de Russische nationaliteit. Zij zijn veroordeeld en zitten hun straf uit. Het Russische strafstelsel in een gevangenis wordt geregeld door een informele gedragscode, beter bekend als 'de regels'. De regels verdelen de gevangenen in vier groepen ('de kasten'). De laagste kaste worden ook wel (vrij vertaald) de paria's genoemd. Deze groep moet vernederend werk uitvoeren en zij worden gesegregeerd, zowel op sociaal als fysiek gebied. De klagers "behooren" tot deze groep en stellen dat ook de gevangenisbewaarders dit stelsel in de hand werken en in stand houden. Zij klagen over een onmenselijke behandeling.

EHRM: het bestaan van deze rangorde is aannemelijk geworden en de behandeling van de laagste kaste levert een vernederende en onmenselijke behandeling op. Nu de Russische autoriteiten bewust waren van de situatie, maar niet ingegrepen en omdat een effectief rechtsmiddel tegen deze behandeling ontbreekt, is sprake van een schending van het EHRM.

EHRM - factsheets en guides

- [!\[\]\(38441ceaa711016e0bf2ad46ad394ff4_img.jpg\) Hunger strikes in detention](#)
- [!\[\]\(6e027340d4263908f264926b1ad81c5e_img.jpg\) Migrants in detention](#)
- [!\[\]\(781510d64f329bf3c880acf086e884d6_img.jpg\) Prisoners' right to vote](#)
- [!\[\]\(93cdf5b84f2bfec404f7441e84b6ba5c_img.jpg\) Prisoners' health-related rights](#)
- [!\[\]\(0f0f932ce3b5577a82f34ad23239a6e5_img.jpg\) Detention and mental health](#)
- [!\[\]\(eae2be0f6c865f0a2febc97c99fc2475_img.jpg\) Detention conditions and treatment of prisoners](#)
- [!\[\]\(beb73fa08c38b910d1745a8873b27d81_img.jpg\) Use of force in the policing of demonstrations](#)
- [!\[\]\(b5401e964162c76526213b8e70b40c2e_img.jpg\) Guide on the case-law of the ECHR on Prisoners' rights](#)

Diensten, elektronische communicatiediensten

HvJ – CONCLUSIE A-G SZPUNAR – 11 mei 2023 – zaak C-278/22 – AUTOTECHNICA FLEET SERVICES – Kroatië – ECLI:EU:C:2023:401 – [conclusie](#)

Dienstenrichtlijn – Operationele leasing auto – Is een leasebedrijf een financiële instelling? - Richtlijn 2006/123/EG

Verzoekster heeft beroep ingesteld bij de rechter tegen een besluit van het Kroatisch agentschap voor toezicht op financiële diensten (HANFA). Het bestreden besluit verbiedt verzoekster leasetransacties te verrichten zonder daartoe over de vereiste vergunning te beschikken.

Vallen operationele leasing en/of langdurige autoverhuur binnen de werkingssfeer van richtlijn 2006/123/EG (dienstenrichtlijn)? Moet een entiteit die zich bezighoudt met operationele leasing (maar niet met financiële leasing) en/of langdurige autoverhuur als een financiële instelling in de zin van artikel 4, lid 1, punt 26, van verordening (EU) nr. 575/2013 worden beschouwd?

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 2, lid 2, onder b), van richtlijn 2006/123/EG moet aldus worden uitgelegd dat operationele lease geen financiële dienst is en binnen de werkingssfeer van die richtlijn valt.

Artikel 9, lid 3, en artikel 10, lid 2, onder c), van richtlijn 2006/123 moeten aldus worden uitgelegd dat zij in de weg staan aan toepassing van een stelsel van voorafgaande vergunning voor het verrichten van operationele-leaseactiviteiten.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Frankrijk – 17 februari 2023 (ECER 30.5.23) - [C-190/23 – VGG](#)

Misleidende handelspraktijken - Wederverkoop van toegangsbewijzen – Artikel 56 VWEU

Enkele honderden consumenten hebben klachten ingediend bij de landelijke toezichthouder en/of rechtstreeks bij het openbaar ministerie met betrekking tot verkopen op de sites van verweerders. Deze consumenten beklagden zich met name over afboekingen van hun bankrekeningen die hoger waren dan het nominale eindbedrag van de bestelling, een lagere nominale waarde van toegangsbewijzen dan de betaalde prijs en de vermelding van de naam van een derde op het ontvangen toegangsbewijs. De vraag is o.a. af of artikel 56 VWEU het de nationale autoriteiten toestaat een wettelijke regeling toe te passen tot bestrijding van de handel in theaterkaartjes voor zover deze tot gevolg heeft dat de wederverkoop of het faciliteren van de wederverkoop van op de primaire markt gekochte toegangsbewijzen wordt verboden.

Digitale markt en social media

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Italië – 7 april 2023 (ECER 30.5.23) – [C-233/23 - Alphabet e.a.](#)

Misbruik machtspositie Google - App voor elektrische auto's – Weigering Google om app compatibel te maken met Android Auto – Artikel 102 VWEU

Samenvatting onder: [Mededinging](#)

OVERIG

- Europese Commissie neemt aanbeveling aan ter bestrijding piraterij bij sport en live-evenementen ([ECER](#))
- Enforcement of consumer law in digital age: the EnfTech Project ([consumer law blog](#))
- EU en Google werken aan voorlopige zelfregulering AI ([Europa-nu](#))
- The AI Act and European Health Data Space Proposal: Seeing 'AI to AI' With Each Other? ([European law blog](#))
- Out of Scope, Out of Mind, and Don't Say Decentralisation: Brief Remarks on the new MiCA Regulation ([European law blog](#))
- De Digital Services Act (DSA): een belangrijke stap naar betere regulering van onlinedienstverlening. ([BS-26-05-2023](#))

Energiemarkt

REGELGEVING

- BNC Fiche: Verordening tegen marktmanipulatie op de groothandelsmarkt voor energie ([Kamerstukken 22112, nr. nr. 3661](#))
- BNC Fiche: Verordening ter verbetering van het EU elektriciteitsmarktontwerp ([Kamerstukken 22112, nr. 3665](#))

Erfrecht en erfbelasting

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 21 maart 2023 (ECER 8.5.2023) – [C-187/23 – Albaussy](#)

Nalatenschap – Erfrecht – Europese erfrechtverklaring – Bezwaren - Testament - Verordening (EU) nr. 650/2012

De voormalige echtgenote van de overledene (die de Franse nationaliteit had, maar woonde in Duitsland) heeft verzocht om een Europese erfrechtverklaring, waaruit blijkt dat zij de enige erfgename is. Dit zou blijken uit een (handgeschreven) testament uit 2020. Er is echter ook nog een ouder testament uit 2001 waarin de kinderen worden aangewezen als erfgenamen. De kinderen hebben bezwaar aangetekend tegen het verzoek van de echtgenote. Heeft artikel 67, lid 1, tweede alinea, onder a), van de erfrechtverordening ook betrekking op bezwaren die in de procedure tot afgifte van de Europese erfrechtverklaring zelf zijn aangevoerd en die de rechter niet mag onderzoeken, en dat zij bijgevolg niet alleen betrekking heeft op bezwaren die in een andere procedure zijn aangevoerd?

Europese subsidies

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Bulgarije – 8 maart 2023 (ECER 9.5.23) - [C-175/23](#) - [Obshtina Svishtov](#)

Europese structuurfondsen – Begrip onregelmatigheid - Correcties – Concrete schade - Verordening (EU) 1303/2013

Verzoeker (een gemeente) is begunstigde van middelen uit Europese structuurfondsen en heeft een openbare procedure voor het plaatsen van overheidsopdrachten voor werken overeenkomstig de wet betreffende overheidsopdrachten gevoerd. Na afloop van de procedure heeft de begunstigde twee overeenkomsten gesloten met de geselecteerde contractanten, die Bulgaarse marktdeelnemers zijn. Vervolgens heeft verweerder, de Bulgaarse administratieve autoriteit voor regionale groei, een onregelmatigheid geconstateerd en een correctie opgelegd van ongeveer 10%. In de eerste procedure is die beschikking nietig verklaard. In een tweede procedure legt verweerder een correctie op van 5%. Verweerder heeft niet grondig onderzocht of er een concrete schade is ontstaan of kan ontstaan, en heeft evenmin rekening gehouden met de individuele ernst van de concrete inbreuken, aangezien hij ervan is uitgegaan dat deze in elk geval in de bij het besluit inzake de vaststelling van onregelmatigheden als bijlagen bijgevoegde tabellen als onregelmatigheden zijn opgenomen waarvoor een correctiepercentage en een formule voor de toepassing ervan zijn voorzien. Verzoeker stelt beroep in bij de verwijzende rechter.

De Bulgaarse rechter vraagt zich o.a. af of een nationale regeling die in geval van schending van de in een normatieve lijst opgenomen regels voor de gunning van overheidsopdrachten altijd het bestaan van een onregelmatigheid vermoedt, verenigbaar is met artikel 2, punt 36, en artikel 143, lid 2, van verordening 1303/2013.

Familieleven en familierecht

EHRM – ARREST – 23 mei 2023 – I.S. t. Griekenland – [persbericht](#) – [arrest](#) - [19165/20](#) - [ECLI:CE:ECHR:2023:0523JUD001916520](#)

Gezinsleven - Contactverlies vader en kinderen - Autoriteiten onvoldoende vervolgstappen nadat moeder medewerking weigerde aan onderzoeken naar situatie en psyche van kinderen – Artikel 8 EVRM

Klager heeft sinds 2016 geen contact meer met zijn dochters (geboren in 2007 en 2011). De nationale rechter had een omgangsregeling bepaald. De kinderen werden naar het ophaalpunt (een politiebureau) gebracht, maar weigerden met klager mee te gaan. De nationale rechter bepaalde meermaals dat er hulpverlening, psychologisch onderzoek naar de kinderen, en onderzoek naar de leefomstandigheden van de kinderen moest plaatsvinden. Die beslissingen werden niet of slechts gedeeltelijk uitgevoerd, omdat de moeder weigerde bekend te maken waar zij met de kinderen woonde en weigerde de kinderen door de psycholoog te laten onderzoeken.

EHRM: De nationale rechters hebben geen nadere maatregelen genomen nadat bleek dat de onderzoeken niet (grondig) waren uitgevoerd. De moeder is met de kinderen naar een eiland verhuisd, zonder toestemming van klager. De nationale rechter heeft de omgangsregeling niet aangepast. Klager moest daardoor twee of drie keer per week naar het eiland reizen en vanwege de vaartijden van de pont was het voor klager niet mogelijk om op tijd aanwezig te zijn bij de contactmomenten. De autoriteiten hebben het gedrag en de weigeringen van de moeder getolereerd. De staat heeft gewezen op de sterke weerstand bij de kinderen. Het recht van een kind om gehoord te worden, geeft hen geen onvoorwaardelijk vetorecht om van contact met een ouder af te zien, zonder dat andere factoren worden meegewogen en onderzoek wordt gedaan naar de belangen van de kinderen. Schending van artikel 8 EVRM.

EHRM – ARREST – 9 mei 2023 – Ghadamlian t. Zwitserland – [persbericht](#) – [arrest](#) – [21768/19](#) - ECLI:CE:ECHR:2023:0509JUD002176819

Weigering een verblijfsvergunning te verlenen voor gepensioneerden - Artikel 8 EVRM - Schending

Samenvatting onder: [Asiel en migratie](#)

EHRM – ARREST – 23 mei 2023 – Buhuceanu e.a. t. Roemenië - [persbericht](#) - [arrest](#) – [20081/19 e.a.](#) - ECLI:CE:ECHR:2023:0523JUD002008119

Juridische erkenning relatie mensen van gelijk geslacht - Artikel 8 EVRM – Schending

Samenvatting onder: [LHBTI](#)

HvJ – CONCLUSIE A-G COLLINS – 4 mei 2023 – zaak C-560/20 – Oostenrijk – **Grote Kamer – [ECLI:EU:C:2023:375](#) – [conclusie](#)**

Gezinshereniging – Alleenstaande minderjarige die als vluchteling is erkend – Meerderjarigheid - Richtlijn 2003/86/EG - Artikel 8 EVRM - Artikel 20 VWEU – Artikelen 7 en 24 Handvest EU

Samenvatting onder: [Asiel en migratie](#)

EHRM - factsheets en case-law guide

- [🔗 Children's rights](#)
- [🔗 Gestational surrogacy](#)
- [🔗 International child abductions](#)
- [🔗 Parental rights](#)
- [🔗 Protection of minors](#)
- [🔗 Reproductive rights](#)
- [🔗 Guide on Article 8 ECHR - right to respect for private and family life, home and correspondence](#)
- [🔗 Guide on Article 12 ECHR - right to marry](#)

Financiële markt en diensten, EMU, Bankenunie

HvJ – ARREST – 4 mei 2023 – zaak C-389/21 P – BCE / Crédit lyonnais – ECLI:EU:C:2023:368 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Economisch en monetair beleid – Prudentieel toezicht op kredietinstellingen – Toetsingsmaatstaf – Grenzen rechterlijke toetsing - Verordening (EU) nr. 1024/ - (EU) nr. 575/2013

De Europese Centrale Bank heeft hogere voorziening ingesteld bij het Hof van Justitie tegen het arrest van het EU-Gerecht van 14 april 2021. De Europese Centrale Bank bestrijdt het arrest van het Gerecht waarbij haar weigering om Crédit Lyonnais volledige vrijstelling te verlenen van de aan de hefboomratio van deze bank te stellen eisen met betrekking tot haar blootstellingen ter zake van bepaalde gereguleerde spaarproducten nietig werd verklaard.

In deze zaak speelt met name een vraag van systemische en constitutionele aard: de toetsingsmaatstaf aan de hand waarvan de Unierechter de rechtmatigheid dient te beoordelen van door andere instellingen genomen administratieve besluiten in gevallen waarin deze instellingen over beoordelingsruimte beschikken.

Het Hof bevestigt de weigering van de ECB om 34 % van de blootstellingen van Crédit Lyonnais met betrekking tot de Caisse des dépôts et consignations buiten de berekening van haar hefboomratio te houden. Het Hof vernietigt het andersluidende arrest van het Gerecht, dat de grenzen van zijn rechterlijke toetsing heeft overschreden door zijn eigen beoordeling van het risico van noodverkopen waaraan Crédit Lyonnais blootstond in de plaats te stellen van die van de ECB.

Hof: Het arrest van het Gerecht van de Europese Unie van 14 april 2021, Crédit Lyonnais/ECB (T-504/19, EU:T:2021:185), wordt vernietigd voor zover daarbij het eerste onderdeel van het derde middel van het beroep in eerste aanleg is aanvaard, het derde onderdeel van het eerste middel van dat beroep gedeeltelijk is toegewezen, en besluit ECB-SSM-2019-FRCAG-39 van de Europese Centrale Bank (ECB) nietig is verklaard voor zover daarbij is geweigerd 34 % van de blootstellingen van Crédit Lyonnais met betrekking tot de Caisse des dépôts et consignations voor de berekening van haar hefboomratio buiten de blootstellingsmaatstaf te houden.

Het beroep dat Crédit Lyonnais in zaak T-504/19 heeft ingesteld in eerste aanleg wordt afgewezen.

HvJ – CONCLUSIE A-G SZPUNAR – 11 mei 2023 – zaak C-278/22 – AUTOTECHNICA FLEET SERVICES – Kroatië – ECLI:EU:C:2023:401 – [conclusie](#)

Dienstenrichtlijn – Operationele leasing auto – Is een leasebedrijf een financiële instelling? - Richtlijn 2006/123/EG

Samenvatting onder: [Diensten](#)

HvJ – CONCLUSIE A-G KOKOTT – 25 mei 2023 – gevoegde zaken C-750/21 P en C-256/22 P – Pilatus Bank/ECB – ECLI:EU:C:2023:431 – [conclusie](#)

Intrekking vergunning kredietinstelling – Rechten va verdediging – Vorderingsrecht - Reikwijdte toezichtbevoegdheden ECB - Verordening (EU) No 1024/2013

Deze twee zaken zijn formeel niet met elkaar verbonden, maar hebben betrekking op dezelfde partijen en dezelfde administratieve procedure, die ertoe heeft geleid dat de Europese Centrale Bank de vergunning heeft ingetrokken om als kredietinstelling op te treden. Bovendien werpen

deze zaken dezelfde principiële vragen op. Ten eerste moet worden verduidelijkt of de ECB, op grond van haar toezichts- en besluitvormingsbevoegdheden, verantwoordelijk is voor het waarborgen van de rechten van verdediging van de kredietinstelling door haar ernstige procedurele tekortkomingen toe te schrijven tijdens het nationale deel van de (samengestelde) administratieve procedure. Ten tweede moet in dit verband worden onderzocht of een kredietinstelling die door de nationale bevoegde autoriteit onder bijzonder toezicht of beheer is geplaatst, deze rechten van verdediging en haar vorderingsrecht met betrekking tot de (dreigende) intrekking van haar vergunning ten volle kan uitoefenen door de juridisch adviseur aangesteld door de raad van bestuur. Bovendien hebben de twee zaken over het algemeen betrekking op de reikwijdte van de toezichtbevoegdheden van de ECB onder de regels van het Gemeenschappelijk Toezichtsmechanisme. In dit verband moet worden onderzocht of en in hoeverre de voorbereidende handelingen van de nationale autoriteiten aan de ECB kunnen worden toegerekend, of zij deze op hun rechtmatigheid moet toetsen en of deze handelingen samen met het besluit van de ECB ter afsluiting van de procedure, zijn te beoordelen door de EU-rechtbanken. 4. Zaak C-256/22 P werpt de aanvullende vraag op over de voorwaarden waaronder de vergunning tot toegang tot het bedrijf van een kredietinstelling kan worden ingetrokken wegens het ontbreken of het vervallen van de „goede naam” van de hoofdaandeelhouder van een kredietinstelling. Dit is de eerste keer dat de interpretatie van dit onbepaalde criterium in de jurisprudentie van het Hof van Justitie aan de orde komt.

A-G geeft het Hof in overweging: In zaak C-750/21 P, het beroep te verwerpen. In zaak C-256/22 P: het arrest van het Gerecht van 2 Februari 2022, Pilatus Bank and Pilatus Holding v ECB in zaak T-27/19 te vernietigen. De zaak terug te verwijzen naar het Gerecht.

PREJUDICIËLE VERWIJZING - Polen – 24 februari 2023 (ECER 30.5.23) – C-241/23 - Dyrektor Izby Administracji Skarbowej w Warszawie

Inbrengovereenkomsten - Nominale waarde/uitgiftewaarde van aandelen - Richtlijn 2006/112/EG

Samenvatting onder: Belastingen, btw

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Frankrijk – 15 maart 2023 (ECER 10.5.2023) – C-174/23 – Twenty First Capital

Beloning beheerders alternatieve beleggingsinstellingen – Verplichtingen richtlijn - Richtlijn 2011/61/EU

Verzoekers zijn tegen verweerder een procedure gestart waarin zij uitvoering van een partnerschapscontract en betaling van een schadevergoeding hebben gevorderd.

De vraag is onder andere of beheerders die activiteiten overeenkomstig richtlijn 2011/61/EG verrichten op grond van artikel 13 en artikel 61, lid 1, van deze richtlijn vóór 22 juli 2013, aan de verplichtingen op het gebied van de beloningsregelingen en -praktijken dienen te voldoen:

- i) zodra de termijn voor omzetting van genoemde richtlijn is verstreken,
- ii) vanaf de datum van inwerkingtreding van de bepalingen waarbij de richtlijn wordt omgezet in nationaal recht,
- iii) zodra de in artikel 61, lid 1, van de richtlijn gestelde termijn van een jaar, die afloopt op 21 juli 2014, is verstreken, of
- iv) vanaf het moment waarop zij overeenkomstig de richtlijn een vergunning als beheerder hebben verkregen?

OVERIG

- Politiek akkoord bereikt over voorstel voor fiscale transparantie bij cryptoactiva ([ECER](#))
- Europese Commissie keurt een ontwerp MoU met het Verenigd Koninkrijk over financiële diensten goed ([ECER](#))
- Out of Scope, Out of Mind, and Don't Say Decentralisation: Brief Remarks on the new MiCA Regulation ([European law blog](#))
- Speciaal verslag 12/2023 "EU-toezicht op het kredietrisico van banken — De ECB heeft haar inspanningen opgevoerd, maar er is meer nodig om beter te verzekeren dat het kredietrisico naar behoren wordt beheerd en gedekt" 2023/C 174/10, [PB C 174 van 16.5.2023](#)

GBVB – Gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid

OVERIG

- Europese defensiesamenwerking: Raad verwelkomt Denemarken in de PESCO en lanceert 11 nieuwe PESCO-projecten ([ECER](#))
- How should the EU respond to the illegal closure of the Lachin corridor? ([EU law analysis](#))

Gezondheid, geneesmiddelen en etikettering

HvJ – ARREST – 25 mei 2023 – zaak C-141/22 – TLL The Longevity Labs – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2023:428 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Nieuwe voedingsmiddelen – Voedingssupplementen - Boekweitmeel - Verordening (EU) 2015/2283

Het Hof zal moeten vaststellen of een product dat is verkregen door middel van een procedé waarbij een waterige, spermidinerijke oplossing wordt gebruikt om boekweitkiemen te telen en daarvan een bioverrijkt meel te produceren waarmee een voedingssupplement wordt bereid, kan worden aangemerkt als een „nieuw voedingsmiddel” in de zin van verordening 2015/2283.

Hof: Artikel 3, lid 2, onder a), iv), van verordening (EU) 2015/2283 moet aldus worden uitgelegd dat een voedingsmiddel zoals meel van boekweitkiemen met een hoog spermidinegehalte dat vóór 15 mei 1997 binnen de Europese Unie niet in significante mate voor menselijke voeding werd gebruikt een „nieuw voedingsmiddel” in de zin van deze bepaling is aangezien:

- 1) het wordt verkregen uit een plant;
- 2) niet blijkt dat het veilige gebruik ervan is bevestigd door gegevens over de samenstelling en door de ervaring van het voortgezette gebruik gedurende ten minste 25 jaar voor het gebruikelijke voedingspatroon van een significant aantal mensen in ten minste één land van de Unie, en
- 3) het in ieder geval niet wordt verkregen door middel van een vermeerderingsmethode in de zin van die bepaling.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland - 9 december 2022 (ECER 30.5.23) - [C-240/23](#) - [Herbaria Kräuterparadies](#)

Etikettering - EU-logo voor biologische producten - Verordening (EU) 2018/848

Verzoekster vervaardigt het product „Blutquick”, een mengsel van vruchtensappen en kruidenextracten, die uit de biologische productie afkomstig zijn. Aan de drank zijn niet-plantaardige vitaminen en ijzergluconaat toegevoegd. Verzoekster brengt „Blutquick” in de handel als voedingssupplement. Op de verpakking bevinden zich het EU-logo voor biologische productie.

De overheidsdienst landbouw van de deelstaat Beieren heeft verzoekster bevolen de verwijzing naar de biologische landbouw te verwijderen. Aan verwerkte producten die de aanduiding „biologisch” voeren mogen namelijk alleen vitaminen en mineralen worden toegevoegd wanneer het gebruik ervan bij wet is voorgeschreven. Dat is bij „Blutquick” niet het geval. Verzoekster heeft beroep ingesteld tegen dit besluit.

De vraag is o.a. af of artikel 33, lid 1, van verordening (EU) 2018/848 aldus moet worden uitgelegd dat het EU-logo voor biologische productie mag worden gebruikt voor een verwerkt levensmiddel dat wordt ingevoerd als biologisch product, maar dat, omdat het mineralen en vitaminen van niet-plantaardige herkomst bevat, niet voldoet aan de vereisten.

PREJUDICIËLE VERWIJZING - Duitsland – 23 maart 2023 (ECER 19.5.23) - C-216/23 - Hauser Weinimport

Begrip “alcohol” - Verordening 251/2014

Verzoekster produceert een alcoholhoudende cocktail, die voor 55 % uit wijn en voor 10 % uit bier bestaat, dat een alcoholpercentage van 5,5 % vol. heeft, en is gearomatiseerd met vlierbesbloesemsmaak. Zij heeft deze met de benaming „gearomatiseerde cocktail van wijnbouwproducten” in de handel gebracht. De verwijzende rechter vraagt zich o.a. af of het begrip „alcohol” zich mede uitstrekt tot een drank die alcohol bevat en geen wijnbouwproduct is in de zin van artikel 3, lid 4, onder a), van verordening (EU) nr. 251/2014.

Godsdienstvrijheid

EHRM – ADVISORY OPINION – België – 13 april 2023 – persbericht – P16-2023-001

De ID-kaart van een beveiliging is ingetrokken vanwege vermeende banden met de “wetenschappelijke” tak van het salafisme. De beveiliging heeft vernietiging van de beslissing tot intrekking gevorderd bij de Belgische Conseil d'État. Deze Belgische rechter heeft nu op grond van Protocol no. 16 bij het EVRM een verzoek ingediend bij het EHRM.

Het verzoek om advisory opinion is ontvankelijk verklaard.

De verwijzende rechter legt de volgende vraag voor:

“Is het loutere feit van verbondenheid met of lidmaatschap van een religieuze beweging die een middellange of lange termijn bedreiging vormt voor een land, gelet op artikel 9 § 2 (vrijheid van gedachte, geweten en religie) van het EVRM voldoende grond voor het nemen van een ongunstige maatregel tegen een persoon, zoals een verbod om als beveiliging of surveillant te werken?”

HvJ – CONCLUSIE A-G COLLINS – 4 mei 2023 – zaak C-148/22 – Commune d'Ans – België – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2023:378 – persbericht – conclusie

Gelijke behandeling in arbeid en beroep – Overheidsinstantie – Hoofddoek - Verbod tekens van overtuiging te dragen - Richtlijn 2000/78/EG

Richtlijn 2000/78/EG. De vraag is o.a. of de richtlijn het toelaat dat een overheidsdienst een volkomen neutrale overheidsomgeving creëert en het derhalve alle personeelsleden, ongeacht of zij in contact komen met het publiek, verbiedt om tekens van een overtuiging te dragen.

Volgens de A-G kan een overheidsinstantie haar medewerkers onder bepaalde voorwaarden verbieden om op het werk zichtbare tekens van politieke, religieuze of levensbeschouwelijke overtuiging te dragen. Een dergelijke regel kan worden gerechtvaardigd door de wens van een gemeente om een volkomen neutrale overheidsomgeving te creëren, maar moet dan wel algemeen en zonder onderscheid worden toegepast.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 2, lid 2, onder a), van richtlijn 2000/78/EG moet aldus worden uitgelegd dat een regel van een arbeidsreglement van een overheidsinstantie die personeelsleden met het oog op een volkomen neutrale overheidsomgeving verbiedt om op het werk zichtbare tekens van politieke, levensbeschouwelijke of religieuze overtuiging te dragen, geen directe discriminatie op grond van godsdienst of overtuiging in de zin van deze richtlijn vormt voor personeelsleden die hun vrijheid van godsdienst en geweten wensen uit te oefenen door zichtbaar een teken of kledingstuk met een religieuze connotatie te dragen, mits die regel op algemene en niet-gedifferentieerde wijze wordt toegepast.

Artikel 2, lid 2, onder b), van richtlijn 2000/78 moet aldus worden uitgelegd dat een indirect op godsdienst of overtuiging gebaseerd verschil in behandeling als gevolg van een regel van een arbeidsreglement van een overheidsinstantie die personeelsleden verbiedt op het werk zichtbare tekens van politieke, levensbeschouwelijke of religieuze overtuiging te dragen, kan worden gerechtvaardigd door de wens van die instantie om een volkomen neutrale overheidsomgeving te creëren, op voorwaarde dat: 1) die wens beantwoordt aan een werkelijke behoefte van die instantie, hetgeen zij dient aan te tonen; 2) het verschil in behandeling geschikt is om een goede toepassing van die wens te verzekeren, en 3) dit verbod niet verder gaat dan strikt noodzakelijk is.

EHRM – factsheets en guides

- [!\[\]\(67ff022fd78f943b679992c2874bbfd1_img.jpg\) Conscientious objection](#)
- [!\[\]\(042ea11c58a77088d3dd7150909adec0_img.jpg\) Freedom of religion](#)
- [!\[\]\(5890ff4c38007932c846fa9d39ba1fe6_img.jpg\) Religious symbols and clothing](#)
- [!\[\]\(0951d374ca92713a262635cd1d2251b2_img.jpg\) Guide on article 9 ECHR - freedom of thought, conscience and religion](#)

Grondrechten (Handvest) en EVRM, algemeen

HvJ – ARREST – 4 mei 2023 – zaak C-40/21 – Agenția Națională de Integritate – Roemenië – ECLI:EU:C:2023:367 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Hervorming justitiële stelsel - Corruptiebestrijding Roemenië - Legaliteitsbeginsel en evenredigheidsbeginsel inzake delicten en straffen - Beschikking 2006/928/EG - Artikelen 15, 47 en 49 EU Handvest

Samenvatting onder: [Rechtsstaat en rechterlijke macht](#)

OVERIG

- Execution of the ECtHR's judgments against Russia: Some legal (and political) aspects. ([strasbourgobservers](#))
- European Union Agency for Asylum appoints its first Fundamental Rights Officer ([EUAA](#))
- New Book on Persuasion and Legal Reasoning in ECtHR Rulings ([ECHRBlog](#))
- The UK vs the ECtHR ([Verfassungsblog](#))

- In recent months, the UK government has tabled two Bills - the Bill of Rights Bill and the Illegal Migration Bill - before Parliament which would have the consequence - and almost certainly have the intention - of setting the UK on a collision course with the Council of Europe, and especially the European Court of Human Rights (ECtHR).

EHRM - factsheets en guides

- [Guide on Article 13 ECHR – right to an effective remedy](#)
- [Guide on Article 1 ECHR - obligation to respect human rights – Concepts of “jurisdiction” and imputability](#)
- [Guide on Article 46 ECHR - binding force and execution of judgments](#)

Wiki

- [Handvest grondrechten EU](#)
- [Europees Hof voor de rechten van de mens \(EHRM\)](#)

Huiselijk geweld

EHRM – ARREST – 23 mei 2023 - A.E. t. Bulgarije – persbericht – arrest - 53891/20 - [ECLI:CE:ECHR:2023:0523JUD005389120](#)

Vernederende behandeling en discriminatie op grond van geslacht - 15-jarig slachtoffer van huiselijk geweld onvoldoende beschermd – Artikel 3 EVRM - Schending

Klaagster ging toen zij net 15 jaar was samenwonen met een (toen) 23-jarige man. Volgens haar sloeg hij haar regelmatig. In een ziekenhuis werden verschillende verwondingen en veel blauwe plekken geconstateerd. Klaagster verklaarde bij de politie dat zij in haar buik was geschopt en gewurgd door de man. Het Openbaar Ministerie besloot de man niet te vervolgen, omdat het alleen om beperkt letsel ging, en omdat niet was bewezen dat klaagsters leven in gevaar was of dat klaagster als stel had samengewoond met de man.

EHRM: Het fysieke geweld, gecombineerd met de intimidatie en angst die klaagster moet hebben gevoeld, maakt dat sprake is van een vernederende behandeling. Persoonlijke strafvervolgingen (*‘private prosecutions’*) leggen een buitensporige last bij het slachtoffer in huiselijk geweld zaken. Voor een publiekelijke strafvervolging (*‘public prosecution’*) vereist het nationale recht dat er herhaaldelijke uitingen van geweld komen vast te staan. Dit is niet in overeenstemming met de verplichting tot onmiddellijk ingrijpen bij huiselijk geweld en de verplichting om daarbij bijzondere zorgvuldigheid te betrachten. Ook het vereiste dat de onderlinge relatie moest voldoen aan een juridische definitie is niet in overeenstemming met de vereisten van artikel 3 EVRM. De weigering om een strafrechtelijk onderzoek te starten was bijzonder ernstig gelet op de kwetsbare situatie van klaagster. Schending van artikel 3 EVRM.

Het EHRM heeft al twee keer eerder een schending in een soortgelijke zaak vastgesteld. De staat heeft niet laten zien welk beleid ze heeft ingevoerd om slachtoffers van huiselijk geweld te beschermen en daders te bestraffen. Als vrouwelijk slachtoffer had klaagster een ongelijke positie die ingrijpen van de autoriteiten vereiste om de benadeling in verband met haar geslacht te verhelpen. Schending van artikel 14 EVRM in samenhang met artikel 3 EVRM.

OVERIG

Combatting violence against women: Council adopts decision about EU’s accession to Istanbul Convention ([EC](#))

IE - Intellectuele eigendom

HvJ – ARREST – 25 mei 2023 – zaak C-290/21 – AKM – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2023:424 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Grensoverschrijdende uitzending van programma's per satelliet - Satellietboeketten – Kabeldoorgifte - Richtlijn 93/83/EEG

Verzoekster is een Oostenrijkse maatschappij voor collectieve belangenbehartiging die de uitzendrechten in Oostenrijk in beheer heeft. Verweerster, gevestigd te Luxemburg, biedt tegen betaling gecodeerde programma's van talrijke Oostenrijkse omroeporganisaties aan. Het aanbod is gebundeld in verschillende pakketten (satellietboeketten) en wordt doorgegeven via satelliet. Verzoekster vordert voor een groot deel van de tegen betaling en gratis in de boeketten van verweerster opgenomen televisieprogramma's staking van het gebruik van de signalen voor doorgifte in Oostenrijk en staking van het uitzenden van de omroepprogramma's per satelliet, gericht op Oostenrijk als staat van ontvangst, indien voor dat gebruik geen toestemming is verkregen in de staat waar de handeling van het uitzenden of het meedelen aan het publiek per satelliet plaatsvindt. Verweerster heeft niet kunnen aantonen dat aan haar rechten voor haar gebruikshandelingen waren verleend.

Vraag is o.a. of een satellietboeket-aanbieder in het geval van een grensoverschrijdende uitzending op dezelfde wijze moet worden behandeld als de omroeporganisatie.

Het Hof oordeelt dat het beginsel van de lidstaat van uitzending ook van toepassing is op de aanbieder van satellietpakketten. Bijgevolg moet de aanbieder van satellietpakketten, wanneer hij toestemming van de betrokken houders van auteursrechten en naburige rechten moet krijgen voor de mededeling aan het publiek waaraan hij meewerkt, deze toestemming enkel vragen in de lidstaat waar de programmadragende signalen worden ingevoerd in de mededelingenketen die naar de satelliet loopt.

Hof: Artikel 1, lid 2, onder b), van richtlijn 93/83/EEG moet aldus worden uitgelegd dat in het geval dat een aanbieder van satellietpakketten toestemming van de betrokken houders van auteursrechten en naburige rechten moet verkrijgen voor de mededeling aan het publiek per satelliet waaraan hij meewerkt, deze toestemming, net als die welke aan de betrokken omroeporganisatie is verleend, enkel moet worden verkregen in de lidstaat waar de programmadragende signalen worden ingevoerd in de mededelingenketen die naar de satelliet loopt.

HvJ – CONCLUSIE A-G SZPUNAR – 11 mei 2023 – zaak C-201/22 – Telia Finland – Finland – ECLI:EU:C:2023:400 – [conclusie](#)

Auteursrecht – Collectieve beheerorganisatie – Procesbevoegdheid? - Richtlijn 2004/48/EG - Richtlijn 2014/26/EU

De problematiek die in de onderhavige zaak aan de orde is, heeft betrekking op de personen die bevoegd zouden moeten zijn om zich op IE regelgeving ten overstaan van de nationale rechter te beroepen. De belangrijkste vraag is of artikel 4, onder c), van richtlijn 2004/48 de lidstaten ertoe verplicht de bevoegdheid van organisaties voor het collectieve beheer van intellectuele-eigendomsrechten te erkennen om in eigen naam op te treden in gedingen met betrekking tot de toepassing van de in deze richtlijn bedoelde maatregelen.

De vraag is o.a. of een organisatie die als zogenoemde collectieve beheerorganisatie op grond van artikel 3, onder a), van richtlijn 2014/26/EU auteursrechthebbenden collectief vertegenwoordigt, moet worden aangemerkt als een organisatie met procesbevoegdheid in de zin van artikel 4, onder c), van richtlijn 2004/48.

A-G geeft het Hof in overweging: De bevoegdheid van organisaties voor het collectieve beheer van intellectuele-eigendomsrechten om te verzoeken om toepassing van de maatregelen, procedures en rechtsmiddelen als bedoeld in hoofdstuk II van richtlijn 2004/48/EG hangt af van de erkenning van hun procesbevoegdheid in het kader van de verdediging van de individuele rechten met het beheer waarvan zij zijn belast. Bij gebreke van daartoe strekkende bepalingen in de toepasselijke wetgeving, kan deze bevoegdheid voortvloeien uit de algemene juridische context, mits de omvang van die bevoegdheid en de gevolgen ervan voor de situatie van rechtzoekenden op voldoende nauwkeurige en duidelijke wijze zijn bepaald.

De bepalingen van artikel 4, onder c), van richtlijn 2004/48 moeten aldus worden uitgelegd dat de lidstaten niet verplicht zijn te erkennen dat de in die bepalingen bedoelde organisaties, die bevoegd zijn voor de verlening van collectieve licenties, een rechtstreeks belang hebben om in eigen naam te verzoeken om toepassing van de in hoofdstuk II van deze richtlijn bedoelde maatregelen, procedures en rechtsmiddelen, zoals de vordering wegens inbreuk op het auteursrecht, wanneer een dergelijk belang niet voortvloeit uit de toepasselijke nationale regelingen.

- Conclusie AG Szpunar over de procesbevoegdheid van collectieve beheersorganisaties. (Boek9.nl)
- Conclusie A-G HvJ EU: De bevoegdheid van collectieve beheersorganisaties. (IEF21415)

HvJ – CONCLUSIE A-G SZPUNAR – 25 mei 2023 – zaak C-10/22 – LEA – Italië – ECLI:EU:C:2023:437 – [conclusie](#)

Auteursrechten – Collectieve beheerorganisaties – Onafhankelijke beheerorganisaties - Richtlijn 2000/31/EG - Richtlijn 2014/26/EU - Richtlijn 2006/123/EG - Artikel 56 VWEU

Verzoekster, een collectieve beheersorganisatie, heeft de verwijzende rechter in kort geding verzocht om verweerster te bevelen haar activiteit te staken, omdat volgens verzoekster de door verweerster verrichte bemiddeling van auteursrechten in Italië onrechtmatig is.

Vraag is of richtlijn 2014/26/EU in de weg staat aan een nationale regeling die de toegang tot de markt voor de bemiddeling van auteursrechten voorbehoudt aan organisaties die volgens de definitie van deze richtlijn kunnen worden gekwalificeerd als collectieve beheerorganisaties, met uitsluiting van organisaties die kunnen worden gekwalificeerd als onafhankelijke beheerentiteiten?

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 3, lid 2, van richtlijn 2000/31/EG, en artikel 16, lid 1 en lid 2, onder d), van richtlijn 2006/123/EG moeten aldus worden uitgelegd dat zij in de weg staan aan een wettelijke regeling van een lidstaat die het beheer van auteursrechten voorbehoudt aan collectieve beheerorganisaties, met uitsluiting van onafhankelijke beheerentiteiten die zijn gevestigd in een andere lidstaat.

GERECHT EU – ARREST – 24 mei 2023 – zaak T-2/21 – Emmentaler Switzerland / EUIPO – ECLI:EU:T:2023:278 – [persbericht](#) – [arrest](#)

De term „emmentaler” kan niet worden beschermd als Uniemerkt voor kaas - Verordening (EU) 2017/1001

Kan de benaming van het Zwitserse “Emmentaler” worden beschermd in de EU voor kaasproducten? Het EU-merkenbureau wees de aanvraag af, wegens het louter “beschrijvende” karakter van de naam. Emmentaler is in beroep gegaan bij het EU-Gerecht.

Gerecht: Het beroep wordt verworpen.

 HvJ EU: 'Emmentaler' te beschrijvend voor kaas. ([IEF2444](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Roemenië – 15 november 2022 (ECER) – [C-179/23](#) - [Credidam](#)

Btw - Organisaties voor collectief beheer van auteursrechten - Richtlijn 2006/112/EG

Samenvatting onder: [Belastingen, btw](#)

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 23 februari 2023 (ECER 1.5.2023) – [C-159/23](#) – [Sony Computer Entertainment Europe](#)

Computerprogramma's – Vordering inbreuk auteursrecht – Wijzigen werkgeheugen spelconsole - Richtlijn 2009/24/EG

Verzoekster verkoopt als exclusieve licentiehouder voor Europa PlayStation-spelconsoles en spellen voor deze consoles. Verweerders maken deel uit van de Datel Holdings Group, die software ontwikkelt, produceert en verkoopt, met name aanvullende producten voor de spelconsoles van verzoekster. De software van verweerders werkt uitsluitend met de originele spellen van verzoekster. Verzoekster stelt verweerder aansprakelijk voor inbreuk op haar auteursrecht omdat de gebruikers met de softwareproducten van verweerders de software hebben veranderd.

De vraag is onder andere of er sprake is van een inbreuk op de omvang van de bescherming van een computerprogramma volgens artikel 1, leden 1 tot en met 3, van richtlijn 2009/24/EG wanneer niet de doel- of broncode van een computerprogramma of de reproductie ervan wordt gewijzigd, maar een gelijktijdig met het beschermde computerprogramma gebruikt ander programma de inhoud van variabelen wijzigt die het beschermde computerprogramma in het werkgeheugen heeft geplaatst en tijdens het verloop van het programma gebruikt

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 1 februari 2023 (ECER 10.5.23) - [C-135/23](#) - [GEMA](#)

Auteursrecht – Uitzending van muziek in flatgebouw - Mededeling aan het publiek - Richtlijn 2001/29/EG

Verweerder heeft in de 18 flats van zijn flatgebouw in Rangsdorf (Duitsland) televisietoestellen ter beschikking gesteld en geeft volgens verzoekster via die toestellen signalen door voor de uitzending van muziek.

Is er in dat geval sprake van een mededeling aan het publiek in de zin van artikel 3 van richtlijn 2001/29/EG?

PREJUDICIËLE VERWIJZING – België – 16 februari 2023 (ECER 30.5.23) – [C-230/23](#) - [Reprobel](#)

'Infosoc-richtlijn' – Reproductierecht - Nationale wetgeving in strijd met een richtlijn Rechtstreekse werking – Staatsentiteit

In reactie op rechtspraak van het Hof waaruit blijkt dat artikel 5, lid 2, onder a) en b) van de Infosoc-richtlijn zich verzet tegen het door België uitgewerkte reprografiesysteem van aantekening van forfaitaire vergoedingen, heeft verweester vanaf november 2015 de betaling van haar facturen opgeschort tot na januari 2017 vanaf wanneer de nieuwe reprografieregeling die bij wet van 22 december 2016 werd aangepast aan de bepalingen van de richtlijn en in voege kwam op 10 maart 2017. Verweester beroept zich op de rechtstreekse werking van artikel 5, lid 2, onder a) en b) van de Infosoc-richtlijn in de Belgische rechtsorde en de strijdigheid met de nationale regelgeving tot 29 december 2016 (verschijningsdatum BS wet 22 december 2016), terwijl verzoekster deze analyse principieel aanvecht.

De verwijzende rechter vraagt zich daarom af of het in casu gaat om een horizontaal dan wel verticaal conflict, in welk laatste geval het rechtstreeks inroepen van communautaire bepalingen uit een richtlijn geoorloofd is. Verzoekster betoogt dat haar organisatie geen staatsentiteit is. Daarnaast betwist zij het onvoorwaardelijk, duidelijk en nauwkeurig karakter van artikel 5.2 b van de Infosoc-richtlijn, doordat aan de lidstaten de vrijheid gelaten wordt naar eigen goeddunken de beperkingen al dan niet te voorzien, en de invulling van het billijk karakter van de compensatie over te laten aan de lidstaten.

De vraag is o.a. of een entiteit, zoals REPROBEL, die door de Staat werd belast met de inning en de verdeling van de bij de Staat vastgestelde billijke compensatie(s) in de zin van artikel 5 van de richtlijn 2001/29, en waarover de Staat toezicht uitoefent, een entiteit tegen wie een particulier, voor zijn verweer, de strijdigheid met het Unierecht kan inroepen van een nationale norm die deze entiteit aan deze particulier wenst op te leggen?

RECHTSPRAAK LIDSTATEN

Adding a glass canopy to a mosque infringes architect's copyright and the canopy must be removed, says Cologne Regional Court ([IPKat](#))

NOOT – bij HvJ 27 april 2023, [C-628/21 Castorama Polska](#)

Authorship must be demonstrated ([Leiden Law blog](#))

A person who claims to be a copyright holder must 'provide any reasonably available evidence enabling the court to satisfy itself with a sufficient degree of certainty that the applicant is the rightholder'.

HvJ overig

C-33/21 Conclusie A-G HvJ: werkzaamheden parlementaire enquêtecommissie vallen binnen werkingssfeer AVG. ([IT4276](#))

T-437/22 Het Gerecht oordeelt in voordeel van Aldi. ([IEF21421](#))

T-509/22 Gerecht EU: Bimbo-merk mag blijven bestaan voor fietsen. ([IEF21457](#))

NOOT – bij HvJ 27 april 2023, [C-628/21 Castorama](#)

A right to information when there's no IP: CJEU discusses the scope of Article 8 Enforcement Directive

Institutioneel

HvJ – ARREST – 4 mei 2023 – zaak C-389/21 P – BCE / Crédit lyonnais – ECLI:EU:C:2023:368 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Economisch en monetair beleid – Prudentieel toezicht op kredietinstellingen – Toetsingsmaatstaf – Grenzen rechterlijke toetsing - Verordening (EU) nr. 1024/ - (EU) nr. 575/2013

Samenvatting onder: [Financiële markt](#)

IPR

HvJ – ARREST – 17 mei 2023 – zaak C-264/22 – Fonds de Garantie des Victimes des Actes de Terrorisme en d'Autres Infractions – Portugal – ECLI:EU:C:2023:417 – geen conclusie – [arrest](#)

Toepasselijk recht - Onrechtmatige daad – Slachtoffer met nationaliteit andere lidstaat – Subrogatie – Toepasselijk recht verjaring - Verordening (EG) nr. 864/2007

In Portugal is een Fransman die aan het snorkelen was aangevaren door een boot die daar niet mocht varen. Het Franse garantiefonds voor slachtoffers van terroristische daden en andere strafbare feiten (appellant), heeft in een gewone procedure een vordering tot betaling van een geldbedrag ingesteld tegen de verzekeraar van de bestuurder van de boot. De vraag is of het toepasselijke recht inzake verjaring van de schadevordering het recht van de plaats van het ongeval (het Portugese recht) is, of is, in geval van subrogatie in de positie van de benadeelde, het „recht van de gesubrogeerde derde” (het Franse recht), overeenkomstig artikel 19 van die verordening?

Hof: Artikel 4, lid 1, artikel 15, onder h), en artikel 19 van verordening (EG) nr. 864/2007 moeten aldus worden uitgelegd dat het recht dat van toepassing is op de vordering die tegen de veroorzaker van schade wordt ingesteld door een derde die is gesubrogeerd in de rechten van de benadeelde, en dat in het bijzonder de regels voor de verjaring van die vordering bepaalt, in beginsel het recht is van het land waar deze schade zich voordoet.

 FGTI v Victoria Seguros. The CJEU verbosely on subrogation and statutes of limitation under Rome II. ([GAVL](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Polen – 27 februari 2023 (ECER 10.5.23) - [C-183/23](#) - [Credit Agricole Bank Polska](#)

Consumentenrecht - Verordening (EU) nr. 1215/2012

De Poolse rechter stelt vragen over de toepassing van artikelen 6 en 26 Brussel I bis-verordening in geval van een consument die geen EU-onderdaan is en waarvan de verblijfplaats onbekend is.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Bulgarije – 7 april 2023 (ECER 30.5.23) – [C-222/23](#) - [Toplofikatsia Sofia](#)

Verordening 1215/2012 - Verordening (EU) 2020/1784 - Artikel 18, eerste alinea, VWEU

De verwijzende rechter vraagt om verduidelijking welke verplichtingen het Unierecht (in het bijzonder de regels van artikel 4, lid 1, en artikel 5, lid 1, van verordening (EU) nr. 1215/2012, volgens welke personen die woonplaats hebben op het grondgebied van een lidstaat, enkel voor de gerechten van die lidstaat kunnen worden opgeroepen) aan de nationale rechter oplegt wanneer de tegenpartij in een eenzijdige procedure de bevoegdheid van het aangezochte gerecht niet kan betwisten noch uitdrukkelijk aanvaarden alvorens de eindbeslissing is gegeven. In het onderhavige geval gaat het om een betalingsbevelprocedure, waarin het aangezochte gerecht de stelling van de verzoeker (schuldeiser) met name toetst vanuit formeel oogpunt en de verweerder (schuldenaar) verzoekt te verklaren of hij de aangevoerde schuldvordering al dan niet betwist. Indien de schuldenaar de schuldvordering niet betwist, krijgt hij de status van een persoon die tot betaling is veroordeeld.

RECHTSPRAAK LIDSTATEN

- The Greek Supreme Court has decided: Relatives of persons killed in accidents are immediate victims ([conflict of laws](#))
- Agora v SPA Italiana Lastre. French Supreme Court refers to CJEU on lex fori prorogati in hybrid choice of court. ([GAVL](#))

NOOT – bij Rechtbank Amsterdam, 12 april 2023, [ECLI:NL:RBAMS:2023:2192](#)

SEOK v Hammy Media. The Amsterdam courts, using both Brussels Ia and the GDPR, to order the qualified removal of online porn. ([GAVL](#))

A late post on the Amsterdam courts' *injunction*, in interlocutory proceedings, ordering Hammy Media to remove secretly filmed amateur adult content. The judgment will be of interest to both privacy lawyers and jurisdictional aficionados.

NOOT – bij Rechtbank Amsterdam, 29 maart 2023, [ECLI:NL:RBAMS:2023:1789](#)

Stichting FX Claims v Natwest Markets. Amsterdam court rejects anchor, locus delicti commissi and forum necessitatis jurisdiction in viz UK defendants in FOREX Cartel damages claim.

Levenslang

EHRM – ARREST – 9 mei 2023 – [Horion t. België](#) – [persbericht](#) – [arrest](#) – [37928/20](#) - [ECLI:CE:ECHR:2023:0509JUD003792820](#)

De facto mogelijkheid tot in vrijheidstelling van levenslanggestraften – financieringsproblemen mogen niet ten koste van re-integratie gaan – Schending

Artikel 6 EVRM. Klager zit sinds 1979 een levenslange gevangenisstraf uit. Zijn verzoek om voorwaardelijke invrijheid te worden gesteld is, met oog op het recidivegevaar, afgewezen. In 2018 heeft een panel van deskundigen en de strafuitvoeringsrechtbank (dit is een rechtbank die waakt over de uitvoering van straffen die door een strafrechter zijn opgelegd) bepaald dat verlenging van de detentie van klager niet langer gepast is en dat naar sociale re-integratie toegewerkt moet worden. Om die reden wordt geadviseerd klager op te nemen in een forensisch psychiatrische eenheid (FPE). De nationale rechter weigert hiervoor toestemming te geven omdat dit in de praktijk onmogelijk is vanwege financieringsproblemen. Alleen de plekken in een FPE in een dwingend strafrechtelijk kader worden gefinancierd.

EHRM: een levenslange gevangenisstraf is niet in strijd met artikel 3 EVRM mits een redelijk perspectief op vrijlating de iure en de facto wordt geboden. Een voorwaardelijke invrijheidstelling is één van de meest doeltreffende en constructieve maatregelen om recidive te voorkomen en zo ook de sociale re-integratie te bevorderen. Nu klager niet voorwaardelijk in vrijheid gesteld kan worden zonder dat hij daarna toe kan werken in een FPE, bevindt hij zich in een impasse. Voor die impasse heeft de Belgische Staat in de afgelopen vijf jaar geen concrete oplossing geboden. Dit maakt dat het zicht op in vrijheidstelling in deze zaak louter een formele mogelijkheid is en om die reden niet aan te merken als een de facto reële mogelijkheid. EHRM: schending.

EHRM factsheet

New Thematic Factsheet on Execution of ECHR Judgments Concerning Life Imprisonment ([ECHR](#))

Landbouw en visserij

HvJ – ARREST – 4 mei 2023 – zaak C-99/22 – [Kapniki A. Michailidis](#) – [Griekenland](#) – [ECLI:EU:C:2023:382](#) – geen conclusie – [arrest](#)

Tabak – Vertrouwensbeginsel – Terugwerkende kracht – Premie - Verordening (EEG) nr. 2062/92

De rechter wil van het EU-Hof weten of het vertrouwensbeginsel en het beginsel dat rechtsregels geen terugwerkende kracht mogen hebben, zich ertegen verzetten dat een tabakskoper wordt gekort op zijn premie vanwege de kwaliteit van de aangekochte tabak, terwijl die kwaliteitseisen pas zijn vastgesteld nadat die koper conform EU-wetgeving verplicht was om zijn (tabaks)teeltcontracten af te sluiten.

Hof: Bij het onderzoek van de prejudiciële vraag is niet gebleken van feiten of omstandigheden die de geldigheid van artikel 3, lid 3, van verordening (EEG) nr. 2062/92 kunnen aantasten in het licht van het beginsel dat rechtsregels geen terugwerkende kracht hebben en het beginsel van bescherming van het gewettigd vertrouwen.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Frankrijk – 12 april 2023 (ECER 24.5.23) - [C-228/23 – AFAÏA](#)

Biologische landbouw - Veehouderij – Verbod gebruik stoffen van industriële veehouderijen - Taalversies - Begrip “industriële veehouderijen” – Begrip “niet-grondgebonden veehouderijen”

Verweerder, een Franse instelling, heeft zijn leeswijzer voor verordening 834/2007 en verordening 889/2008 gewijzigd om met name het in bijlage I bij verordening 889/2008 opgenomen verbod op het gebruik op biologische grond van meststoffen en bodemverbeteringsmiddelen van dierlijke oorsprong „afkomstig van industriële veehouderijen” aldus uit te leggen dat mest „van veehouderijen die gebruik maken van een systeem dat volledig bestaat uit latten- of roosterconstructies en die de in bijlage I bij richtlijn 2011/92/EU vastgestelde drempels overschrijden”, en mest „van veehouderijen die gebruik maken van kooien en die dezelfde drempels overschrijden”, niet mag worden gebruikt. Verzoeker vordert nietigverklaring wegens bevoegdheidsoverschrijding van het besluit waarbij verweerder haar verzoek tot wijziging van de leeswijzer voor zover daarin het begrip „industriële veehouderijen” in de zin van bijlage I bij verordening 889/2008 wordt gedefinieerd, heeft afgewezen.

Betekent het in de Franse taalversie opgenomen begrip „industriële veehouderij” hetzelfde als het begrip „niet-grondgebonden veehouderij”?

OVERIG

Europese Commissie keurt Nederlandse steunregeling voor steun aan veehouders in verband met stikstof goed ([ECER](#))

LHBT-rechten

EHRM – ARREST – 23 mei 2023 – Buhuceanu e.a. t. Roemenië - [persbericht](#) - [arrest](#) – [20081/19 e.a.](#) - [ECLI:CE:ECHR:2023:0523JUD002008119](#)

Juridische erkenning relatie mensen van gelijk geslacht - Artikel 8 EVRM - SchendingOp grond van artikel 8 EVRM zijn lidstaten verplicht om een juridisch kader te implementeren dat een adequate erkenning en bescherming van de (liefdes) relatie tussen mensen van gelijk geslacht waarborgt. De eisers in deze zaak komen op tegen het feit dat naar Roemeens recht alleen het huwelijk tussen man en vrouw juridisch wordt erkend. Het hof gaat niet mee in het argument van de Roemeense overheid dat de voordelen die juridische erkenning van de relatie met zich brengt ook met contractuele bepalingen zouden kunnen worden bewerkstelligd. Daarnaast oordeelt het hof dat erkenning van relaties van mensen van gelijk geslacht geen schade toebrengt aan het concept van ‘het huwelijk,’ omdat mensen van verschillend geslacht nog steeds kunnen trouwen, ook als de relaties tussen mensen van gelijk geslacht juridisch worden erkend. Er is daarom geen argument dat kan rechtvaardigen dat het recht op juridische erkenning van de relatie van mensen

van gelijk geslacht wordt beperkt. Het ontbreken van juridische erkenning levert een schending van art. 8 EVRM op.

- More protection than recognition for same-sex couples in *Buhuceanu and Others v Romania*. ([strasbourgobservers](#))

EHRM – factsheets en guides

- Homosexuality: criminal aspects
- [Sexual orientation issues](#)

Luchtvaart

HvJ – ARREST – 11 mei 2023 – gevoegde zaken C-156/22, C-157/22 en C-158/22 – TAP Portugal – Duitsland – ECLI:EU:C:2023:393 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Luchtvaartclaim - Buitengewone omstandigheid – Overlijden van een bemanningslid - Verordening (EG) nr. 261/2004

Is sprake van een buitengewone omstandigheid wanneer een vlucht wordt geannuleerd omdat een op deze vlucht ingezet bemanningslid vlak voor het begin van de vlucht plotseling en op een voor de luchtvaartmaatschappij niet voorzienbare wijze overlijdt of zo ernstig ziek wordt dat hij niet in staat is om de vlucht uit te voeren.

Het Hof oordeelt dat de annulering van een vlucht wegens onverwacht overlijden van de co-piloot de luchtvaartmaatschappij niet van haar verplichting ontslaat passagiers te compenseren. Een dergelijk overlijden, hoewel tragisch, vormt geen 'buitengewone omstandigheid', maar is, zoals elke onverwachte ziekte die een bemanningslid kan treffen wiens aanwezigheid essentieel is, inherent aan de normale uitoefening van de activiteit van de luchtvaartmaatschappij.

- Workload problems in the air, nothing out of ordinary - CJEU in TAP Portugal (C-156/22 to C-158/22) ([consumer law blog](#))
- EU-hof: compensatie passagier bij abrupt overlijden co-piloot ([Europa-nu](#))

GERECHT EU – ARREST – 10 mei 2023 – gevoegde zaken T-34/21 en T-87/21 – Ryanair / Commission en Condor Flugdienst / Commission – ECLI:EU:T:2023:248 – [persbericht](#) – [arrest](#)

Staatssteun aan Lufthansa - COVID-19

Samenvatting onder: [Staatssteun](#)

GERECHT EU – ARREST – 10 mei 2023 – zaak T-238/21 – Ryanair / Commission – ECLI:EU:T:2023:247 – [arrest](#)

Staatssteun aan SAS - COVID-19

Samenvatting onder: [Staatssteun](#)

GERECHT EU – ARREST – 24 mei 2023 – zaak T-268/21 – Ryanair / Commission – ECLI:EU:T:2023:279 – [persbericht](#) – [arrest](#)

Staatssteun – COVID-19 – Goedkeuring steun aan luchtvaartmaatschappij - Motivering

Samenvatting onder: Staatssteun

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Italië - 24 maart 2023 (ECER 23.5.23) - C-204/23 - Lufthansa Linee Aeree Germaniche e.a

Richtlijn 2009/12/EG – Bijdrage toezichthoudende autoriteit luchtvaart

Een aantal luchtvaartmaatschappijen waaronder Lufthansa hebben beroep ingesteld tegen een besluit van verweerder ART, de Italiaanse toezichthoudende autoriteit van de luchtvaart, waarbij de voor 2019 vastgestelde bijdrage is vastgesteld. Dit beroep is toegewezen. ART heeft hiertegen hoger beroep ingesteld. De ART heeft o.a. tot taak de mededinging te bevorderen, belemmeringen voor de toegang tot de referentiemarkt weg te nemen en de consument te beschermen „op het gebied van vervoer en de toegang tot infrastructuur en ondersteunende diensten. De ART betoogt dat de rechter in eerste aanleg er ten onrechte vanuit gaat dat de enige activiteit die door de ART, in het kader van de vaststelling van de luchthavengelden, wordt gereguleerd die van de beheerder van de luchthaveninfrastructuur is en niet die van de luchtvaartmaatschappijen. Volgens de ART bestaat er geen twijfel over het feit dat luchtvaartmaatschappijen „marktaandeelnemers” zijn die actief zijn in de „vervoersector”, zodat zij van rechtswege behoren tot de entiteiten die de bijdrage moeten betalen voor de uitoefening van de activiteiten en bevoegdheden die bij wet aan de Autoriteit zijn toegewezen.

Mag de Autoriteit enkel met luchthavengelden worden gefinancierd, met uitsluiting van andere vormen van financiering, zoals het heffen van een bijdrage?

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Spanje – 10 maart 2023 (ECER 3.5.2023) – C-173/23 – Eventmedia Soluciones

Onerlijke consumentenbedingen – Overdragen vordering - Schadevergoeding voor vertraagde bagage – Ambtshalve toetsing door rechter - Richtlijn 93/13/EEG

Samenvatting onder: Consumenten

REGELGEVING

Richtlijn (EU) 2023/958 van het Europees Parlement en de Raad van 10 mei 2023 tot wijziging van Richtlijn 2003/87/EG wat betreft de bijdrage van de luchtvaart aan de emissiereductiedoelstelling van de Unie voor de hele economie en de passende toepassing van een wereldwijde marktgebaseerde maatregel, PB L 130 van 16.5.2023

OVERIG

Airlines versus the State's Schiphol Agenda (Leiden law blog)

Airlines have always been protective of their market access and have vehemently fought for their airport slots in the EU. While this is no secret, taking the government to court – and winning – has brought this battle to a whole new level.

WIKI

 [Wiki luchtvaartclaims](#)

Manipulatiesoftware auto's

NOOT – bij conclusie HvJ 30 maart 2023, [C-27/22 Volkswagen Group Italia](#)

Why the CJEU should not follow the AG Opinion on the application of ne bis in idem in the pending Volkswagen case ([European law blog](#))

Mededinging

EHRM – ARREST – 16 mei 2023 - [Ships Waste Oil Collector B.V. t. Nederland](#) – [persbericht](#) – [arrest](#) – [2799/16](#) - [ECLI:CE:ECHR:2023:0516JUD000279916](#)

EHRM – ARREST – 16 mei 2023 - [Burando Holding B.V. t. Nederland en Port Invest B.V. t. Nederland](#) – [persbericht](#) – [arrest](#) – [3124/16](#) - [3205/16](#) - [ECLI:CE:ECHR:2023:0516JUD000312416](#)

EHRM – ARREST – 16 mei 2023 - [Janssen de Jong Groep B.V. e.a.](#) – [persbericht](#) – [arrest](#) - [2800/16](#) - [ECLI:CE:ECHR:2023:0516JUD000280016](#)

Prijsafspraken - Mededingingsautoriteit – Telefoontaps – Artikel 8 EVRM – Artikel 13 EVRM – Geen schending

Klagers houden zich bezig met de bouw van schepen en met de inzameling van afvalvloeistoffen van schepen in de Rotterdamse havenregio. De zaken betreffen de verstrekking door het Openbaar Ministerie van gegevens die in het kader van een opsporingsonderzoek zijn verkregen door middel van telefoontaps aan de Nederlandse Mededingingsautoriteit ("NMA") en het gebruik daarvan door die autoriteit in een onderzoek naar de betrokkenheid van de klagende bedrijven bij prijsafspraken. Op basis van de resultaten van dat onderzoek zijn de bedrijven beboet wegens overtredingen van de Mededingingswet. Tegen dat besluit hebben zij een administratieve procedure ingeleid. De rechtbank was het met klagers eens, maar het [CBB](#) vernietigde die uitspraak.

Klagers doen een beroep op artikel 8 en artikel 13 EVRM.

Het Hof merkt op dat de nationale rechter de feiten zorgvuldig heeft onderzocht, de rechtmatigheid van de overdracht van de gegevens heeft beoordeeld op grond van de WJSG en een adequate afweging heeft gemaakt op grond van artikel 8 EVRM tussen de belangen van klagers en de belangen van de autoriteiten om de economische gezondheid te beschermen. Het Hof concludeert dat de nationale autoriteiten voldoende redenen hebben aangevoerd ter rechtvaardiging van de noodzaak en evenredigheid van het verstrekken van de gegevens aan de NMA.

Het EHRM oordeelt met vier stemmen tegen drie dat er geen sprake is van schending van artikel 8 EVRM. Het EHRM oordeelt unaniem dat er geen sprake is van schending van artikel 13 EVRM.

De drie rechters met 'dissenting opinions' constateren dat er significante tekortkomingen bestaan in het nationale wettelijke kader en de praktijk die de overdracht van de gegevens aan de NMA in strijd maakten met de waarborgen van artikel 8 van het Verdrag.

GERECHT EU – ARREST – 17 mei 2023 – zaak T-312/20 – EVH / Commissie – [ECLI:EU:T:2023:252](#) – [persbericht](#) – [arrest](#)

Concentraties – Duitse elektriciteitsmarkt

Het beroep van de Duitse elektriciteitsproducent EVH tegen de goedkeuring door de Commissie van de aankoop van activa van E.ON door RWE wordt verworpen. Het Gerecht benadrukt onder meer dat er bij een activaruil tussen onafhankelijke ondernemingen geen sprake is van „één enkele concentratie”.

GERECHT EU – ARREST – 17 mei 2023 – zaak T-321/20 – enercity / Commissie–ECLI:EU:T:2023:253 – [persbericht](#) – [arrest](#)

Concentraties – Duitse elektriciteitsmarkt

Het beroep van het Duitse gemeentelijke nutsbedrijf Enercity tegen de door de Commissie goedgekeurde aanschaf van productieactiva van E.ON door RWE is niet-ontvankelijk. Het Gerecht schept duidelijkheid over de nog niet eerder behandelde vraag op wie de bewijslast rust voor de verzending van de vragenlijst die door de Commissie wordt gebruikt om haar marktonderzoek uit te voeren.

GERECHT EU – ARREST – 24 mei 2023 – zaak T-451/20 – Meta Platforms Ireland / Commissie – ECLI:EU:T:2023:276 – [persbericht](#) – [arrest](#)

GERECHT EU – ARREST – 24 mei 2023 – zaak T-452/20 – Meta Platforms Ireland / Commissie – ECLI:EU:T:2023:277 – [arrest](#)

Facebook – Inzage in gegevens – Mededinging - Verordening (EG) nr. 1/2003

De Europese Commissie heeft Facebook gelast om inzage te verlenen in interne documenten, op straffe van een dwangsom van 8 miljoen euro per dag. Het besluit is genomen in het kader van een mededingingsonderzoek met betrekking tot Marketplace. Volgens Facebook vraagt de Commissie ook inzage in irrelevante, persoonlijke gegevens van medewerkers. In kortgedingprocedures verkreeg Facebook de toezegging dat bepaalde gegevens slechts na een tegensprekelijke procedure zouden worden vrijgegeven. Thans moet het EU-Gerecht ten gronde uitspraak doen over de geldigheid van het Commissiebesluit.

Het Gerecht verworpt het beroep van Meta Platforms Ireland (Facebook-concern) tegen een verzoek van de Commissie om haar documenten mee te delen die worden geïdentificeerd aan de hand van zoektermen. Volgens het Gerecht is Meta Platforms Ireland er niet in geslaagd om te bewijzen dat het verzoek om documenten over te leggen die via zoektermen moeten worden geïdentificeerd, verder gaat dan nodig is en dat de inrichting van een virtuele dataroom onvoldoende bescherming biedt voor gevoelige persoonsgegevens.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Italië – 7 april 2023 (ECER 30.5.23) – [C-233/23](#) - Alphabet e.a.

Misbruik machtspositie Google - App voor elektrische auto's – Weigering Google om app compatibel te maken met Android Auto – Artikel 102 VWEU

Google Italy (in handen van Alphabet Inc) heeft een app ontwikkeld die de gebruikers toegang geeft tot bepaalde apps op hun smartphone door middel van een scherm dat in hun auto is geïntegreerd. Enel X levert diensten voor het opladen van elektrische auto's en heeft de app JuicePass op de markt gebracht, die een aantal functies biedt voor het opladen van elektrische auto's. JuicePass is beschikbaar voor de gebruikers van een Android-smartphone en kan worden gedownload bij Google Play. Enel X heeft aan Google gevraagd om JuicePass compatibel te maken met Android Auto. Google heeft dat verzoek afgewezen. Enel X heeft daarom een klacht ingediend bij de mededingings- en marktautoriteit (verweerder) op grond dat de gedragingen van Google die bestaan in de ongerechtvaardigde weigering om JuicePass te laten werken op Android Auto, een schending van artikel 102 VWEU opleveren.

Verweerder heeft de gedragingen van Google aangemerkt als misbruik van machtspositie in de zin van artikel 102 VWEU. Verzoekers hebben hiertegen beroep ingesteld, dat de rechter in eerste aanleg verworpen heeft. Tegen deze uitspraak hebben zij hoger beroep ingesteld.

De verwijzende rechter stelt vragen van uitleg van artikel 102 VWEU.

Milieu, natuur, duurzame energie

HvJ – ARREST – 25 mei 2023 – zaak C-575/21 – WertInvest Hotelbetrieb – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2023:425 – persbericht – conclusie – arrest

Milieueffectenbeoordeling – Drempelwaarde - Locaties met bijzonder historisch, cultureel of archeologisch belang – Unesco werelderfgoed - Richtlijn 2011/92/EU

Unesco heeft het historische centrum van Wenen, inclusief de Ringstraße, aangewezen als werelderfgoed. Op ongeveer 250 meter van de Ringstraße staat thans een nieuwbouwproject op stapel. Het project Heumarkt Neu behelst o.a. een torengedouw van 19 verdiepingen, voor hotelaccommodatie, handelsruimten, conferentiezalen, woon- en kantoorgebruik, met een ondergrondse ijsbaan, een sporthal, een zwembad en een parkeerterrein met 275 parkeerplaatsen. Het project is controversieel wegens de nabijheid van het centrum van Wenen, Unesco-werelderfgoed, en het vermeende effect van de hoogte van het voorgenomen torengedouw op de skyline van de stad. Een Oostenrijkse rechter vraagt het Hof of de algemene drempelwaarden of criteria voor een milieueffectbeoordeling, lager mogen zijn in geval van impact op sites van bijzonder historisch, cultureel, stedenbouwkundig of architectonisch belang, zoals Unesco-werelderfgoedsites.

Het Hof oordeelt dat de eis om een milieueffectrapportage uit te voeren voor een stadsontwikkelingsproject niet uitsluitend afhankelijk kan zijn van de omvang van dat project. Het EU-recht verzet zich tegen drempels die zo zijn vastgesteld dat in de praktijk alle of bijna alle projecten van een bepaald type bij voorbaat zouden worden vrijgesteld van de vereiste voor een dergelijke beoordeling.

Hof: Artikel 2, lid 1, en artikel 4, lid 2, onder b), en lid 3, van richtlijn 2011/92/EU, alsook punt 10, onder b), van bijlage II bij richtlijn 2011/92 en bijlage III bij die richtlijn moeten aldus worden uitgelegd dat zij zich verzetten tegen een nationale regeling waarbij de uitvoering van een milieueffectbeoordeling van „stadsontwikkelingsprojecten” afhankelijk wordt gesteld van de voorwaarde dat drempelwaarden worden bereikt die liggen bij een oppervlaktegebruik van ten minste 15 hectare en een brutovloeroppervlak van meer dan 150 000 m², alsmede van de voorwaarde dat het gaat om een ontwikkelingsproject voor een geheel van multifunctionele bebouwing dat op zijn minst residentiële en commerciële gebouwen omvat met inbegrip van de daarvoor aangelegde ontsluitingswegen en nutsvoorzieningen, met een verzorgingsgebied dat groter is dan het gebied dat door het project wordt bestreken.

Artikel 4, lid 3, van richtlijn 2011/92, moet aldus worden uitgelegd dat de bevoegde instantie bij een per geval te verrichten beoordeling of een project mogelijkerwijs aanzienlijke milieueffecten heeft en bijgevolg aan een milieueffectbeoordeling moet worden onderworpen, dat project aan alle selectiecriteria van bijlage III bij die richtlijn, zoals gewijzigd, dient te toetsen om vast te stellen welke criteria relevant zijn in het concrete geval, en vervolgens deze criteria dient toe te passen op het concrete geval.

Artikel 11 van richtlijn 2011/92, zoals gewijzigd bij richtlijn 2014/52, moet aldus worden uitgelegd dat het er niet aan in de weg staat dat het in artikel 4, lid 2, onder a), van deze richtlijn, bedoelde onderzoek per geval voor het eerst wordt uitgevoerd door een rechterlijke instantie die bevoegd is om een vergunning als bedoeld in artikel 1, lid 2, onder c), van die richtlijn, zoals gewijzigd, af te geven.

De materiële of formele rechtmatigheid van het eventueel door die rechterlijke instantie genomen besluit waarbij wordt vastgesteld dat geen milieueffectbeoordeling hoeft te worden verricht, moet evenwel voor een andere rechterlijke instantie of, naargelang van het geval, een ander bij wet ingesteld onafhankelijk en onpartijdig orgaan kunnen worden betwist door een particulier die deel uitmaakt van het „betrokken publiek” in de zin van artikel 1, lid 2, onder e), van richtlijn 2011/92, zoals gewijzigd, en die voldoet aan de in het nationale recht vastgestelde criteria inzake „voldoende belang” of in voorkomend geval „inbreuk op een recht” die worden genoemd in voormeld artikel 11.

Richtlijn 2011/92, moet aldus worden uitgelegd dat zij eraan in de weg staat dat vóór of tijdens het verrichten van een noodzakelijke milieueffectbeoordeling dan wel vóór de voltooiing van een onderzoek van de milieueffecten per geval dat wordt uitgevoerd om na te gaan of een dergelijke beoordeling moet worden verricht, een bouwvergunning wordt afgegeven voor afzonderlijke bouwwerkzaamheden die deel uitmaken van meer omvattende stadsontwikkelingsprojecten.

HvJ – CONCLUSIE A-G KOKOTT – 17 mei 2023 – zaak C-84/22 – Right to Know – Ierland – ECLI:EU:C:2023:421 – [conclusie](#)

Toegang tot milieu-informatie van Ierse kabinet – Broeikasgasemissierechten – Begrip “Interne mededelingen” – Handelingen overheidsinstanties – Gezag van gewijsde - Richtlijn 2003/4/EG - Verdrag van Aarhus

Beroepsprocedure tegen de weigering van verweerster, de Ierse eerste minister, om toegang te verlenen tot documenten van besprekingen van het Ierse kabinet over broeikasgasemissies in Ierland in de periode 2002 tot 2016.

Dienen verslagen van formele vergaderingen van de uitvoerende macht van een lidstaat, waaraan leden van de regering moeten deelnemen en waarin zij als collectief gezag moeten handelen, met het oog op een verzoek om toegang tot daarin opgenomen milieu-informatie te worden aangemerkt als “interne mededelingen” of als “handelingen” van een overheidsinstantie in de zin van artikel 4 van richtlijn 2003/4/EG? Kan een beroep worden gedaan op het gezag van gewijsde als dit betekent dat een foutieve uitlegging van de richtlijn door een nationale rechter ongecorrigeerd kan blijven?

A-G geeft het Hof in overweging: Verslagen van formele vergaderingen van de uitvoerende macht van een lidstaat, waaraan leden van de regering moeten deelnemen en waarin zij als collectief gezag moeten handelen, dienen met het oog op een verzoek om toegang tot daarin opgenomen milieu-informatie te worden aangemerkt als ‘interne mededelingen’ in de zin van artikel 4, lid 1, eerste alinea, onder e), van richtlijn 2003/4/EG. Indien die vergaderingen moeten worden gerekend tot het eindstadium van de procedure, vormen die verslagen tegelijkertijd ‘handelingen’ van een overheidsinstantie in de zin van artikel 4, lid 2, eerste alinea, onder a), van deze richtlijn.

Het gezag van gewijsde van nationale rechterlijke beslissingen behoort tot de procedurele autonomie van de lidstaten. De beginselen van gelijkwaardigheid en doeltreffendheid zijn evenwel van toepassing.

- Het doeltreffendheidsbeginsel vereist niet dat het gezag van gewijsde van een rechterlijke beslissing wordt beperkt tot de rechtsoverwegingen die de noodzakelijke onderbouwing ervan vormen.

- Gelet op de beginselen van gelijkwaardigheid en doeltreffendheid moet een nationale rechter met gezag van gewijsde beklede bevindingen buiten toepassing laten om de betrokken situatie weer in overeenstemming te brengen met het Unierecht, voor zover dit volgens de toepasselijke nationale procedureregels mogelijk is voor een zuiver nationale situatie. Indien de rechter over een beoordelingsbevoegdheid beschikt, moet hij met name in aanmerking nemen of de partij die is benadeeld door de met gezag van gewijsde beklede bevinding de mogelijkheid had om die bevinding met een rechtsmiddel aan te vechten en of partijen in dat opzicht op voet van gelijkheid

stonden. Daarentegen is het voor de uitoefening van de beoordelingsbevoegdheid van minder belang of, voorafgaand aan de met gezag van gewijsde beklede bevinding, het Hof om een prejudiciële beslissing is verzocht of partijen de relevante rechtspraak van het Hof bij de nationale rechter hebben uiteengezet.

HvJ – CONCLUSIE A-G CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA – 25 mei 2023 – zaak C-86/22 – Papier Mettler Italia – Italië – ECLI:EU:C:2023:434 – [conclusie](#)

Verpakkingsmateriaal – Verbod eenmalig gebruik – Niet-biologisch afbreekbare materialen - Richtlijn 94/62/EG

Verzoekster, producent van draagtassen, heeft beroep ingesteld bij de bestuursrechter tot nietigverklaring van het ministeriële besluit van 18 maart 2013 waarin de technische kenmerken voor draagtassen zijn vastgesteld, en tot vergoeding van de als gevolg van de onrechtmatige gedraging van het overheidsorgaan geleden schade.

De vraag is o.a. of de richtlijn 94/62/EG in de weg staat aan de toepassing van een nationale bepaling die het in de handel brengen verbiedt van draagtassen voor eenmalig gebruik die zijn vervaardigd van niet-biologisch afbreekbare materialen.

A-G geeft het Hof in overweging: Een nationale regeling die het in de handel brengen verbiedt van draagtassen voor eenmalig gebruik (wegwerpdraagtassen) die zijn vervaardigd van niet biologisch afbreekbare materialen, en die na de vaststelling, maar enkele dagen vóór de officiële bekendmaking ervan door de lidstaat aan de Europese Commissie is meegedeeld,

– schendt artikel 8, lid 1, en artikel 9, lid 1, van richtlijn 98/34/EG, en kan niet worden tegengeworpen aan particulieren;

– vormt geen inbreuk op de eenvoudige informatieprocedure van artikel 16, lid 1, van richtlijn 94/62/EG indien die draagtassen voldoen aan de andere eisen van deze richtlijn.

Artikel 18 van richtlijn 94/62, gelezen in samenhang met artikel 9, lid 1, ervan en bijlage II erbij, verzet zich tegen een nationale regeling die het in de handel brengen verbiedt van lichte plastic wegwerpdraagtassen (voor eenmalig gebruik) die zijn vervaardigd van niet biologisch afbreekbare materialen, doch voldoen aan de andere eisen van richtlijn 94/62, voor zover de lidstaat deze regeling niet aan de Commissie heeft meegedeeld en haar goedkeuring niet heeft verkregen in het kader van de procedure van artikel 114, leden 5 en 6, VWEU.

Artikel 18 van richtlijn 94/62, gelezen in samenhang met artikel 9, lid 1, ervan en bijlage II erbij, heeft rechtstreekse werking en alle overheidsorganen van de lidstaten, met inbegrip van de rechterlijke instanties, zijn verplicht om afwijkende nationale voorschriften in de concrete geschillen die bij hen aanhangig zijn, buiten toepassing te laten.

Het verbod op het in de handel brengen van lichte plastic draagtassen voor eenmalig gebruik die niet biologisch afbreekbaar en niet composteerbaar zijn en van draagtassen die niet voldoen aan bepaalde voorwaarden inzake wanddikte, wanneer die draagtassen voldoen aan de eisen van richtlijn 94/62, kan een kennelijk gekwalificeerde schending vormen van artikel 18 van richtlijn 94/62, gelezen in samenhang met artikel 9, lid 1, ervan en bijlage II erbij, hetgeen ter beoordeling van de nationale rechter staat.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Zweden – 15 maart 2023 (ECER 8.5.23) – C-166/23 - Nouryon Functional Chemicals

Verbranding gevaarlijke afvalstoffen - Richtlijn 2003/87/EG (ETS-richtlijn)

Een exploitant die een vergunning voor broeikasgasemissie wil aanvragen, moet zijn aanvraag bij de dienst Milieubescherming indienen. Bij de aanvraag moet met name een monitoringplan worden gevoegd. De dienst Milieubescherming heeft de vennootschap Nouryon, die een petrochemische installatie exploiteert, een bindende aanwijzing opgelegd om het monitoringplan van de onderneming aan te vullen. De rechter heeft dit besluit vernietigd op grond dat eenheden die gevaarlijke afvalstoffen verbranden, niet in een vergunning voor broeikasgasemissie hoeven te worden opgenomen. De dienst Milieubescherming heeft hoger beroep ingesteld.

De vragen gaan o.a. over de uitzondering voor eenheden waarin gevaarlijke afvalstoffen worden verbrand als bedoeld in punt 5 van bijlage I bij de ETS-richtlijn. Geldt deze uitzondering voor alle eenheden die gevaarlijke afvalstoffen verbranden, of moet een bepaald kwalificerend element aanwezig zijn om deze uitzondering toe te passen? Als ja, is dan het doel van de eenheid beslissend voor de toepassing van de uitzondering?

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 14 maart 2023 (ECER 4.5.2023) – C-188/23 – Conti 11. Container Schifffahrt

Overbrenging van afvalstoffen – Verdrag van Bazel - Kennisgeving - Verordening (EG) nr. 1013/2006

Het Verdrag van Bazel inzake de beheersing van de grensoverschrijdende overbrenging van gevaarlijke afvalstoffen en de verwijdering ervan. Verzoekster vordert van verweerster (de deelstaat Niedersachsen) schadevergoeding wegens de gemaakte kosten tijdens een kennisgevingsprocedure. Verzoekster is eigenaar van een containerschip dat onder Duitse vlag voer. Aan boord brak tijdens de vaart brand uit. Het ministerie van milieu van Nedersaksen heeft verzoekster meegedeeld dat het schip zelf, het zich aan boord bevindende bluswater en het slib en schroot als afvalstof moeten worden gekenmerkt. De arbeidsinspectie heeft verzoekster daarom verplicht om voor het overbrengen van het schip en/of de zich aan boord bevindende afvalstoffen die zijn ontstaan door averij naar Roemenië een kennisgevingsprocedure te volgen. Verzoekster heeft hiertegen bezwaar gemaakt. Verzoekster heeft twee kennisgevingsprocedures doorlopen. De rechter in eerste aanleg heeft geoordeeld dat als de arbeidsinspectie de hiervoor genoemde kennisgevingsprocedure niet had bevolen, het schip reeds eerder had kunnen uitvaren.

De vraag is of de in artikel 1, lid 3, onder b), van verordening (EG) nr. 1013/2006 vastgestelde ontheffing van de verplichting tot kennisgeving wegens schending van de bepalingen van het Verdrag van Bazel ongeldig is, aangezien de ontheffing ook gevaarlijke afvalstoffen van de verplichting tot kennisgeving uitzondert die zijn voortgekomen uit averij aan boord van een schip en die volgens het arrest van het Hof van 16 mei 2019 in zaak C-689/17 als afvalstoffen in de zin van deze ontheffing moeten worden beschouwd.

NOOT – bij conclusie HvJ 19 januari 2023, C-721/21 Eco Advocacy CLG

AG Opinion on Eco Advocacy Case (C-721/21): the statement of reasons for a decision not to carry out an appropriate assessment or environmental impact assessment

The Opinion is significant at least for two reasons: first, it articulates the obligations for public authorities to provide a statement of reasons when refusing to carry out an appropriate assessment under the Habitats Directive. Second, it examines the same duty with respect to an environmental impact assessment under the EIA Directive. Third, AG Kokott seeks to make an important distinction between the different types of ‘mitigation measures’, (i.e. measures to minimise or cancel the negative impacts on a site) that can be considered during the screening stage of the appropriate assessment.

RECHTSPRAAK LIDSTATEN

Neighbours trip up big industry with Antwerp judgment holding 3M to account for (common law) nuisance following PFAS pollution. ([GAVL](#))

REGELGEVING

- Verordening (EU) 2023/955 van het Europees Parlement en de Raad van 10 mei 2023 tot oprichting van een sociaal klimaatfonds en tot wijziging van Verordening (EU) 2021/1060, [PB L 130 van 16.5.2023](#)
- Richtlijn (EU) 2023/958 van het Europees Parlement en de Raad van 10 mei 2023 tot wijziging van Richtlijn 2003/87/EG wat betreft de bijdrage van de luchtvaart aan de emissiereductiedoelstelling van de Unie voor de hele economie en de passende toepassing van een wereldwijde marktgebaseerde maatregel, [PB L 130 van 16.5.2023](#)
- Belangrijke wetgeving om de EU-klimaatdoelen voor 2030 te behalen in het EU-Publicatieblad gepubliceerd ([ECER](#))
- BNC Fiche: Groene Claims Richtlijn ([Kamerstukken 22112, nr. 3671](#))

OVERIG

- Eurostat brengt verslag uit over voortgang van duurzame ontwikkelingsdoelstellingen ([ECER](#))
- Europese Commissie publiceert herzien kader voor toezicht op de circulaire economie ([ECER](#))
- Bewoners Bonaire sommeren Nederlandse Staat vanwege klimaatcrises ([NJB](#))
- APV biedt geen ruimte voor beoordeling aanvraag evenementenvergunning aan natuurbelang en Habitatrichtlijn. ([omgevingsweb-24-05-2023](#))
- Brief regering; Quick scan en stand van zaken ontwerpverordening Natuurherstel ([Kamerstukken 22112, nr. 3679](#))

EHRM - factsheets en guides

- [🔗 Environment](#)
- [🔗 Guide sur la jurisprudence de la Convention européenne des droits de l'homme -](#)

Environnement

Ne bis in idem

HvJ – ARREST – 4 mei 2023 – zaak C-97/21 – MV - 98 – Bulgarije – ECLI:EU:C:2023:371 – geen conclusie – [arrest](#)

Overtreding btw-regelgeving - Cumulatie bestuursrechtelijke dwangmaatregel en vermogenssanctie – Ne bis in idem - Richtlijn 2006/112/EG - Artikel 50 Handvest EU

Samenvatting onder: [belastingen, btw](#)

NOOT – bij HvJ 23 maart 2023, [C-365/21](#)

A different “ne bis in idem” in Luxembourg? Judgment of the CJEU in Generalstaatsanwaltschaft Bamberg ([Johan Callewaert](#))

OVERIG

Artikel: Limitations of the Transnational ne bis in idem Principle in EU Law. ([BS-30-05-2023](#))

EHRM – factsheets en guides

- [Right not to be tried or punished twice](#)
- [Guide on Article 4 of Protocol No. 7 to the ECHR – right not to be tried or punished twice](#)

Onderwijs

RECHTSPRAAK LIDSTATEN

Humanism and religious education in schools: the landmark case of *Bowen* ([law&religion](#))

NOOT – bij EHRM 30 maart 2023, [Szolcsán t. Hongarije](#)

Avoiding the Perpetuation of Discrimination in Education: Individual Positive Measures versus Broad Anti-Segregation Policy in *Szolcsán v. Hungary*. ([strasbourgoobservers](#))

EHRM – factsheets en guides

- [Guide on Article 2 of Protocol No. 1 to the ECHR – right to education](#)

Overlevering en uitlevering

HvJ – CONCLUSIE A-G EMILIOU – 4 mei 2023 – zaak C-819/21 – Staatsanwaltschaft Aachen – Duitsland – [ECLI:EU:C:2023:386](#) – [conclusie](#)

EAB – Tenuitvoerlegging straf - Rechtsstaat Polen – Recht op eerlijk proces - Kaderbesluit 2008/909/JBZ - Artikel 47, tweede alinea, Handvest EU

Samenvatting onder: [Procesrecht en recht op eerlijk proces](#)

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Italië - 22 maart 2023 ([ECER 15.5.23](#)) - [C-208/23](#) – [Martiesta](#)

Overlevering zwangere vrouw - Familylife – Kaderbesluit 2002/584/JBZ

De vraag is o.a. of artikel 1, leden 2 en 3, van kaderbesluit 2002/584/JBZ aldus moeten worden uitgelegd dat de uitvoerende rechterlijke autoriteit de overlevering van een zwangere vrouw of een moeder met inwonende minderjarige kinderen moet weigeren of in ieder geval moet opschorten.

NOOT – bij HvJ 18 april 2023, [C-699/21 E.D.L.](#)

One step is enough? Judgment of the CJEU in E.D.L. ([Johan Callewaert](#))

EHRM factsheet

- [Extradition and life imprisonment](#)

Prejudiciële procedure HvJ

HvJ – ARREST – 17 mei 2023 – zaak C-176/22 – BK en ZhP – Bulgarije – ECLI:EU:C:2023:416 – [persbericht](#) – geen conclusie – [arrest](#)

Prejudiciële verwijzing - Schorsing nationale procedure – Gedeeltelijk voortzetten nationale procedure - Artikel 267 VWEU - Protocol (Nr. 3) betreffende het Statuut HvJ

Twee politierechercheurs zijn bij de verwijzende rechterlijke instantie in staat van beschuldiging gesteld. Beiden zouden hebben afgesproken om strafbare feiten te plegen, met name om in verband met hun werkzaamheden steekpenningen te eisen en te aanvaarden en zouden zich zodoende schuldig hebben gemaakt aan afpersing met ambtsmisbruik.

De vraag is o.a. of de nationale procedure alleen mag worden geschorst voor het deel dat betrekking heeft op de beslissing over de prejudiciële vraag. In bepaalde gevallen zou de nationale procedure wat de overige delen betreft kunnen worden voortgezet en de procedure pas kunnen worden geschorst, om het antwoord van het Hof af te wachten, nadat de relevante handelingen in verband met de procedure zijn verricht. Of moet deze bepaling aldus worden uitgelegd dat de nationale rechter verplicht is om de nationale procedure in haar geheel te schorsen zonder na te gaan of de prejudiciële vraag een probleem betreft waarover de beslissing kan worden uitgesteld terwijl ondertussen andere procedurehandelingen, zoals de bewijsverkrijging, worden verricht?

Het Hof oordeelt dat een verzoek om een prejudiciële beslissing dat wordt ingediend bij het Hof de verwijzende rechter niet belet om de behandeling van het hoofdgeding gedeeltelijk voort te zetten. De verwijzende rechter kan de proceshandelingen verrichten die hij noodzakelijk acht, zoals bewijsgaring, mits die hem niet verhinderen zich te voegen naar het uiteindelijke antwoord van het Hof.

Hof: Artikel 23 van het Statuut HvJ verzet zich er niet tegen dat een nationale rechter die krachtens artikel 267 VWEU een verzoek om een prejudiciële beslissing heeft ingediend, de behandeling van het hoofdgeding enkel schorst met betrekking tot aspecten waarop het antwoord van het Hof van invloed kan zijn.

 Rechter hoeft volledige procedure niet te schorsen tijdens prejudiciële procedure HvJ EU ([NJB](#))

Wiki

 [Prejudiciële procedure bij het Hof van Justitie EU](#)

Privacy en persoonsgegevens

EHRM – ARREST – 9 mei 2023 - Jehovah's Witnesses t. Finland - [persbericht](#) – [arrest](#) – [31172/19](#) - ECLI:CE:ECHR:2023:0509JUD003117219

Verzamelen persoonsgegevens door Jehova's Getuigen – Toestemming vereist – Bescherming persoonsgegevens – Godsdienstvrijheid – Artikel 8 EVRM - Artikel 9 EVRM - Geen schending

De Finse toezichthouder heeft geoordeeld dat Jehova's Getuigen alleen met toestemming van betrokkene persoonsgegevens mogen verzamelen tijdens hun huis-aan-huis evangelisatie. Zij zijn daartegen in beroep gegaan. In de nationale procedure is een prejudiciële vraag gesteld aan het HvJ. Het HvJ heeft geoordeeld dat het verzamelen van gegevens tijdens het evangeliseren niet in de specifieke gegevenscategorieën voor privé of huishoudelijk gebruik viel, omdat de

Jehova's Getuigen een deel van de verzamelde gegevens toegankelijk maakten voor een potentieel onbeperkt aantal personen. De hoogste bestuursrechter in Finland heeft onder verwijzing naar het HvJ arrest geoordeeld dat de Jehova's Getuigen verwerkingsverantwoordelijke zijn.

De klacht van klager (de Jehova's Getuigen) gaat o.a. over de verbod op het maken van aantekeningen tijdens het evangeliseren zonder toestemming van de betrokkene.

Het EHRM oordeelt dat er geen sprake is van beperking van de godsdienstvrijheid en dat een juiste belangenafweging is gemaakt tussen godsdienstvrijheid en bescherming van persoonsgegevens.

- Frank Cranmer, "Door-to-door evangelism and data protection: *Jehovah's Witnesses v Finland*" in *Law & Religion UK*, 9 May 2023
- The requirement of consent by the data subject declared compatible with the Convention: Judgment of the ECtHR in *Jehovah's Witnesses v. Finland* ([Johan Callewaert](#))

EHRM – ARREST – 16 mei 2023 - [Ships Waste Oil Collector B.V. t. Nederland](#) – [persbericht](#) – [arrest](#) – [2799/16](#) – [ECLI:CE:ECHR:2023:0516JUD000279916](#)

EHRM – ARREST – 16 mei 2023 - [Burando Holding B.V. t. Nederland en Port Invest B.V. t. Nederland](#) – [persbericht](#) – [arrest](#) – [3124/16](#) – [3205/16](#) – [ECLI:CE:ECHR:2023:0516JUD000312416](#)

EHRM – ARREST – 16 mei 2023 - [Janssen de Jong Groep B.V. e.a.](#) – [persbericht](#) – [arrest](#) – [2800/16](#) – [ECLI:CE:ECHR:2023:0516JUD000280016](#)

Prijzafspraken - Mededingingsautoriteit – Telefoontaps – Artikel 8 EVRM – Artikel 13 EVRM – Geen schending

Samenvatting onder: [Mededinging](#)

HvJ – ARREST – 4 mei 2023 – zaak C-300/21 – [Österreichische Post](#) – Oostenrijk – [ECLI:EU:C:2023:370](#) – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

AVG – Morele schadevergoeding - Verordening (EU) 2016/679

Österreichische Post verzamelt informatie over de politieke voorkeuren van de Oostenrijkse bevolking. Het doel is om voor haar adverterende klanten een doelgerichte verzending van reclame mogelijk te maken. Verzoeker, die geen toestemming had gegeven voor de verwerking van de gegevens, ergerde zich over het opslaan van zijn gegevens. Gelet op het ernstige innerlijke onbehagen meent verzoeker recht te hebben op een vergoeding van 1 000 EUR voor immateriële schade.

De vragen betreffen de toekenning van schadevergoeding bij inbreuk op de bepalingen van de AVG. Moet de eisende partij schade hebben geleden, of volstaat de inbreuk als zodanig voor de toekenning van schadevergoeding?

Het Hof oordeelt dat de inbreuk op de AVG op zich geen recht geeft op schadevergoeding. Daarentegen is het voor de toekenning van een recht op schadevergoeding niet nodig dat een bepaalde drempel van ernst wordt bereikt.

Hof: Artikel 82, lid 1, van verordening (EU) 2016/679 moet aldus worden uitgelegd dat een inbreuk op de bepalingen van deze verordening op zich niet volstaat voor de toekenning van een recht op schadevergoeding.

Artikel 82, lid 1, van verordening 2016/679 moet aldus worden uitgelegd dat deze bepaling zich verzet tegen een nationale regel of praktijk op grond waarvan immateriële schade in de zin van die bepaling slechts kan worden vergoed indien de door de betrokkene geleden schade een bepaalde mate van ernst bereikt.

Artikel 82 van verordening 2016/679 moet aldus worden uitgelegd dat de nationale rechters bij de vaststelling van de hoogte van de schadevergoeding die op grond van het in dit artikel verankerde recht op schadevergoeding verschuldigd is, de interne regels van elke lidstaat inzake de omvang van de geldelijke schadevergoeding moeten toepassen, voor zover de Unierechtelijke beginselen van gelijkwaardigheid en doeltreffendheid in acht worden genomen.

- EU-Hof: de enkele schending van de AVG geeft geen recht op schadevergoeding ([ECER](#))
- Case Law, CJEU: Case C-300/21, Österreichische Post (Non-material damage resulting from unlawful processing of data ([Inform](#)))
- Europees Hof: AVG noemt geen drempelwaarde voor schadevergoeding ([privacyweb](#))

HvJ – ARREST – 4 mei 2023 – zaak C-487/21 – Österreichische Datenschutzbehörde en CRIF – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2023:369 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

AVG – Recht op inzage – Reikwijdte - Kopie persoonsgegevens - Verordening (EU) 2016/679

Verzoeker heeft een kredietinformatiebureau om inzage in persoonsgegevens en om toezending van een kopie van de ten aanzien van zijn persoon verwerkte gegevens gevraagd. De gegevens zijn gedeeltelijk verstrekt, namelijk de opgeslagen gegevens werden in een tabel weergegeven. Andere bescheiden zijn niet verstrekt. Verzoeker heeft hierover een klacht ingediend bij de autoriteit voor de gegevensbescherming.

Vraag is onder andere of met het begrip „kopie” in artikel 15, lid 3, van verordening (EU) 2016/679 een fotokopie, een facsimile of een elektronische kopie van een (elektronisch) gegeven wordt bedoeld, of valt daar, uitgaande van de omschrijving van dit begrip in Duitse, Franse en Engelse woordenboeken, ook een „Abschrift”, een „double” („duplicata”) of een „transcript” onder?

Het Hof oordeelt dat het recht om een „kopie” te verkrijgen van persoonsgegevens inhoudt dat aan de betrokkene een getrouwe en begrijpelijke reproductie van al deze gegevens moet worden gegeven. Dit recht omvat het recht om een kopie te verkrijgen van uittreksels van documenten of zelfs van volledige documenten of databankuittreksels die deze gegevens bevatten, indien dit onontbeerlijk is om de betrokkene in staat te stellen de hem bij deze verordening verleende rechten daadwerkelijk uit te oefenen.

Hof: Artikel 15, lid 3, eerste volzin, van verordening (EU) 2016/679 moet aldus worden uitgelegd dat het recht om van de verwerkingsverantwoordelijke een kopie te verkrijgen van de persoonsgegevens die worden verwerkt, inhoudt dat aan de betrokkene een getrouwe en begrijpelijke reproductie van al deze gegevens moet worden gegeven. Dit recht omvat het recht om een kopie te verkrijgen van uittreksels van documenten of zelfs van volledige documenten of databankuittreksels die onder meer die gegevens bevatten, indien de verstrekking van een dergelijke kopie onontbeerlijk is om de betrokkene in staat te stellen de hem bij deze verordening verleende rechten daadwerkelijk uit te oefenen, waarbij moet worden benadrukt dat daarbij ook rekening moet worden gehouden met de rechten en vrijheden van anderen.

Artikel 15, lid 3, derde volzin, van verordening 2016/679 moet aldus worden uitgelegd dat het daarin bedoelde begrip „informatie” uitsluitend betrekking heeft op persoonsgegevens waarvan de verwerkingsverantwoordelijke een kopie moet verstrekken op grond van de eerste volzin van dat lid.

- HvJ EU over de termen kopie, getrouwe weergave en of informatie ook 'metagegevens' omvat. (Boek9.nl)
- HvJ EU: recht op kopie van persoonsgegevens. (IT4273)
- noyb wins at the CJEU: Right to information must include context - in some cases also documents and database excerpts ([Privacyweb](#))

HvJ – ARREST – 4 mei 2023 – zaak C-60/22 – Bundesrepublik Deutschland – Duitsland – ECLI:EU:C:2023:373 – geen conclusie – arrest

Elektronisch dossier asielverzoek – Digitale doorzending aan rechterlijke instantie – Geen regeling gezamenlijke verwerking – Geen register verwerking bijgehouden – Gevolgen – Recht op vergetelheid - Verordening (EU) 2016/679

Verzoeker heeft een verzoek om internationale bescherming ingediend dat is afgewezen. Verzoeker heeft tegen het bestreden besluit beroep ingesteld bij de verwijzende rechter. Daarop is het elektronisch dossier „MARIS” in het kader van een gezamenlijke procedure overeenkomstig artikel 26 AVG aan die rechterlijke instantie toegezonden via de gerechtelijke en bestuurlijke elektronische postbus (*Elektronisches Gerichts- und Verwaltungspostfach*), die wordt beheerd door een overheidsorgaan dat tot de uitvoerende macht behoort.

De verwijzende rechter merkt op dat uit overweging 52 van richtlijn 2013/32 volgt dat de AVG van toepassing is op de verwerking van persoonsgegevens door de lidstaten in het kader van procedures voor toekenning van internationale bescherming.

De verwijzende rechter vraagt zich af of het strookt met de AVG dat het door het Bundesamt opgestelde elektronisch dossier is bijgehouden en via de gerechtelijke en bestuurlijke elektronische postbus aan hem is doorgezonden.

Ondanks dat de verwijzende rechter daarom had verzocht, heeft het Bundesamt geen volledig register van de verwerkingsactiviteiten met betrekking tot dit dossier overgelegd. Een dergelijk register had echter moeten worden opgesteld ten tijde van het verwerken van de persoonsgegevens van verzoeker, namelijk op de datum van de indiening van zijn verzoek om internationale bescherming.

Heeft het feit dat een verwerkingsverantwoordelijke zijn verantwoordingsplicht uit hoofde van artikel 5 AVG niet nakomt – bijvoorbeeld doordat er geen of een onvolledig register van de verwerkingsactiviteiten in de zin van artikel 30 AVG wordt bijgehouden of doordat een regeling betreffende een gezamenlijke procedure overeenkomstig artikel 26 AVG ontbreekt – tot gevolg dat de gegevensverwerking onrechtmatig is in de zin van artikel 17, lid 1, onder d), AVG en artikel 18, lid 1, onder b), AVG zodat de betrokkene een recht op gegevenswissing of op beperking van de verwerking heeft?

Heeft het bestaan van een recht op gegevenswissing of een recht op beperking van verwerking tot gevolg dat de verwerkte gegevens niet in aanmerking mogen worden genomen in een gerechtelijke procedure? Geldt dit in elk geval wanneer de betrokkene zich verzet tegen het gebruik van de gegevens in de gerechtelijke procedure?

Indien de eerste vraag ontkennend wordt beantwoord: heeft een inbreuk door een verwerkingsverantwoordelijke op artikel 5, artikel 30 of artikel 26 AVG voor de vraag inzake het gebruik van de gegevensverwerking in een gerechtelijke procedure tot gevolg dat een nationale rechter die gegevens slechts in aanmerking mag nemen indien de betrokkene daarvoor uitdrukkelijk toestemming geeft?”

Duitsland, Frankrijk, Tsjechië, Oostenrijk en Polen hebben in deze zaak schriftelijke opmerkingen ingediend.

Hof: Artikel 17, lid 1, onder d), en artikel 18, lid 1, onder b), van verordening (EU) 2016/679 moeten aldus worden uitgelegd dat de niet-nakoming door een verwerkingsverantwoordelijke van de verplichtingen uit hoofde van de artikelen 26 en 30 van deze verordening om respectievelijk een regeling met betrekking tot hun gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de verwerking vast te stellen en een register van de verwerkingsactiviteiten bij te houden, geen onrechtmatige verwerking vormt die de betrokkene een recht op gegevenswissing of op beperking van de verwerking verleent, aangezien een dergelijke niet-nakoming als zodanig niet impliceert dat de verwerkingsverantwoordelijke de „verantwoordingsplicht” van artikel 5, lid 2, gelezen in samenhang met artikel 5, lid 1, onder a), en artikel 6, lid 1, eerste alinea, van die verordening, niet naleeft.

Het Unierecht moet aldus worden uitgelegd dat wanneer de verantwoordelijke voor de verwerking van persoonsgegevens de verplichtingen niet is nagekomen die krachtens artikel 26 of artikel 30 van verordening 2016/679 op hem rusten, de rechtmatigheid van de inaanmerkingneming van die gegevens door een nationale rechterlijke instantie niet afhangt van de voorwaarde dat de betrokkene daarmee instemt.

 HvJ EU: niet-nakoming van verplichtingen AVG niet altijd onrechtmatig. ([IT4272](#))

HvJ – CONCLUSIE A-G CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA – 4 mei 2023 – zaak C-319/22 – Gesamtverband Autoteile-Handel – Duitsland – ECLI:EU:C:2023:385 – [conclusie](#)

**Motorvoertuigen – Reserveonderdelen - Boorddiagnosesysteem -
Voertuigidentificatienummers - Verordening (EU) 2018/858 – AVG - Verordening (EU)
2016/679**

Samenvatting onder: [Vervoer](#)

HvJ – CONCLUSIE A-G EMILIOU – 4 mei 2023 – zaak C-683/21 – Nacionalinis visuomenės sveikatos centras – Litouwen – **Grote Kamer – ECLI:EU:C:2023:376 – [conclusie](#)**

**AVG – Gezamenlijke verwerkingsverantwoordelijken – COVID-19 - Ontwikkeling
applicatie - Verordening (EU) 2016/679**

De zaak gaat o.a. over de rol van het nationaal centrum voor volksgezondheid bij de ontwikkeling en het openbaar beschikbaar maken van een mobiele applicatie die in april en mei 2020 persoonsgegevens heeft verzameld van mensen die in aanraking waren gekomen met patiënten die besmet waren met het COVID-19-virus. De toezichthouder heeft een administratieve boete opgelegd aan het nationaal centrum voor volksgezondheid en een bedrijf dat die applicatie heeft ontwikkeld. In beroep bestrijden beide partijen dat zij de verwerkingsverantwoordelijke zijn.

De vraag is o.a. of het begrip „verwerkingsverantwoordelijke” ruim uitgelegd dient te worden, namelijk of een persoon die slechts de doelstellingen en de middelen van gegevensverwerking heeft vastgesteld beschouwd moet worden als verwerkingsverantwoordelijke van persoonsgegevens, dan wel dat dit begrip strikter moet worden uitgelegd, waarbij rekening wordt gehouden met de procedure voor de organisatie van de overheidsopdracht en het resultaat daarvan. Onder welke voorwaarden kunnen administratieve boeten worden opgelegd aan verwerkingsverantwoordelijken of verwerkers wegens inbreuken op de AVG? Meer in het bijzonder: moet er een „schuldbestanddeel” zijn vervuld voordat hun een dergelijke boete kan worden opgelegd?

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 4, punt 7, van verordening (EU) 2016/679 moet aldus worden uitgelegd dat een entiteit die het initiatief neemt tot de ontwikkeling van een mobiele applicatie slechts als ‚verwerkingsverantwoordelijke’ in de zin van deze bepaling kan worden beschouwd wanneer er voldoende elementen van feitelijke, en niet zozeer van formele aard zijn waaruit de nationale rechterlijke instanties kunnen concluderen dat een dergelijke entiteit

daadwerkelijk invloed heeft uitgeoefend wat zowel het doel van als de middelen voor die verwerking betreft, en feitelijk toestemming heeft gegeven voor de terbeschikkingstelling van de mobiele applicatie aan het publiek en bijgevolg voor de verwerking van de persoonsgegevens.

Deze bepaling, gelezen in samenhang met artikel 26, lid 1, van verordening 2016/679, moet aldus worden uitgelegd dat twee of meer verwerkingsverantwoordelijken als ‘gezamenlijke verwerkingsverantwoordelijken’ kunnen worden beschouwd wanneer aan twee voorwaarden is voldaan: in de eerste plaats moet elke van de gezamenlijke verwerkingsverantwoordelijken afzonderlijk voldoen aan de in de definitie van ‘verwerkingsverantwoordelijke’ van artikel 4, punt 7, van die verordening opgesomde criteria, en in de tweede plaats moeten de verwerkingsverantwoordelijken hun invloed op het doel van en de middelen voor de verwerking gezamenlijk uitoefenen. Daarnaast kan op grond van het loutere feit dat de verwerkingsverantwoordelijken geen overeenkomst hebben gesloten of zelfs niets hebben afgestemd, niet worden uitgesloten dat de verwerkingsverantwoordelijken ‘gezamenlijke verwerkingsverantwoordelijken’ in de zin van deze bepalingen zijn.

Artikel 4, punt 2, van verordening 2016/679 moet aldus worden uitgelegd dat het begrip ‘verwerking’ ziet op een situatie waarin persoonsgegevens worden gebruikt tijdens de testfase van een mobiele applicatie, tenzij deze gegevens zodanig anoniem zijn gemaakt dat de betrokkene niet of niet meer identificeerbaar is. Voor de vraag of de betrokken bewerking als ‘verwerking’ moet worden aangemerkt is het op zichzelf beschouwd niet van belang of persoonsgegevens worden verzameld om de IT-systemen voor een mobiele applicatie te testen of voor een ander doel.

Artikel 83 van verordening 2016/679 moet aldus worden uitgelegd dat een geldboete uitsluitend kan worden opgelegd ter bestraffing van een inbreuk op de regels van die verordening die ‘opzettelijk of uit nalatigheid’ is gepleegd. Daarnaast kan een verwerkingsverantwoordelijke ook worden beboet wanneer de onrechtmatige verwerking door een verwerker wordt verricht. Dit is mogelijk zolang vaststaat dat de verwerker namens de verwerkingsverantwoordelijke handelt. Indien de verwerker de persoonsgegevens echter buiten of in strijd met de rechtmatige instructies van de verwerkingsverantwoordelijke verwerkt en de ontvangen persoonsgegevens voor zijn eigen doeleinden gebruikt, en duidelijk is dat de partijen geen ‘gezamenlijke verwerkingsverantwoordelijken’ in de zin van artikel 4, punt 7, en artikel 21, lid 6, van verordening 2016/679 zijn, kan de verwerkingsverantwoordelijke niet op grond van artikel 83 van deze verordening worden beboet wegens de onrechtmatige verwerking die heeft plaatsgevonden.”

 Conclusie AG: boete bij schending AVG ondanks afwezigheid opzet? (IT4270)

HvJ – CONCLUSIE A-G SZPUNAR – 11 mei 2023 – zaak C-33/22 – Österreichische Datenschutzbehörde – Oostenrijk – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2023:397 – [conclusie](#)

AVG - Parlementaire enquête – Openbaarmaking persoonsgegevens - Toepassingsgebied AVG? - Verordening (EU) 2016/679 – Artikel 16 VWEU

In 2018 heeft het parlement van Oostenrijk een enquêtecommissie ingesteld. Tijdens de enquêteprocedure is een partij in de procedure als respondent ondervraagd door de enquêtecommissie. Het woordelijke verslag van de ondervraging, dat op de website van het Oostenrijkse parlement is gepubliceerd, bevatte zijn volledige voor- en achternaam. Hij heeft hiertegen een klacht ingediend bij de Oostenrijkse gegevensbeschermingsautoriteit waarbij hij verzocht om vast te stellen dat de publicatie van het verslag met zijn volledige naam in strijd was met de AVG. De gegevensbeschermingsautoriteit heeft de klacht afgewezen, waarna beroep tegen dat besluit is ingesteld bij de bestuursrechter.

De vraag is o.a. of de werkzaamheden van een enquêtecommissie, die door een parlement van een lidstaat is ingesteld op grond van zijn recht op controle van de uitvoerende macht, binnen het

toepassingsgebied van het Unierecht vallen, zodat de AVG van toepassing is op de verwerking van persoonsgegevens door een parlementaire enquêtecommissie van een lidstaat.

A-G geeft het Hof in overweging: De werkzaamheden van een enquêtecommissie die door het parlement van een lidstaat is ingesteld bij de uitoefening van zijn recht van toezicht op de uitvoerende macht, vallen binnen het toepassingsgebied van het recht van de Unie in de zin van artikel 16, lid 2, eerste volzin, VWEU, zodat verordening (EU) 2016/679 van toepassing is op de verwerking van persoonsgegevens door een dergelijke commissie.

De werkzaamheden van een enquêtecommissie die door het parlement van een lidstaat is ingesteld bij de uitoefening van zijn recht van toezicht op de uitvoerende macht en waarvan het onderzoek betrekking heeft op activiteiten van een politieke staatsveiligheidsdienst en dus op activiteiten ter bescherming van de nationale veiligheid in de zin van overweging 16 van verordening 2016/679, vallen niet onder de werkingssfeer van de uitzondering van artikel 2, lid 2, onder a), van deze verordening.

Wanneer een lidstaat slechts één toezichthoudende autoriteit in de zin van artikel 51, lid 1, van verordening 2016/679 heeft ingesteld, vloeit haar bevoegdheid om de in artikel 77, lid 1, van die verordening bedoelde klachten te behandelen rechtstreeks voort uit die bepaling, gelezen in samenhang met artikel 55, lid 1, van die verordening.

 Conclusie A-G HvJ: werkzaamheden parlementaire enquêtecommissie vallen binnen werkingssfeer AVG. (IT4276)

HvJ – CONCLUSIE A-G CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA – 25 mei 2023 – zaak C-667/21 – Krankenversicherung Nordrhein – Duitsland – ECLI:EU:C:2023:433 – [conclusie](#)

AVG - Medische gegevens - Arbeidsongeschiktheid werknemer - Verordening (EU) 2016/679

Het betreft een geding tussen verzoeker en zijn werkgever, een medische dienst van een zorgverzekeraar (MDK). Met zijn eerste vraag wenst de verwijzende rechter te vernemen of artikel 9, lid 2, onder h), AVG aldus moet worden uitgelegd dat een MDK gegevens over gezondheid van zijn werknemer, die een voorwaarde voor de beoordeling van de arbeidsgeschiktheid van die werknemer vormen, niet mag verwerken. Aangezien de door verweerder verwerkte gegevens over gezondheid in de zin van artikel 9, lid 1, AVG zijn, moet allereerst worden onderzocht of de gegevensverwerking in het kader van het opstellen en opslaan van het deskundigenadvies reeds op grond van artikel 9, lid 1, AVG verboden is. Dit zou het geval zijn indien geen van de in artikel 9, lid 2, AVG genoemde uitzonderingen van toepassing is. De tweede vraag rijst alleen indien het Hof de eerste vraag ontkennend beantwoordt. In dat geval moet worden verduidelijkt welke eisen in het kader van de gegevensverwerking moeten worden gesteld aan de gegevensbescherming. Daarnaast moet ook worden verduidelijkt of de toelaatbaarheid respectievelijk de rechtmatigheid van de verwerking van gezondheidsgegevens tevens ervan afhangt of aan ten minste een van de in artikel 6, lid 1, AVG genoemde voorwaarden is voldaan.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 9, lid 2, onder h), en lid 3, en artikel 82, leden 1 en 3, van verordening (EU) 2016/679 moeten aldus worden uitgelegd dat zij niet verbieden dat een medische dienst van een zorgverzekeraar gezondheidsgegevens van een van zijn werknemers, die een voorwaarde voor de beoordeling van diens arbeidsgeschiktheid zijn, verwerkt.

Volgens deze bepalingen is een uitzondering op het verbod om persoonsgegevens over gezondheid te verwerken mogelijk wanneer die verwerking noodzakelijk is voor de beoordeling van de arbeidsgeschiktheid van de werknemer en voldoet aan de beginselen van artikel 5 en aan een van de rechtmatigheidsvoorwaarden van artikel 6 van verordening 2016/679.

De mate van schuld van de verwerkingsverantwoordelijke of de verwerker is niet bepalend voor hun aansprakelijkheid of voor de berekening van de hoogte van de immateriële schade die op grond van artikel 82, lid 1, van verordening 2016/679 moet worden vergoed.

Het aandeel van de betrokkene in het feit waaruit de verplichting tot schadevergoeding voortvloeit kan, naargelang het geval, bepalend zijn voor de in artikel 82, lid 3, van verordening 2016/679 opgenomen vrijstelling van aansprakelijkheid van de verwerkingsverantwoordelijke of de verwerker.

 Conclusie A-G HvJ EU: verwerking medische persoonsgegevens niet onrechtmatig. ([IT4282](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Bulgarije - 21 maart 2023 (ECER 19.5.23) - [C-200/23](#) - [Agentsia po vprisvaniyata](#)

AVG - Verzoek tot wissen gegevens - Vennootschapsovereenkomst – Registratie in handelsregister - Taak algemeen belang - Richtlijn 2009/101/EG

Verweerder is deelnemer in een vennootschap die in het door verzoekster beheerde handelsregister is geregistreerd. Met het verzoek tot registratie is een vennootschapsovereenkomst ingediend die de namen van verweerder, haar identificatienummer, het nummer van haar identiteitsbewijs alsmede de datum en plaats van afgifte daarvan en haar adres bevatte. Verweerder heeft bij verzoeker verzocht om haar persoonsgegevens in de vennootschapsovereenkomst te wissen. Nadat de rechter in eerste aanleg de stilzwijgende afwijzing van verzoekster om de persoonsgegevens van verweerder te wissen, heeft vernietigd en de zaak voor een nieuwe beslissing heeft terug verwezen naar verzoekster heeft verzoekster in een brief aangegeven dat om te kunnen voldoen aan het verzoek om de persoonsgegevens te wissen een gewaarmerkte kopie van de vennootschapsovereenkomst zou moeten worden ingediend, waarin de persoonsgegevens van de deelnemers, met uitzondering van de wettelijk verplichte gegevens, onherkenbaar zijn gemaakt. Verweerder heeft zich rechtstreeks tot de rechter in eerste aanleg gewend en bezwaar aangetekend tegen deze brief met een eis tot schadevergoeding. De rechter heeft het bezwaar gegrond verklaard, deze uitspraak heeft verzoekster aangevochten.

De verwijzende rechter vraagt zich o.a. af of artikel 4, lid 2, van richtlijn 2009/101/EG aldus moet worden uitgelegd dat een lidstaat verplicht is om de openbaarmaking van een vennootschapsovereenkomst toe te staan wanneer deze behalve de namen van de vennoten ook verdere persoonsgegevens bevat. Kan – indien de eerste vraag bevestigend wordt beantwoord – ervan worden uitgegaan dat in de omstandigheden die hebben geleid tot het geschil in het hoofdgeding, de verwerking van persoonsgegevens door het agentschap voor registraties in de zin van artikel 6, lid 1, onder e), van verordening 2016/679 noodzakelijk is voor de vervulling van een taak van algemeen belang of van een taak in het kader van de uitoefening van het openbaar gezag dat aan de verwerkingsverantwoordelijke is opgedragen?

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Hongarije – 8 februari 2023 (ECER 16.5.23) - [C-169/23](#) - [Másvi](#)

AVG - Vaccinatiebewijs – COVID-19

Nadat verzoeker van de overheidsdienst zijn vaccinatiebewijs/herstelbewijs had ontvangen, heeft hij een klacht ingediend, waarin hij verweerder, de nationale autoriteit voor gegevensbescherming, heeft verzocht een gegevensbeschermingsprocedure in te leiden en de overheidsdienst te sommen om zijn verwerkingen in overeenstemming te brengen met de bepalingen van de AVG. In zijn klacht heeft verzoeker onder meer aangevoerd dat de overheidsdienst geen informatiedocument betreffende de verwerking van gegevens in verband met de afgifte van de coronabewijzen heeft opgesteld en gepubliceerd. Er is onvoldoende

informatie over het doel en de rechtsgrond voor de gegevensverwerking, over de rechten van betrokkenen en over hoe deze rechten kunnen worden uitgeoefend.

De vraag is o.a. of artikel 14, lid 5, onder c), van verordening (EU) 2016/679 aldus moet worden uitgelegd dat deze niet van toepassing is op gegevens die door de verwerkingsverantwoordelijke in het kader van de eigen procedure worden gegenereerd, maar uitsluitend op gegevens die de verwerkingsverantwoordelijke uitdrukkelijk van derden heeft verkregen.

OVERIG

- EDPS: Internationale overeenkomsten ter bestrijding van criminaliteit vereisen strenge gegevensbeschermingswaarborgen. (BS-09-05-2023)
- Advies AG aan Hoge Raad over prejudiciële vragen in EncroChat en SkyECC-zaken. (BS-10-05-2023)
- One-Stop-Shop case digest on right to object and right to erasure (EDPB)
- Guidelines 05/2022 on the use of facial recognition technology in the area of law enforcement (EDPB)
- Rekenkamer: angst voor AVG staat gegevensdeling overheid in de weg (Privacyweb)
- Privacyhandhaving via het consumentenrecht: the future is now? (privacyweb)

Wiki

[Wiki AVG](#)

EHRM - factsheets en guides

- [Guide to the case-law of the ECHR on data protection](#)
- [EHRM Factsheet Personal data protection](#)

Procesrecht en recht op eerlijk proces – strafrecht

EHRM – ARREST – 2 mei 2023 - Strassenmeyer t. Duitsland - persbericht – arrest - 57818/18 - ECLI:CE:ECHR:2023:0502JUD005781818

Gebruik verklaringen medeverdachten voor bewijs bij ontbreken effectieve ondervragingsmogelijkheid; voldoende compenserende factoren - Artikel 6 EVRM – Geen schending

Klager is tot een levenslange gevangenisstraf veroordeeld voor moord. Hij klaagt dat hij geen mogelijkheid heeft gehad om zijn medeverdachten, die belastende verklaringen hebben afgelegd in het opsporingsonderzoek, op een effectieve wijze te ondervragen. Zij hebben zich ter zitting op hun zwijgrecht beroepen. Het EHRM herhaalt het beoordelingskader zoals uiteengezet in de arresten Al-Khawaja en Tahery en Schatschaschwili. Het Hof oordeelt dat in deze zaak art. 6 EVRM niet is geschonden omdat er voldoende compenserende factoren aanwezig waren. De nationale rechter heeft de verklaringen met de nodige voorzichtigheid behandeld en uitgebreid gemotiveerd waarom de verklaringen betrouwbaar werden geacht, ook in relatie tot het aanwezige steunbewijs. Ter zitting zijn getuigen gehoord, waaronder de politieagenten die de medeverdachten hadden verhoord, getuigen tegenover wie de medeverdachten over de moord hadden verklaard en deskundigen over het forensische bewijs. Er waren verder geen aanwijzingen dat de medeverdachten ter zitting zouden verklaren en het betrof verklaringen die de medeverdachte in zijn eigen zaak (en niet als getuige) had afgelegd. Klager had daarnaast voldoende gelegenheid de verklaringen te betwisten.

Het EHRM nam evenmin een schending van art. 6 EVRM aan omdat klager, die wel schriftelijk in kennis was gesteld van zijn recht om een advocaat te raadplegen, niet geïnformeerd was over zijn recht op een door de rechter aangestelde raadsman.

EHRM – ARREST – 11 mei 2023 – Lalik t. Polen – [persbericht](#) – [arrest](#) – [47834/19](#) – [ECLI:CE:ECHR:2023:0511JUD004783419](#)

Verklaring van verdachte terwijl hij nog niet (voldoende) op zijn rechten als verdachte was gewezen en nog geen rechtsbijstand had – Schending artikel 6 EVRM

Artikel 6 EVRM. Klager is veroordeeld wegens moord met strafverzwarende omstandigheden. Hij heeft in een dronken bui een persoon in brand gestoken. De rechtbank heeft in haar vonnis expliciet verwezen naar de verklaringen die klager heeft afgelegd tijdens een informele ondervraging, ondanks dat klager tijdens de procedure heeft aangevoerd dat hij ten tijde van dat verhoor geen rechtsbijstand had, zich ook niet kon herinneren dat hij daarop was gewezen en ten tijde van dat verhoor nog onder invloed van drank was. De rechtbank passeerde dit verweer, ondanks dat er wel indicaties waren dat de gewraakte passages uit zijn eigen verklaring zijn afgelegd tijdens een informeel verhoor. Een indicatie was bijvoorbeeld dat er geen verslaglegging (proces-verbaal) van het verhoor beschikbaar was. Het bewijs, dat de verdachte deze verklaringen heeft afgelegd, is uitsluitend afkomstig van een verbalisant die bij dat informele verhoor aanwezig was en ter terechtzitting heeft verklaard over hetgeen de verdachte tijdens dat verhoor naar voren heeft gebracht.

EHRM: niet kan worden vastgesteld dat het verkregen bewijsmateriaal op rechtmatige wijze was verkregen en om die reden had de door de verdachte tijdens het informele verhoor afgelegde verklaring niet voor het bewijs gebezigd mogen worden. Schending artikel 6 EVRM

EHRM – ARREST – 23 mei 2023 – [Panju t. België \(no.2\)](#) – [persbericht](#) – [arrest](#) – [49072/21](#) – [ECLI:CE:ECHR:2023:0523JUD004907221](#)

Onredelijk lange procedure – Schadevergoeding – Artikel 6 EVRM – Artikel 13 EVRM

Klager klaagt over de onredelijke lange duur van zijn strafrechtelijke procedure. Naar aanleiding van de eerste zaak bij het EHRM heeft de Belgische rechter de strafzaak niet ontvankelijk verklaard vanwege de excessieve lange duur van de procedure. In deze tweede zaak wil klager schadevergoeding. Het Hof concludeert dat er geen sprake is van schending van het Verdrag. Geen recht op aanvullende schadevergoeding vanwege het ontbreken van bewijs van schade.

HvJ – ARREST – 25 mei 2023 – zaak C-608/21 – [Politseyski organ pri 02 RU SDVR – Bulgarije](#) – [ECLI:EU:C:2023:426](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Recht op informatie tijdens strafprocedures – Redenen voor besluit tot vrijheidsbeneming – Richtlijn 2012/13/EU – Artikel 6 Handvest EU

Vanwege een verdenking van het plegen van een strafbaar feit, namelijk verstoring van de openbare orde bij deelname aan protesten, is verzoeker, bij wijze van bestuurlijke dwangmaatregel, voor 24 uur in detentie geplaatst. Verzoeker heeft beroep ingesteld.

Tijdens de procedure wordt duidelijk dat niet kan worden vastgesteld of de politieverslagen waarin de overtreding van verzoeker is gerelateerd, ook aan verzoeker ter beschikking zijn gesteld tijdens zijn detentie.

Met de onderhavige prejudiciële verwijzing verzoekt de verwijzende rechter het Hof om artikel 6, lid 2, van richtlijn 2012/13/EU uit te leggen en aldus duidelijkheid te verschaffen over het tijdstip waarop die redenen moeten worden meegedeeld en over de inhoud van die mededeling.

Hof: Artikel 6, lid 2, van richtlijn 2012/13/verzet zich niet tegen de toepassing van een nationale regeling volgens welke de redenen voor detentie van personen die ervan worden verdacht of beschuldigd een strafbaar feit te hebben begaan, met inbegrip van de informatie over het strafbare feit waarvan zij worden verdacht of beschuldigd, mogen worden uiteengezet in andere documenten dan het detentiebevel. Deze bepaling verzet zich er echter tegen dat deze informatie pas aan die personen wordt meegedeeld in het kader van een eventueel beroep in rechte tot betwisting van de rechtmatigheid van de detentie en niet op het moment van vrijheidsbeneming of kort na aanvang daarvan.

Artikel 6, lid 2, van richtlijn 2012/13 moet aldus worden uitgelegd dat deze bepaling vereist dat de redenen voor de detentie die worden meegedeeld aan de personen die ervan worden verdacht of beschuldigd een strafbaar feit te hebben gepleegd, alle gegevens omvatten die nodig zijn om de rechtmatigheid van hun detentie daadwerkelijk te kunnen aanvechten. Deze gegevens moeten, rekening houdend met de fase van de strafprocedure teneinde de voortgang van een lopend onderzoek niet te schaden, een beschrijving omvatten van de relevante feiten die bekend zijn bij de bevoegde autoriteiten, waaronder de tijd en de plaats van de feiten, de aard van de concrete betrokkenheid van deze personen bij het beweerd strafbare feit en de voorlopig gehanteerde juridische kwalificatie.

HvJ – CONCLUSIE A-G ĆAPETA – 25 mei 2023 – zaak C-175/22 – BK – Bulgarije – ECLI:EU:C:2023:436 – [conclusie](#)

Recht op informatie in strafprocedures – Herkwalificatie strafbaar feit - Recht op een eerlijk proces – Rechterlijke onpartijdigheid - Richtlijn 2012/13/EU - Artikel 47, tweede alinea, Handvest EU

De hoofdkwestie in deze zaak is in wezen of richtlijn 2012/13 zich verzet tegen een nationale wet op grond waarvan een rechter een beklaagde schuldig kan verklaren aan een strafbaar feit dat hij opnieuw heeft gekwalificeerd zonder die beklaagde daarvan vóór de uitspraak van zijn vonnis in kennis te stellen. Deze zaak doet ook de vraag rijzen of het feit dat de informatie over de herkwalificatie van een strafbaar feit van de rechter uitgaat, in strijd zou kunnen zijn met de waarborgen van de rechterlijke onpartijdigheid zoals verankerd in artikel 47, tweede alinea, van het Handvest.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 6, lid 4, van richtlijn 2012/13/EU verzet zich tegen een nationale wet op grond waarvan een beklaagde geen verweer kan voeren tegen het opnieuw gekwalificeerde strafbare feit nadat hij daarvan in kennis is gesteld. Aan die uitlegging wordt geen afbreuk gedaan door het feit dat de nieuwe wettelijke kwalificatie geen zwaardere straf tot gevolg heeft.

Artikel 47, tweede alinea, van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie verzet zich niet tegen een nationale wet op grond waarvan een rechter een beklaagde in kennis kan stellen van een mogelijke herkwalificatie van het strafbare feit, ook niet wanneer het initiatief voor deze herkwalificatie niet van de openbaar aanklager, maar van de rechter uitgaat.

HvJ – CONCLUSIE A-G EMILIOU – 4 mei 2023 – zaak C-819/21 – Staatsanwaltschaft Aachen – Duitsland – ECLI:EU:C:2023:386 – [conclusie](#)

EAB – Tenuitvoerlegging straf - Rechtsstaat Polen – Recht op eerlijk proces - Kaderbesluit 2008/909/JBZ - Artikel 47, tweede alinea, Handvest EU

Een Poolse staatsburger, M.D., is door de Poolse rechter veroordeeld tot een vrijheidsstraf van zes maanden. De aanvankelijke opschorting van die straf is vervolgens door die rechter herroepen en de rechter in tweede aanleg heeft met het oog op de tenuitvoerlegging ervan een Europees aanhoudingsbevel uitgevaardigd, op basis waarvan M.D. in Duitsland is aangehouden. De tenuitvoerlegging van dit EAB is echter door de Duitse autoriteiten geweigerd op grond dat

M.D. zijn gewone verblijfplaats in Duitsland had. Daarom heeft de bevoegde Poolse rechter de Duitse autoriteiten verzocht de aan M.D. opgelegde straf overeenkomstig de regeling van kaderbesluit 2008/909/JBZ ten uitvoer te leggen.

De verwijzende rechter wil weten of hij een dergelijk verzoek mag afwijzen, gelet op de situatie die is ontstaan als gevolg van de omstrede hervormingen van de rechterlijke macht in Polen. Door deze situatie betwijfelt de verwijzende rechter of M.D. 's recht op een eerlijk proces geacht kan worden te zijn gewaarborgd in de context waarin volgens de verwijzende rechter de rechtsstaat en het vereiste van onafhankelijkheid van de rechterlijke macht van deze lidstaat door fundamentele gebreken is aangetast.

De verwijzende rechter vraagt meer bepaald of de rechtspraak van het Hof in verband met het EAB-kaderbesluit, volgens welke de tenuitvoerlegging van een dergelijk bevel bij wijze van uitzondering kan worden geweigerd buiten de uitdrukkelijk in dat kaderbesluit genoemde gronden, van toepassing is op de bij kaderbesluit 2008/909 ingevoerde regeling inzake wederzijdse erkenning, wanneer na een tweestappentoets (waarvan de aard in deze conclusie zal worden toegelicht en besproken) blijkt dat een dergelijke tenuitvoerlegging een reëel gevaar van schending van het in artikel 47, tweede alinea, Handvest EU gewaarborgde grondrecht op een eerlijk proces meebrengt. In dit opzicht wenst de verwijzende rechter duidelijkheid over de voorwaarden waaronder een dergelijke toets moet worden verricht en over het juiste tijdstip ten aanzien waarvan deze moet worden verricht.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 3, lid 4, van kaderbesluit 2008/909/JBZ moet aldus worden uitgelegd dat, in situaties waarin dit kaderbesluit de uitvoerende autoriteit verplicht om een vonnis te erkennen en een sanctie ten uitvoer te leggen, en waarin die autoriteit ten eerste bewijs heeft van structurele of fundamentele gebreken in verband met de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht van de uitvaardigende lidstaat, zij die erkenning en tenuitvoerlegging uitsluitend mag weigeren indien zij, ten tweede, vaststelt dat er in de specifieke omstandigheden van de zaak zwaarwegende gronden bestaan om aan te nemen dat, onder meer gelet op de door de betrokken geïnteresseerde persoon verstrekte gegevens over de wijze waarop zijn strafzaak was behandeld, het grondrecht van die persoon op een eerlijk proces, zoals verankerd in artikel 47, tweede alinea, van het Handvest EU, is geschonden.

Wanneer het verzoek tot erkenning van het vonnis en tenuitvoerlegging van de straf krachtens kaderbesluit 2008/909 betrekking heeft op een vonnis waarbij een vrijheidsstraf is opgelegd en waarvan naderhand de – aanvankelijk opgeschorte – tenuitvoerlegging wordt gelast, zonder dat de aard of de maat van de straf is gewijzigd, moet bovengenoemde tweestappentoets worden verricht met betrekking tot het tijdstip waarop het oorspronkelijke vonnis waarbij de vrijheidsstraf is opgelegd, is gewezen. Indien deze toets niet leidt tot de gevolgtrekking dat de erkenning en tenuitvoerlegging moeten worden geweigerd, moet deze zelfde toets, indien bewijs dat is voorgelegd aan de autoriteit van de uitvoerende lidstaat een dergelijke aanpak verlangt, worden toegepast met betrekking tot het tijdstip waarop de doorslaggevende omstandigheid plaatsvond die heeft geleid tot de herroeping van de opschorting van de uitvoering van de straf.

RECHTSPRAAK LIDSTATEN

- L'usage des drones à des fins de police administrative ([Libertés chéries](#))
- Élargissement de la compétence universelle ([libertés chéries](#))
- Le 12 mai 2023, l'Assemblée plénière de la Cour de cassation a rendu deux décisions essentielles. Elle élargit en effet les conditions dans lesquelles le juge pénal français peut être compétent pour juger de crimes commis à l'étranger par une personne étrangère sur une victime étrangère. Il s'agit-là d'une affirmation de la compétence universelle, qui vise à poursuivre les auteurs des crimes les plus graves : tortures, génocides, crimes contre l'humanité ou crimes de guerre.

REGELGEVING

- Nieuwe EU-richtlijn moet uitwisseling van informatie tussen nationale rechtshandhavinginstanties verbeteren (ECER)
- Nieuwe EU-verordening verbetert en digitaliseert de grensoverschrijdende justitiële samenwerking (ECER)
- BNC fiche Verordening overdracht van strafvervolgning (kamerstukken 22112, nr. 3684)

EHRM - factsheets en guides

- [Police arrest and assistance of a lawyer](#)
- [Guide on article 6 ECHR - right to a fair trial \(criminal limb\)](#)

Productveiligheid

HvJ – ARREST – 17 mei 2023 – zaak C-626/21 – Funke – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2023:412 – conclusie – arrest

Productveiligheid - Verkoopverbod vuurwerk na onderzoek - Rapex – Verordening (EG) nr. 765/2008 - Richtlijn 2001/95/EG – Artikel 47 Handvest EU - Uitvoeringsbesluit (EU) 2019/417 - Verordening (EG) nr. 765/2008

Aan een handelaar is een verkoopverbod van knalvuurwerk opgelegd. Hij is krachtens de wet op de pyrotechniek verplicht om de verhandelde artikelen terug te roepen. De toezichthouder heeft vervolgens een Rapex-kennisgevingsprocedure ingeleid en de betreffende kennisgevingen bij de Commissie gedaan. Samengevat werkt het Rapex-systeem aldus dat een lidstaat die heeft ontdekt dat op zijn grondgebied een gevaarlijk product in de handel is gebracht, de andere lidstaten daarvan via de Europese Commissie in kennis stelt. De onderhavige zaak heeft betrekking op dit systeem en meer in het bijzonder op de rechten van marktdeelnemers om in dit systeem in te grijpen indien met betrekking tot de producten waarmee zij handelen een dergelijke kennisgeving is gedaan.

In casu gaat het om voetzoekers, dat wil zeggen knalvuurwerk, die door verzoekster vanuit China in de Europese Unie zijn ingevoerd. Zij zijn via verschillende handelaren in verschillende lidstaten, waaronder Oostenrijk, verkocht.

De vraag is of een marktdeelnemer rechtstreeks aan de Rapex-richtsnoeren het recht kan ontlelen om een verzoek tot aanvulling van een Rapex-kennisgeving in te dienen en of de marktdeelnemer afdoende rechterlijke bescherming geniet tegen de belemmeringen die voortvloeien uit een Rapex-kennisgeving.

Dient de betrokken regelgeving aldus te worden uitgelegd dat:

1) het recht van een marktdeelnemer op aanvulling van een Rapex-kennisgeving rechtstreeks uit deze voorschriften voortvloeit;

2) de Commissie bevoegd is om op een dergelijk verzoek te beslissen;

dan wel

3) de autoriteit van de betrokken lidstaat bevoegd is om op een dergelijk verzoek te beslissen;

(en indien de derde vraag bevestigend wordt beantwoord:)

4) de (nationale) rechterlijke bescherming tegen een dergelijke beslissing toereikend is, wanneer deze niet aan eenieder wordt geboden, maar uitsluitend aan de door de (verplichte) maatregel geraakte marktdeelnemer tegen de door de autoriteit vastgestelde (verplichte) maatregel?"

Hof: De artikelen 20 en 22 van verordening (EG) nr. 765/2008, artikel 12 van en bijlage II bij richtlijn 2001/95/EG, alsook de bijlage bij uitvoeringsbesluit (EU) 2019/417 van de Commissie van 8 november 2018 tot vaststelling van richtsnoeren voor het beheer van moeten aldus worden uitgelegd dat een marktdeelnemer wiens belangen kunnen worden geschaad door een kennisgeving van een lidstaat aan de Commissie op grond van artikel 22 van verordening nr. 765/2008, zoals een importeur van de in die kennisgeving bedoelde producten, het recht heeft om de bevoegde autoriteiten van de kennisgevende lidstaat te verzoeken om aanvulling van die kennisgeving.

De artikelen 20 en 22 van verordening nr. 765/2008, artikel 12 en bijlage II bij richtlijn 2001/95, en de bijlage bij uitvoeringsbesluit 2019/417, gelezen in het licht van artikel 47 Handvest EU moeten aldus worden uitgelegd dat een marktdeelnemer, zoals de importeur van de in een kennisgeving krachtens artikel 22 van verordening nr. 765/2008 bedoelde producten, die niet de adreessaat is van de maatregel die tot die kennisgeving heeft geleid en wiens belangen kunnen worden geschaad doordat die kennisgeving onvolledig is, de mogelijkheid moet hebben om in de kennisgevende lidstaat beroep in rechte in te stellen om te bewerkstelligen dat de in dat verband op die lidstaat rustende verplichtingen worden nagekomen.

Rechtsstaat en rechterlijke macht

HvJ – ARREST – 4 mei 2023 – zaak C-40/21 – Agenția Națională de Integritate – Roemenië – ECLI:EU:C:2023:367 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Hervorming justitiële stelsel - Corruptiebestrijding Roemenië - Legaliteitsbeginsel en evenredigheidsbeginsel inzake delicten en straffen - Beschikking 2006/928/EG - Artikelen 15, 47 en 49 EU Handvest

Een Roemeense rechter vraagt het Hof of het EU-recht zich verzet tegen een Roemeense regeling op grond waarvan aan degene die schuldig is bevonden aan belangenvermenging, automatisch een sanctie wordt opgelegd (verbod gedurende een bepaalde periode om een gekozen openbaar ambt te bekleden). Hoewel deze vraag, in de woorden van de advocaat-generaal, eenvoudig lijkt, rijzen interessante juridische kwesties die met name betrekking hebben op de werkingssfeer van het EU-Handvest. In casu gaat het om een burgemeester die gratis gemeentelokalen ter beschikking stelde aan een vereniging waarvan zijn echtgenote vicevoorzitter was.

De vraag rijst of de bepalingen van artikel 49 van het Handvest ook van toepassing zijn op andere dan strafrechtelijke procedures (bijvoorbeeld tuchtrechtelijke aansprakelijkheid van ambtenaren, die naar Roemeens recht onder het publiekrecht valt), maar waarbij ook strafrechtelijke aansprakelijkheid aan de orde kan zijn. Indien de eerste vraag bevestigend wordt beantwoord, rijst de vraag of het evenredigheidsbeginsel inzake straffen zich verzet tegen een dergelijke nationale regeling. Ten slotte rijst de vraag of de artikelen 15 en 47 van het Handvest zich verzetten tegen een dergelijke regeling, aangezien de beoordeelde persoon voor de nationale rechter alleen het bestaan van het verweten feit kan betwisten, maar niet de opgelegde sanctie.

Het Hof oordeelt dat het Unierecht zich er niet tegen verzet dat iemand die de regels voor belangenconflicten in een gekozen openbaar ambt heeft overtreden, gedurende drie jaar niet meer een dergelijk ambt mag uitoefenen. De betrokkene moet deze sanctie wel door de rechter kunnen laten toetsen, met name aan het evenredigheidsbeginsel.

Hof: Artikel 49, lid 3, Handvest EU is niet van toepassing op een nationale regeling die een persoon van wie is vastgesteld dat hij ondanks het bestaan van een belangenconflict een gekozen openbaar ambt heeft uitgeoefend, na een administratieve procedure verbiedt om gedurende een vooraf bepaalde periode van drie jaar enig gekozen openbaar ambt uit te oefenen, wanneer dat verbod niet strafrechtelijk van aard is.

Het evenredigheidsbeginsel moet aldus worden uitgelegd dat het zich niet verzet tegen een nationale regeling op grond waarvan iemand ten aanzien van wie een belangenconflict is gebleken in de uitoefening van een gekozen openbaar ambt, een verbod krijgt opgelegd om gedurende een vooraf bepaalde periode van drie jaar enig gekozen openbaar ambt uit te oefenen, mits de toepassing van deze regeling met inaanmerkingneming van alle relevante omstandigheden leidt tot het opleggen van een sanctie die evenredig is aan de ernst van de bestraftte inbreuk, rekening houdend met de doelstelling om de integriteit en de transparantie in de uitoefening van openbare functies en ambten te waarborgen en institutionele corruptie te voorkomen. Dat zou niet het geval zijn wanneer bij wijze van uitzondering de vastgestelde onrechtmatige gedraging vanuit het oogpunt van die doelstelling niet ernstig is, terwijl de gevolgen van deze maatregel voor de persoonlijke, professionele en economische omstandigheden van de betrokkene bijzonder ingrijpend zijn.

Artikel 15, lid 1, van het Handvest moet aldus worden uitgelegd dat het recht om na democratische verkiezingen een gekozen ambt zoals dat van burgemeester uit te oefenen, niet onder deze bepaling valt.

Artikel 47 van het Handvest verzet zich niet tegen een nationale regeling op grond waarvan iemand ten aanzien van wie een belangenconflict is gebleken in de uitoefening van een gekozen openbaar ambt, een verbod krijgt opgelegd om gedurende een vooraf bepaalde periode van drie jaar enig gekozen openbaar ambt uit te oefenen, mits de betrokkene de rechtmatigheid van het beoordelingsrapport waarin de betreffende constatering is gedaan en de op basis van dat rapport opgelegde sanctie, waaronder ook de evenredigheid daarvan, daadwerkelijk kan betwisten.

 EU-Hof oordeelt over tijdelijk verbod om openbaar ambt uit te oefenen bij belangenconflict ([ECER](#))

HvJ – ARREST – 11 mei 2023 – zaak C-817/21 – Inspectia Judiciară – Roemenië – ECLI:EU:C:2023:391 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Rechtsstaat - Tuchtrechtelijke overtreding – Artikel 19, lid 1, tweede alinea, VEU - Beschikking 2006/928/EG

De gerechtelijke inspectie in Roemenië kan tuchtrechtelijk onderzoek voeren en tuchtprocedures inleiden tegen rechters en aanklagers. Een Roemeense rechter vraagt het Hof of ook een orgaan als de Inspectia Judiciară de onafhankelijkheids- en onpartijdigheidswaarborgen moet bieden waartoe rechterlijke instanties krachtens het Unierecht verplicht zijn.

Verzet het Unierecht zich tegen een nationale regeling volgens welke de hoofdinspecteur van de gerechtelijke inspectie bestuurshandelingen van normatieve en/of individuele aard kan vaststellen waarbij hij zelfstandig beslist over de organisatie van het institutionele kader van de gerechtelijke inspectie voor de selectie van gerechtelijke inspecteurs en de beoordeling van hun werkzaamheden, indien deze personen volgens de organieke wet de enigen zijn die besluiten tot tuchtrechtelijk onderzoek tegen de hoofdinspecteur kunnen vaststellen, goedkeuren of weerleggen.

Het Hof oordeelt dat de instantie die belast is met tuchtprocedures tegen rechters onafhankelijk en onpartijdig moet zijn. De regels die van toepassing zijn op de toetsing van het handelen van haar bestuurder moeten zodanig zijn opgesteld dat elke redelijke twijfel dienaangaande wordt weggenomen.

 EU-Hof oordeelt over Roemeense wetgeving inzake de gerechtelijke inspectie ([ECER](#))

HvJ – CONCLUSIE A-G EMILIOU – 4 mei 2023 – zaak C-819/21 – Staatsanwaltschaft Aachen – Duitsland – [ECLI:EU:C:2023:386](#) – [conclusie](#)

EAB – Tenuitvoerlegging straf - Rechtsstaat Polen – Recht op eerlijk proces - Kaderbesluit 2008/909/JBZ - Artikel 47, tweede alinea, Handvest EU

Samenvatting onder: [Procesrecht en recht op eerlijk proces](#)

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Polen – 18 februari 2023, 6 maart 2023 en 14 maart 2023 (ECER 1.5.2023) – [C-114/23](#), [C-115/23](#), [C-132/23](#) en [C-160/23](#) – [Sapira e.a.](#)

Benoeming rechters - Strafrechtelijke executie - Onafhankelijkheid en onpartijdigheid

De zaak gaat om een procedure tot tenuitvoerlegging van een onherroepelijke strafrechtelijke veroordeling. Het vonnis is gewezen door een rechtsprekende formatie van de rechtbank in eerste aanleg, die bestaat uit één rechter, die tot rechter is benoemd bij besluit van de Poolse president, op voordracht van de nationale raad voor de rechtspraak.

De vraag is onder andere of het EU-recht zich verzet tegen nationale regelingen die een rechterlijke instantie beletten om in een procedure tot tenuitvoerlegging van een onherroepelijke strafrechtelijke veroordeling te onderzoeken of het ten uitvoer te leggen vonnis is gewezen door een rechterlijke instantie die voldoet aan de vereisten van instelling krachtens de wet, onafhankelijkheid en onpartijdigheid.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Polen – 28 april 2023 (ECER 24.5.23) – [C-197/23 - S](#)

Onpartijdigheid en onafhankelijkheid rechterlijke instanties – Beginsel van onveranderlijkheid van de rechtsprekende formatie

Verzoekster betoogt dat de procedure voor de rechterlijke instantie van eerste aanleg nietig is omdat de samenstelling van de rechtsprekende formatie ervan in strijd is met de wet doordat inbreuk is gemaakt op het beginsel van onveranderlijkheid van de rechtsprekende formatie. Haar zaak is behandeld door andere rechter dan de rechter die bij loting was aangewezen. Verweerderster betoogt dat niet op goede gronden kan worden aangenomen dat wanneer een rechtsprekende formatie is samengesteld in strijd met de wet, ook de geldigheid van de procedure als zodanig is aangetast.

Is een rechterlijke instantie van een Unielidstaat nog een onafhankelijk, onpartijdig en vooraf bij wet ingesteld gerecht wanneer deze rechterlijke instantie aldus is samengesteld dat daarin een alleensprekende rechter van deze rechterlijke instantie zitting heeft die voor de behandeling van de betreffende zaak is aangewezen onder kennelijke schending van de bepalingen van nationaal recht?

OVERIG

- Case C-769/22: A further step in the protection of the fundamental rights within the European Union? ([European law blog](#))

This blog will firstly discuss the use of the infringement proceeding as a lawful route to claim violations of Article 2 TEU, instead of following the specific procedure under Article 7 TEU, and the relation between these two Articles. After assessing that possibility, both the justiciability and the direct effect of Article 2 will be evaluated. Lastly, the blog will address the definition of the values given by the Court of Justice and its necessary character.

- Internetconsultatie over functioneren rechtsstaat ([NJB](#))
- Media Pluralism in KRRiT-ical Condition ([verfassungsblog](#))
- Institutional Corsets and the Question of Timing ([Verfassungsblog](#))
- Betrayal: The EU Fundamental Rights Agency's Unexpected Support for Authoritarianism in Hungary ([Verfassungsblog](#))
- As earlier contributors to FRA reports on Hungary, we felt the responsibility to call attention to this unfortunate development: The FRA recently *committed* to rely on reporting from two governmental-controlled institutions, the National University of Public Service and the Hungarian ombudsperson.
 - An Honest Broker? ([verfassungsblog](#))
- In the second half of 2024, Hungary will take over the Presidency, followed by Poland in the first half of 2025. Given their rule of law record, it is highly questionable whether they will act in the Council's general interest. In order to avoid damage, there are three avenues available to the Council and the Member States.

WIKI

[Wiki - Rechtsstaat en rechterlijke macht](#)

EHRM – factsheets en guides

[Independence of the justice system](#)

Staatssteun

HvJ – CONCLUSIE A-G KOKOTT – 4 mei 2023 – zaken C-451/21 P en C-454/21 P – Luxemburg / Commissie en Engie Global LNG Holding e.a. / Commissie – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2023:383 – [persbericht](#) – [conclusie](#)

Staatsteun – Tax ruling - Verordening (EU) 2015/1589 - Artikelen 107 en 108 VWEU

In 2018 heeft de Europese Commissie vastgesteld dat Luxemburg illegale staatssteun had verleend aan Engie bij wijze van een gunstige fiscale afspraak (tax ruling). Luxemburg en Engie vechten dit besluit aan. Op 12 mei 2021 wees het EU-Gerecht de vordering af, maar Luxemburg en Engie hebben hogere voorziening ingesteld bij het EU-Hof.

De A-G is van mening dat de Commissie ten onrechte heeft geoordeeld dat Luxemburg onrechtmatige staatssteun aan de Engie-groep had verleend in de vorm van belastingvoordelen. Ten eerste vormt alleen het nationale recht het referentiekader en ten tweede kunnen alleen kennelijk onjuiste fiscale rulings op grond van dat nationale recht een selectief voordeel vormen.

HvJ – CONCLUSIE A-G PIKAMÄE – 25 mei 2023 – zaak C-831/21 P – Fachverband Spielhallen en LM / Commissie – ECLI:EU:C:2023:432 – [conclusie](#)

Staatssteun – Begrip 'steun' – Voordeel – Selectiviteit – Fiscale behandeling van exploitanten van overheids casino's in Duitsland – Afwijzing van een klacht door de Commissie

Het Hof wordt met name gevraagd of er op fiscaal gebied een koppeling bestaat tussen voordeel en selectiviteit, de voorwaarden voor het bestaan van staatssteun. Is dit het geval, dan moet een bij het Gerecht tegen de beoordeling van de Europese Commissie aangevoerd middel inzake de vraag of aan een van deze voorwaarden is voldaan, noodzakelijkerwijs worden geacht ook betrekking te hebben op de andere voorwaarde.

Met hun hogere voorziening verzoeken rekwirantes om vernietiging van de beschikking van 22 oktober 2021, in zaak T-510/20 waarbij het Gerecht hun beroep tot nietigverklaring van besluit C(2019) 8819 final van de Commissie van 9 december 2019 betreffende steunmaatregel SA.44944 (2019/C) ex (2019/FC) – Fiscale behandeling van exploitanten van overheids casino's in Duitsland en steunmaatregel SA.53552 (2019/C) (ex 2019/FC) – Vermeende garantie voor exploitanten van overheids casino's in Duitsland (rentabiliteitsgarantie) heeft verworpen. Rekwirantes betwisten met name de beslissing van het Gerecht om hun betoog niet te onderzoeken omdat het geen betrekking had op de vaststelling van de Commissie dat er geen sprake was van een voordeel in de zin van artikel 107, lid 1, VWEU.

A-G geeft het Hof in overweging: de beschikking van het Gerecht in zaak T-510/20, te vernietigen en de zaak terug te verwijzen naar het Gerecht voor een beslissing over het enige middel dat Fachverband Spielhallen eV en LM bij hem hadden aangevoerd.

GERECHT EU – ARREST – 10 mei 2023 – gevoegde zaken T-34/21 en T-87/21 – Ryanair / Commission en Condor Flugdienst / Commission – ECLI:EU:T:2023:248 – [persbericht](#) – [arrest](#)

Staatssteun aan Lufthansa - COVID-19

Het Gerecht verklaart het besluit van de Commissie om goedkeuring te hechten aan de herkapitalisatie van Lufthansa door Duitsland voor een bedrag van zes miljard EUR, in de context van de COVID-19-pandemie, nietig. De Commissie heeft verschillende fouten begaan, met name door te oordelen dat Lufthansa niet in staat was om voor de totaliteit van zijn behoeften financiering op de markten te vinden, door niet te vereisen dat een mechanisme wordt ingesteld om Lufthansa ertoe te stimuleren de kapitaalinjecties van Duitsland zo snel mogelijk terug te kopen, door te ontkennen dat Lufthansa een aanmerkelijke marktmacht heeft op bepaalde luchthavens, en door bepaalde toezeggingen te aanvaarden waardoor de daadwerkelijke mededinging op de markt niet wordt gewaarborgd.

GERECHT EU – ARREST – 10 mei 2023 – zaak T-238/21 – Ryanair / Commission – ECLI:EU:T:2023:247 – [arrest](#)

Staatssteun aan SAS - COVID-19

Ryanair verzoekt nietigverklaring van een besluit van de Commissie waarbij goedkeuring is verleend aan de steun die Zweden en Denemarken hebben verleend aan de luchtvaartmaatschappij SAS vanwege COVID-19.

Gerecht: Het besluit van de Commissie C(2020) 5750 final wordt vernietigd.

GERECHT EU – ARREST – 10 mei 2023 – zaak T-102/21 – Bastion Holding e.a. / Commissie – ECLI:EU:T:2023:243 – [arrest](#)

GERECHT EU – ARREST – 10 mei 2023 – zaak T-289/21 – Bastion Holding e.a. / Commissie – ECLI:EU:T:2023:244 – [arrest](#)

GERECHT EU – ARREST – 10 mei 2023 – zaak T-513/21 – Bastion Holding e.a. / Commissie – ECLI:EU:T:2023:245 – [arrest](#)

Staatssteun – Nederlandse subsidieregeling aan MKB - Covid-19

Het Nederlandse Bastion Holding, een bedrijf dat hotels exploiteert, en 35 andere verzoekers vragen om nietigverklaring van een besluit van de Europese Commissie uit 2020 (C(2020) 8286). Dat besluit gaat over een Nederlandse steunregeling wegens COVID-19, en voert een

rechtstreekse subsidie in ter financiering van de vaste kosten van kleine en middelgrote ondernemingen die getroffen werden door de pandemie. Volgens Bastion heeft de Commissie onterecht goedkeuring verleend.

Gerecht: Het beroep wordt verworpen.

- EU-Gerecht verwerpt beroep tegen het besluit van de Commissie van geen bezwaar tegen een Nederlandse Covid-steunregeling voor uitsluitend kleine en middelgrote ondernemingen ([ECER](#))

GERECHT EU – ARREST – 24 mei 2023 – zaak T-268/21 – Ryanair / Commission – ECLI:EU:T:2023:279 – [persbericht](#) – [arrest](#)

Staatssteun – COVID-19 – Goedkeuring steun aan luchtvaartmaatschappij - Motivering

Het Gerecht verklaart het besluit nietig waarbij de Commissie een steunmaatregel heeft goedgekeurd die bestaat in subsidies die Italië in het kader van de COVID-19-pandemie aan Italiaanse luchtvaartmaatschappijen heeft betaald. De Commissie heeft geen motivering gegeven voor haar vaststelling dat de betrokken maatregel niet in strijd is met andere Unierechtelijke bepalingen dan die inzake staatssteun.

OVERIG

Europese Commissie keurt Nederlandse steunregeling voor steun aan veehouders in verband met stikstof goed ([ECER](#))

Strafrecht

HvJ – ARREST – 17 mei 2023 – zaak C-176/22 – BK en ZhP – Bulgarije – ECLI:EU:C:2023:416 – [persbericht](#) – geen conclusie – [arrest](#)

Prejudiciële verwijzing - Schorsing nationale procedure – Gedeeltelijk voortzetten nationale procedure - Artikel 267 VWEU - Protocol (Nr. 3) betreffende het Statuut HvJ

Samenvatting onder: [Prejudiciële procedure](#)

REGELGEVING

- Richtlijn (EU) 2023/977 van het Europees Parlement en de Raad van 10 mei 2023 betreffende de uitwisseling van informatie tussen de rechtshandavingsinstanties van de lidstaten en tot intrekking van Kaderbesluit 2006/960/JBZ van de Raad, [PB L 134 van 22.5.2023 - BS-24-05-2023](#))
- BNC fiche Verordening overdracht van strafvervolgning ([kamerstukken 22112, nr. 3684](#))

OVERIG

- EDPS: Internationale overeenkomsten ter bestrijding van criminaliteit vereisen strenge gegevensbeschermingswaarborgen. ([BS-09-05-2023](#))
- Europarlementariërs stemmen voor snellere bevrozing en confiscatie van criminele vermogensbestanddelen. ([BS-30-05-2023](#))

EHRM – factsheets en guides

- Domestic violence
- Police arrest and assistance of a lawyer
- Protection of minors
- Secret detention sites
- Trafficking in human beings
- Violence against women
- Guide on article 7 ECHR - no punishment without law: the principle that only the law can define a crime and prescribe a penalty

Vennootschapsrecht

REGELGEVING

BNC Fiche: Richtlijn digitale instrumenten en processen in het vennootschapsrecht (Kamerstukken 22112, nr. 3677)

Verkiezingen en kiesrecht

EHRM – ARREST – 2 mei 2023 – Mestan t. Bulgarije - persbericht – arrest - 24108/15 - ECLI:CE:ECHR:2023:0502JUD002410815

Vrijheid van meningsuiting – Artikel 10 EVRM - Schending

Samenvatting onder: vrijheid van meningsuiting

RECHTSPRAAK LIDSTATEN

Greece's Ambivalent Turn to Militant Democracy (Verfassungsblog)

On 2 May 2023, the Greek Court of Cassation (Areios Pagos) ruled on the certification of the candidate lists of the political parties that could lawfully participate in the Greek parliamentary elections of 21 May. It refused to certify the participation of the Hellenes National Party, the successor of the neo-Nazi Golden Dawn party. The refusal to certify the party breaks away from previous case law on political party certification and indicates a tentative, yet incomplete embrace of militant democracy by a jurisdiction that has traditionally been hostile towards its philosophy.

EHRM – factsheets en guides

 Guide on Article 3 of Protocol No. 1 to the ECHR - right to free elections

Vervoer en reizen

HvJ – ARREST – 11 mei 2023 – zaak C-155/22 – Bezirkshauptmannschaft Lilienfeld – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2023:394 – persbericht – geen conclusie – arrest

Wegvervoer – Rij- en rusttijden - Tachograaf – Overdragen van strafrechtelijke aansprakelijkheid - Verordening (EG) nr. 1071/2009

RE is door een wegvervoersonderneming die actief is in het internationale goederenvervoer, aangewezen als verantwoordelijke persoon in de zin van de Oostenrijkse wet. Aan RE zijn boetes opgelegd omdat één van de chauffeurs die in dienst was van de wegvervoersonderneming de rij- en rustregels had overtreden.

Is een nationale bepaling, op grond waarvan het is toegestaan dat de personen die strafrechtelijk aansprakelijk zijn voor een vervoersonderneming hun aansprakelijkheid voor zeer ernstige inbreuken op de communautaire regelgeving in overleg aan een natuurlijke persoon kunnen overdragen, verenigbaar met EU recht wanneer door deze overdracht de controle van de betrouwbaarheid in de zin van verordening 1071/2009, achterwege blijft.

Het Hof oordeelt dat een vervoersonderneming haar verantwoordelijkheid voor de naleving van de rij- en rusttijden van chauffeurs niet kan kwijten door deze over te dragen aan een derde. Het

Unierecht staat in de weg aan een nationale wet die, door een dergelijke overdracht van verantwoordelijkheid toe te staan, verhindert dat de goede naam van de onderneming ter discussie wordt gesteld en dat haar sancties worden opgelegd.

Hof: Artikel 22 van verordening (EG) nr. 1071/2009, gelezen in samenhang met artikel 6, lid 1, van verordening nr. 1071/2009, moet aldus worden uitgelegd dat het zich verzet tegen een nationale regeling op grond waarvan een persoon die strafrechtelijk aansprakelijk is voor binnen een wegvervoersonderneming gepleegde inbreuken en van wie het gedrag in aanmerking wordt genomen bij de beoordeling van de betrouwbaarheid van die onderneming, een persoon kan aanwijzen die verantwoordelijk is voor de naleving van de Unierechtelijke bepalingen inzake de rij- en rusttijden van bestuurders, en aldus de strafrechtelijke aansprakelijkheid voor inbreuken op deze Unierechtelijke bepalingen aan laatstgenoemde persoon kan overdragen, wanneer het nationale recht niet toestaat dat rekening wordt gehouden met de aan die verantwoordelijke persoon toegerekende inbreuken bij de beoordeling of die onderneming voldoet aan het vereiste van betrouwbaarheid.

HvJ – CONCLUSIE A-G CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA – 4 mei 2023 – zaak C-319/22 – Gesamtverband Autoteile-Handel – Duitsland – ECLI:EU:C:2023:385 – [conclusie](#)

Motorvoertuigen – Reserveonderdelen - Boorddiagnosesysteem - Voertuigidentificatienummers - Verordening (EU) 2018/858 – AVG - Verordening (EU) 2016/679

De Uniewetgever beoogt op de interne markt de concurrentie in de sector reparatie en onderhoud van motorvoertuigen te waarborgen, zodat fabrikanten van deze motorvoertuigen de verrichting van dergelijke diensten niet monopoliseren (zelf of via hun erkende dealers en reparateurs).

Daartoe zijn autofabrikanten op grond van verordening (EU) 2018/858 verplicht om „onafhankelijke marktdeelnemers” onbeperkte toegang te bieden tot informatie over bepaalde systemen, apparatuur en gereedschappen van voertuigen en over de reparatie en het onderhoud van die voertuigen.

Dit heeft geleid tot geschillen tussen voertuigfabrikanten enerzijds en onafhankelijke marktdeelnemers anderzijds. De leden van verzoeker vertegenwoordigen 80 % van de omzet van de vrije handel in onderdelen van motorvoertuigen in Duitsland. Verweerster is een Zweedse fabrikant van, onder meer, bedrijfsvoertuigen. Verweerster verleent onafhankelijke marktdeelnemers, zoals de leden van verzoeker, via een website handmatige toegang tot de RMI (voertuiginformatie, reparatie- en onderhoudsinformatie en informatie uit het boorddiagnosesysteem enzovoort). De vragen gaan over de omvang van de verplichting voor een fabrikant van bedrijfsvoertuigen om informatie op gemakkelijk toegankelijke wijze in de vorm van machineleesbare en elektronisch verwerkbare gegevensbestanden te presenteren aan onafhankelijke distributeurs van onderdelen van motorvoertuigen.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 61, leden 1 en 4, van verordening (EU) 2018/858, gelezen in samenhang met punt 6.1 van bijlage X bij die verordening, moet aldus worden uitgelegd dat deze bepaling voor fabrikanten van motorvoertuigen een wettelijke verplichting in de zin van artikel 6, lid 1, onder c), en lid 3, van verordening (EU) 2016/679 inhoudt, die het ter beschikking stellen van voertuigidentificatienummers (VIN's) aan onafhankelijke marktdeelnemers rechtvaardigt.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 13 maart 2023 (ECER 4.5.2023) – [C-170/23 – trendtours Touristik](#)

Pakketreis – Beëindigingsvergoeding – Aanbetaling – Onvermijdbare en buitengewone omstandigheden – COVID-19 - Richtlijn (EU) 2015/2302

Verzoeker vordert van verweerster de terugbetaling van zijn (aan)betalingen. Verzoeker heeft op 13 februari 2020 bij verweerster, een organisator, voor zichzelf en zijn echtgenote een vakantie geboekt, die in de periode van 4 november 2020 tot en met 18 november 2020 zou moeten plaatsvinden en waarvoor verzoeker een aanbetaling deed. Op 2 september 2020 publiceerde het ministerie van Buitenlandse Zaken van de Bondsrepubliek Duitsland een negatief reisadvies voor reizen naar de betreffende vakantiebestemming, omdat het aantal coronagevallen daar weer was toegenomen. Verzoeker zag op grond van dat negatief reisadvies af van de reis. Verweerster bracht vervolgens op grond van haar reisvoorwaarden een beëindigingsvergoeding in rekening bij verzoeker, die hij onder voorbehoud aan verweerster heeft betaald.

De vraag is of op grond van artikel 12, lid 2, van richtlijn (EU) 2015/2302 de beëindigingsvergoeding van de organisator niet vervalt wanneer er ten tijde van de reis geen sprake meer is van aanzienlijke gevolgen van onvermijdbare en buitengewone omstandigheden, zelfs wanneer er op een eerder tijdstip wel sprake is geweest van dergelijke omstandigheden die aanzienlijke gevolgen hadden gehad, of hangt het antwoord op de vraag of onvermijdbare en buitengewone omstandigheden aanzienlijke gevolgen voor de reis hebben alleen af van een beslissing op basis van een prognose op het tijdstip van de beëindigingsverklaring.

REGELGEVING

- Besluit (EU) 2023/911 van de Raad van 28 september 2021 inzake de sluiting, namens de Europese Unie, van een protocol bij de Overeenkomst betreffende het ongeregeld internationaal vervoer van personen met touringcars en met autobussen (Interbus-overeenkomst) voor wat het geregeld internationaal vervoer en bijzondere vormen van geregeld internationaal vervoer van personen met touringcars en met autobussen betreft, [*PB L 122 van 5.5.2023*](#)
- BNC Fiche: Verordening goedkeuring van en markttoezicht op niet voor de weg bestemde mobiele machines die deelnemen aan het verkeer op de openbare weg ([*Kamerstukken 22112, nr. 3676*](#))

Vrijheid van meningsuiting en persvrijheid

EHRM – ARREST – 2 mei 2023 – Mestan t. Bulgarije - [persbericht](#) - [arrest](#) - [24108/15](#) - [ECLI:CE:ECHR:2023:0502JUD002410815](#)

Vrijheid van meningsuiting – Artikel 10 EVRM - Schending

Klager is een Bulgaars politicus van Turkse afkomst. In 2013 was hij voorzitter van een politieke partij die in het Bulgaarse parlement zat en veel aanhang had onder de Turkse minderheid in het land. In mei 2013 werd klager een bestuurlijke boete van ongeveer € 1.000 opgelegd door een regionale gouverneur, omdat hij het publiek tijdens een politieke bijeenkomst zeven minuten lang in het Turks had toegesproken, hetgeen een aanzienlijke bedreiging van de openbare orde opleverde. De rechtbank oordeelde dat klager door Turks te spreken de Kieswet had overtreden, maar matigde de boete vanwege het ontbreken van recidive tot ongeveer € 250. In hoger beroep bleef deze uitspraak in stand.

Klager vindt dat zijn vrijheid van meningsuiting (art. 10 EVRM) is geschonden.

Het EHRM overweegt als volgt.

Het opleggen van de bestuurlijke boete vormt een inbreuk op de vrijheid van meningsuiting. Deze inbreuk is voorzien bij de Kieswet, die het gebruik van enige andere taal dan de officiële taal Bulgaars in de verkiezingscampagne volledig verbiedt. Potentieel is deze inbreuk bedoeld om onrust te voorkomen en rechten van anderen te beschermen. Door het absolute karakter van dit verbod konden de nationale rechters geen passende rechterlijke toetsing uitvoeren. Dit blijkt uit het feit dat de rechter in deze zaak enkel heeft onderzocht of klager in de campagne een andere taal dan het Bulgaars had gesproken. Lidstaten mogen in principe het gebruik van talen door

kandidaten tijdens verkiezingscampagnes wel reguleren en zo nodig bepaalde restricties of voorwaarden opleggen vanwege een dringende maatschappelijke noodzaak, maar een regeling die het gebruik van niet-officiële talen geheel verbiedt en bestraft met het opleggen van bestuurlijke boetes is niet verenigbaar met de waarden van een democratische samenleving, waar de vrijheid van meningsuiting onder valt. Daarbij overweegt het hof dat het Turks de moedertaal is van klager en van de minderheid die hij toesprak. Ook heeft klager aangevoerd dat een grote hoeveelheid mensen bij de bijeenkomst was het Turks beter begrepen dan het Bulgaars. Gezien het feit dat vrije verkiezingen onmogelijk zijn zonder de vrije verspreiding van politieke meningen en informatie, is het recht om naar anderen politieke zienswijzen en ideeën uit te dragen zonder betekenis als de mogelijkheid om een taal te gebruiken waarmee die zienswijzen en ideeën goed onder woorden kunnen worden gebracht wordt beperkt door de dreiging van sancties, zelfs als die bestuurlijk van aard zijn.

Het EHRM overweegt verder nog dat de Bulgaarse Kieswet is bekritiseerd door “The European Commission for Democracy through Law (the Venice Commission) and the OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights (OSCE/ODIHR)” en dat diverse internationale organisaties duidelijk hebben gemaakt dat het belangrijk is dat verkiezingskandidaten van minderheden hun moedertaal mogen spreken, om te verzekeren dat personen afkomstig uit die minderheden op gelijke voet met andere burgers toegang hebben tot de verkiezingen.

Het EHRM benadrukt nog dat pluralisme, tolerantie en de bescherming van minderheden belangrijk zijn in een democratische samenleving en dat respect voor minderheden de democratie alleen maar versterkt.

Concluderend oordeelt het EHRM dat, ondanks de beoordelingsruimte die nationale autoriteiten toekomt, het onderhavige verbod niet werd genoodzaakt door een dringende maatschappelijke behoefte en dat het niet proportioneel was ten opzichte van de legitieme doelen als genoemd in art. 10 EVRM. De inbreuk op de vrijheid van meningsuiting van klager, die het gevolg was van de overtreding van de Kieswet, kan daarom niet worden gezien als noodzakelijk in een democratische samenleving. Art. 10 EVRM is aldus geschonden.

EHRM – ARREST – 15 mei 2023 - Sanchez t. Frankrijk – Grote Kamer - [persbericht](#) – [arrest](#) - [45581/15](#) - [ECLI:CE:ECHR:2023:0515JUD004558115](#)

Facebookbericht van politicus Front National - Niet verwijderen van racistische en islamofobe reacties - Artikel 10 EVRM - Geen schending

Klager, verkiesbaar politicus voor de partij *Front National*, schreef op zijn openbare Facebookpagina een bericht over een politieke rivaal. Onder dit bericht werd een aantal racistische en islamofobe reacties geplaatst, die niet door klager werden verwijderd. Door de strafrechter zijn klager en degenen die de reacties plaatsten schuldig bevonden aan het aanzetten tot haat of geweld tegen een groep of individu op basis van afkomst of het behoren of niet-behoren tot een specifieke etnische groep, natie, ras of religie en veroordeeld tot een geldboete van € 4.000, alsmede een schadevergoeding van € 1.000 aan een benadeelde partij. De rechter vond dat klager, door op eigen initiatief een digitale mogelijkheid tot communicatie voor het publiek open te stellen en de betreffende reacties zichtbaar te laten staan, onvoldoende had gehandeld om verspreiding ervan te stoppen, waardoor hij werd aangemerkt als hoofddader. In hoger beroep blijft de veroordeling in stand, al wordt de boete verminderd tot € 3.000. Door zijn facebookpagina openbaar te maken had klager volgens het hof de verantwoordelijkheid over de inhoud van de geplaatste reacties en brengt zijn hoedanigheid als politicus mee dat hij meer waakzaam moet zijn. Het beroep in cassatie wordt afgewezen. Klager betoogt dat de veroordeling in strijd is met artikel 10 EVRM.

Het EHRM overweegt als volgt. De inhoud van de reacties was duidelijk onwettig, nu die gevoelens van vijandigheid tegen moslims en haat en geweld opriepen tegen personen. Het is in een democratische, pluriforme samenleving noodzakelijk om dergelijke uitingen te bestraffen of zelfs te voorkomen, voor zover de bestraffingen of beperkingen proportioneel zijn ten opzichte

van het nagestreefde doel. Het oordeel van de nationale rechters over de inhoud van de reacties was geheel gerechtvaardigd.

De reacties zijn geschreven in de context van een politiek debat in verkiezingstijd. Het EHRM stelt voorop dat de vrijheid van meningsuiting in die context van het hoogste belang is en dat alle soorten informatie en meningen vrij mogen worden verspreid, zodat er zeer zwaarwegende redenen nodig zijn om beperkingen op politieke uitingen te rechtvaardigen. Aan de andere kant was de inhoud van de reacties duidelijk onwettig. Verder wordt klager niet verweten dat hij gebruikt maakte van zijn vrijheid van meningsuiting, maar dat hij onvoldoende oplette en handelde ten aanzien van de reacties op zijn Facebookpagina. De nationale rechters hebben voldoende gemotiveerd waarom klager verantwoordelijk was voor die reacties: klager had zijn Facebookpagina bewust openbaar gemaakt, waardoor iedereen reacties kon plaatsen. Daardoor had hij de plicht om de inhoud van de geplaatste meningen in de gaten te houden. Verder had klager moeten verwachten dat zijn bericht waarschijnlijk politieke reacties zou uitlokken die per definitie polemisch zijn, waardoor hij die nóg beter in de gaten moest houden, des te meer gezien zijn functie als politicus. De geldboete die klager is opgelegd is niet disproportioneel.

De beslissing van de nationale rechters om klager te veroordelen vanwege het niet verwijderen van de onwettige reacties die door anderen onder zijn bericht, die met de verkiezingen te maken had, op zijn Facebookpagina zijn geplaatst, is gebaseerd op relevante en voldoende gronden, waarbij rekening is gehouden met de beoordelingsruimte van de staat. De inbreuk op de vrijheid van meningsuiting was noodzakelijk in een democratische samenleving, waardoor art. 10 EVRM niet is geschonden.

- Facebook : Faites le mur, pas la guerre ([Libertés cheries](#))
- Strong on Hate Speech, Too Strict on Political Debate ([verfassungsblog](#))

EHRM – ARREST – 30 mei 2023 - Mesić t. Kroatië (no. 2) – [persbericht](#) – [arrest](#) - 45066/17 - ECLI:CE:ECHR:2023:0530JUD004506617

Online nieuwsartikel over mogelijke betrokkenheid voormalige president Kroatië bij omkoping - Geen schending van zijn rechten - Artikel 8 EVRM

Klager was van 2000 tot 2010 president van Kroatië. Hij is door voormalige werknemers van een Fins bedrijf beschuldigd van omkoping in verband met een inkoopproces voor gepantserde voertuigen voor het Kroatische leger. Twee werknemers zijn schuldig bevonden. Op een Kroatisch internetnieuwsportaal is vervolgens een artikel geplaatst waarin is gesuggereerd dat de Kroatische autoriteiten de rol van klager zouden moeten onderzoeken. Klager heeft het nieuwsportaal verzocht een rectificatie te plaatsen, maar dat verzoek is afgewezen. Met een beroep op artikel 8 EVRM klaagt klager dat de nationale rechters zijn reputatie niet hebben beschermd.

Het hof is van oordeel dat met name de pers bepaalde grenzen met betrekking tot de reputatie en rechten van anderen en de noodzaak vertrouwelijke informatie niet te openbaren niet mag overschrijden. Het is echter ook de plicht van de pers om informatie en ideeën over zaken van algemeen belang te verspreiden. Naar het oordeel van het hof hebben de Kroatische autoriteiten op basis van de juiste criteria een goed evenwicht bereikt tussen het recht van klager op bescherming van zijn goede naam en het recht van het nieuwsportaal op vrijheid van meningsuiting en is er geen schending van artikel 8 EVRM.

OVERIG

Decriminalisation of defamation and insult ([Leiden law blog](#))

Defamation is being decriminalised in several European countries. Considering that freedom of expression is essential for the existence of a democratic society, this begs the question: what sanctions are appropriate when it comes to defamation and insult?

EHRM – factsheets en guides

- [Hate speech](#)
- [Protection of journalistic sources](#)
- [Protection of reputation](#)
- [Guide on article 10 ECHR - freedom of expression](#)

Vrijheid van vereniging

EHRM – ARREST – 9 mei 2023 - Korkut en Amnesty International Türkiye t. Turkije – persbericht – arrest – 61177/09 - ECLI:CE:ECHR:2023:0509JUD006117709

Amnesty - Artikel 6 EVRM – Artikel 11 EVRM

Aan de Turkse afdeling van Amnesty is een boete opgelegd wegens het niet naleven van een wettelijk voorschrift voor verenigingen om uit het buitenland ontvangen gelden aan te geven bij de overheid alvorens er gebruik van te maken. Het Hof oordeelt dat de nationale rechter, door zich uitsluitend te baseren op de bevindingen van het inspectierapport dat is opgesteld door de autoriteiten en door niet te reageren op de argumenten van klagers, de beslissingen onvoldoende gemotiveerd heeft. Met betrekking tot artikel 11 EVRM oordeelt het Hof dat klagers, die de financiële bijdragen die Amnesty van het internationale hoofdkantoor had ontvangen, hadden aangegeven bij de overheid, niet hadden kunnen voorzien dat die aangifte als te laat zou worden beschouwd. Er is niet voldaan aan het vereiste van voorzienbaarheid. De inmenging in het recht van klagers op vrijheid van vereniging was niet wettelijk bepaald.

EHRM – ARREST – 11 mei 2023 – Chkhartishvili t. Georgië – persbericht – arrest – 31349/20 - ECLI:CE:ECHR:2023:0511JUD003134920

Storend gedrag tijdens een demonstratie en in de zittingszaal – Rekening houden met context van de verweten gedraging - Artikelen 6, 10 en 11 EVRM

Klager is gearresteerd bij een demonstratie omdat hij een politiebevel om te vertrekken, negeerde en bonen naar de politie gooide en schreeuwde “pap voor slaven”. Hierop is hij aangehouden en die middag nog berecht. Tijdens die berechting onderbrak hij de rechter en schreeuwde hij in de zittingszaal. De klager werd verwijderd en zijn advocaat vroeg om onderbreking omdat zij nog geen contact met klager had gehad en niet buiten zijn aanwezigheid de zaak kon afdoen. Na onderbreking is de zaak voortgezet, nog steeds in afwezigheid van klager omdat hij was verwijderd op last van de rechter. De advocaat verzocht klager ter zitting te horen om zijn lezing te geven. De rechter wees dit af. De rechter veroordeelde klager onder meer voor belediging, omdat het roepen van “pap voor slaven” niet als protest kan worden beschouwd. Klager klaagt omdat zijn veroordeling enkel gestoeld is op de verklaring van de politie. Hij zegt dat hij niet is gehoord en de zaak in zijn afwezigheid is afgedaan (artikel 6 EVRM), verder klaagt hij erover dat zijn vrijheid van meningsuiting is geschonden (artikel 10 EVRM) evenals zijn recht om deel te kunnen nemen aan protesten (artikel 11 EVRM).

EHRM: het bewaken van de orde in een zittingszaal is voorbehouden aan de rechter. Dat de klager zijn eigen zitting niet kon bijwonen is, gelet op de omstandigheden, een ordemaatregel en levert geen schending op. Ten aanzien van de artikelen 10 en 11 EVRM. Het oordeel van de rechter, om de klager te veroordelen tot acht dagen detentie, is blijkens de motivering met name gestoeld op de wijze waarop hij zijn ongenoegen heeft geuit en niet omdat hij weigerde de straat te verlaten. Het Hof oordeelt dat gelet op de motivering van de straf en daarbij in beschouwing genomen de context waarin de gedraging had plaatsgevonden, te weten in de uitoefening van

zijn recht op vrijheid van meningsuiting, een vrijheidsbenemende straf voor een niet-gewelddadig persoon, niet gerechtvaardigd is. Dat het gedrag van klager storend was, doet daaraan niets af. EHRM: schending van de artikelen 10 en 11 EVRM.

EHRM – factsheets en guides

- [Guide on the case-law of the ECHR on mass protests](#)
- [Guide on article 11 ECHR - freedom of assembly and association](#)

Deel II – Algemeen

Algemeen

- [Jaarverslag HvJ 2022](#)
- [Jaaroverzicht 2022](#) van de Nederlandse vertegenwoordiging bij de EU-hoven gepubliceerd ([ECER](#))
- [Van Den Eeckhout on CJEU Case Law in PIL matters](#) ([conflict of laws](#))

Cursus en opleiding

Studiemateriaal over Europees recht gratis online beschikbaar; links naar EJTN, ERA en HELP ([Intro](#))

Raad van Europa - **HELP** (Human rights education for legal professionals) **Online (gratis) cursussen over mensenrechten** met focus op EVRM ([Help](#))

- [New! Human Rights in the Armed Forces](#)
- [NEW! Introduction to Corruption Prevention](#)
- [NEW! Cybercrime and Electronic Evidence](#)
- [Access to Justice for Women](#)
- [Alternative Measures to Detention](#)
- [Alternatives to Immigration Detention](#)
- [Asylum and Human Rights](#)
- [Children's Rights - Key Challenges](#)
- [Child-friendly Justice](#)
- [Combating Trafficking in Human Beings](#)
- [Data Protection and Privacy Rights](#)
- [Ethics for Judges, Prosecutors and Lawyers](#)
- [Family Law and Human Rights](#)
- [Freedom of Expression](#)
- [Hate Crime and Hate Speech](#)
- [Internal Displacement](#)
- [International Cooperation in Criminal Matters](#)
- [Introduction to the ECHR and the ECtHR](#)
- [Introduction to the European Social Charter](#)
- [Judicial reasoning and human rights](#)
- [Pre-trial Investigation and the ECHR](#)
- [Procedural Safeguards in Criminal Proceedings and Victims' Rights](#)
- [Property Rights](#)
- [Protection and Safety of Journalists](#)
- [Refugee and Migrant Children](#)
- [Rights of Persons with Disabilities](#)
- [Right to Liberty and Security](#)
- [Right to the Integrity of the Person \(Bioethics\)](#)
- [Right to Respect for Private and Family Life](#)
- [The Environment and Human Rights](#)
- [Violence Against Women and Domestic Violence](#)
- [Violence Against Women and Domestic Violence for Law Enforcement](#)

[Introduction to the European Convention on Human Rights](#)”, a 5-hour interactive training course aimed at legal professionals, public authorities, civil society and students.

Overzicht van trainingen op het gebied van Europees Strafrecht (Bijzonder Strafrecht)

Dit overzicht staat ook op de Wikipagina Cursus en opleiding Europees en Internationaal recht

Datum	Onderwerp	Titel
<u>e-learning</u>	Grondrechten	De horizontale directe werking (HDW) van EU Grondrechten; De toepassing van grondrechten tussen private partijen, een dagdeel
<u>e-learning</u>	EU Handvest	Toepasselijkheid van EU Grondrechten Digitale zelfstudiemodule over artikel 51 EU Handvest van de Grondrechten, SSR
<u>e-learning</u>	straf	The European Arrest Warrant: 10 Key Questions for Defence Counsel, specialised e-learning course, ERA
<u>e-learning</u>	IE	How to make the best use of the case law of the CJEU on EU copyright in your legal practice? Ten questions on European copyright law, ERA
<u>e-learning</u>	algemeen	The Preliminary Reference Procedure before the CJEU, ERA
<u>webcollege</u>	algemeen	Gratis webcolleges EU-recht beschikbaar op MIJN SSR: Webcolleges EU en haar invloed op het Nederlandse rechtssysteem
<u>webcollege</u>	asiel & migratie	SSR webcollege 'Procedurerichtlijn, het rechterlijk toetsingskader
<u>webcollege</u>	erfrecht	Europese erfrechtverordening, via SSR.nl (alléén voor de rechtspraak)

Datum	Onderwerp	Titel
webcollege	EVRM	Gratis webcollege door docenten Prof. mr. Egbert Myjer en Prof. mr. Martin Kuijer over het EVRM
webcollege	ASIEL & MIGRATIE	Associatierecht EEG-Turkije, Stichting migratierecht
webcollege	STRAFRECHT	Webinar: EHRM Keskin & rechterlijke beoordeling van getuigenverzoeken
22 juni 2023	Staatssteun	Save the date: ECER-seminar Actualiteiten Europese staatssteun(kaders)
22 juni 2023 28 sep 2023 30 nov 2023	Strafrecht	Webinar Actualiteiten Europees Strafrecht , Maastricht University, 13:00 - 14:00, waarna gelegenheid tot het stellen van vragen Docent: Prof. André Klip
9-10 juni 2023	IPR	Conference on “The HCCH 2019 Judgments Convention: Cornerstones, Prospects, Outlook” – Rescheduled to 9 and 10 June 2023 Bonn, Duitsland
19-20 juni 2023	STRAFRECHT	Training court staff and bailiffs in European cross border criminal law procedures; Language seminar for court staff and bailiffs Online (alleen voor de Rechtspraak). Aanmeldingen lopen via de SSR: ssr.international@ssr.nl

Nieuwsbrieven

Algemeen

- [EUR-Alert jurisprudentienieuwsbrief van het Belgische GCE-netwerk \(INTRO\)](#)
- [Brussels law societies](#)
- [Information note ECHR](#)

- Maandelijks Bulletin HvJ

Bestuursrecht

- Jurisprudentienieuwsbrief bestuursrecht Landelijk Bureau Vakhoud rechtspraak

Dataproductie

- European data protection supervisor (EDPS) nieuwsbrief

Strafrecht

- Nieuwsbrieven (Europees) Strafrecht , o.a. over cybercrime, (Bijzonder Strafrecht)

Vreemdelingenrecht

- EASO (European asylum support office)
- Centrum voor Migratierecht van de Radboud Universiteit Nijmegen:

CJEU Overview of judgments and pending cases

NEMIS: newsletter on European migration issues

NEAIS: newsletter on European asylum issues

NEFIS: newsletter on European free movement issues

Databank op het gebied van asiel: www.dicta.eu

Databanken en zoeksystemen

- EUAA (asiel en migratie)
- Dicta (asiel en migratie)
- European database of asylum law (asiel en migratie)
- Statelessness Case Law Database (sinds juli 2021)
- EDAL – European database of asylum law)
- Refworld UNHCR
- FRA (Handvest EU) – onderverdeeld per artikel uit het Handvest EU
- EFRIS
- HUDOC (EHRM)
- - HUDOC - Part I - Simple search - EN (ECHR-CEDH) - YouTube
- HUDOC User Manual
- Social Security Coordination Regulations database

NL zaken bij het HvJEU

Datum	Zaak-nr.	Naam	NL Prejudiciële verwijzing	Conclusie HvJ	Arrest HvJ	Einduitspraak	Onderwerp
17.5.23	C-402/22	Staatssecretaris J&V	<u>ECLI:NL:RVS:2022:1703</u>	<u>ECLI:EU:C:2023:420</u>			

NL prejudiciële verwijzingen

Een volledig overzicht van Nederlandse prejudiciële verwijzingen wordt apart gepubliceerd op rechtspraak.nl en staat op de Wiki [Prejudiciële procedure bij het Hof van Justitie EU](#).

Een overzicht van *alle* prejudiciële verwijzingen uit alle lidstaten is te vinden op de [website van het Expertisecentrum Europees recht van het Ministerie van buitenlands zaken](#) of in de [Databank van het HvJ](#) (curia-website).

NL zaken bij het EHRM

Een volledig overzicht van Nederlandse zaken bij het EHRM wordt apart gepubliceerd op rechtspraak.nl.

Datum	Soort zaak	naam	Nummer	Artikel	Onderwerp
30.5	arrest	<u>Azzaqui v. the Netherlands</u>	<u>8757/20</u>	8 EVRM	Intrekken verblijfsvergunning en inreisverbod - Tbs maatregel
16.5	arrest	Ships Waste Oil Collector	2799/16	8 EVRM 13 EVRM	Prijsafspraken, Mededingingsautoriteit, Telefoontaps
16.5	Arrest	Burando Holding B.V	<u>3124/16</u>	8 EVRM 13 EVRM	Prijsafspraken, Mededingingsautoriteit, Telefoontaps
16.5	Arrest	Janssen de Jong Groep B.V	<u>2800/16</u>	8 EVRM 13 EVRM	Prijsafspraken, Mededingingsautoriteit, Telefoontaps
3.5.	Gecommuniceerde zaak	<u>Gebrehiwet</u> <u>Gebremedhin e.a</u>	34425/22	3 EVRM	Asiel en migratie; gezinshereniging minderjarig ten tijde van aanvraag

Verzoeken Protocol no. 16 EVRM

Een advies kan alleen worden gevraagd in het kader van een bij de nationale rechter aanhangige zaak. Het al dan niet in behandeling nemen van het verzoek staat ter beoordeling van de rechtbank. Een panel van vijf rechters beslist of het verzoek wordt ingewilligd en motiveert de redenen voor elke weigering.

Adviezen, gegeven door de Grote Kamer, zijn gemotiveerd en niet bindend. De adviezen worden gepubliceerd en meegedeeld aan de verzoekende rechterlijke instantie en aan de betrokken Hoge Verdragsluitende Partij. Rechters hebben het recht een afzonderlijk advies uit te brengen. Het panel en de Grote Kamer omvatten ambtshalve de rechter die is gekozen voor de Hoge Verdragsluitende Partij waartoe het verzoekende gerecht behoort.

Het doel van Protocol nr. 16 is om de interactie tussen het Hof en de nationale autoriteiten te versterken en daardoor de uitvoering van de rechten en vrijheden van het Verdrag te versterken.

Zie ook: Toon Moonen & Laurens Lavrysen, 'Abstract but Concrete, or Concrete but Abstract? A Guide to the Nature of Advisory Opinions under Protocol No 16 to the ECHR', Human Rights Law Review, 2021, Vol. 21, Issue 3, pp. 752–785.

Datum	Land	Onderwerp	Artikel	zaaknummer	Advisory opinion
13.4.23	België	Godsdienstvrijheid	Artikel 9 EVRM	P16-2023-001 Persbericht 16.5.23	
10.10.22	Finland	Familierecht - Adoptie van volwassen kind - Rechten van biologische moeder	Artikelen 6 en 8 EVRM	P16-2022-001 <u>Persbericht</u> <u>8.11.22</u>	<u>ADVISORY OPINION</u> 13.4.23 <u>persbericht</u>
19.4.21	Frankrijk	Jagersvereniging	Artikel 1, Eerste Protocol EVRM	P16-2021-002 <u>Persbericht</u> <u>2.6.21</u>	ADVISORY OPINION 13.7.22
11.3.21	Armenië	Politiebehandeling; verjaring marteling – uitvoering EHRM arrest	Artikelen 3 en 7 EVRM	P16-2021-001 <u>Persbericht</u> <u>12.5.21</u>	<u>ADVISORY OPINION</u> 26.4.2022

Datum	Land	Onderwerp	Artikel	zaaknummer	Advisory opinion
19.11.20	Slowakije	Onderzoek naar misdaden door de politie	Artikelen 2, 3 en 6 EVRM.	persbericht 4.12.2020	<u>Persbericht:</u> afwijzing van het verzoek 1.3.2021
5.11.20	Litouwen	Afzettingsprocedure parlements lid	Artikel 3, Eerste Protocol EVRM	P16-2020-002 Persbericht 28.1.21	<u>ADVISORY OPINION</u> 8.4.2022 persbericht
2.8.19	Armenië	Geen straf zonder wet - Terugwerkende kracht van een strafbepaling – Verwijzing naar andere bepaling	Artikel 7 EVRM	P16-2019 - 001	<u>ADVISORY OPINION</u> 29.5.2020 persbericht
12.10.18	Frankrijk	Draagmoederschap; geboorteregister	Artikel 8 EVRM	P16-2018-001	<u>ADVISORY OPINION</u> 10.4.2019 Menneson t. Frankrijk